ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 9 (423) ■ Septembrie 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ANONIM. PATRU PĂSĂRI. 1883. (Din volumul Xilogravura populară din Transilvania în sec. XVIII-XIX, 1970

Mihai Barbu

Stric, oare, faimei tale? *sau...* Pîrscov, anno Domini 2017. În căutarea lui Vasile Voiculescu

Cabalinele noastre habar n-aveau că Europa a investit în zonele noastre rurale și că a dat fix 148.853 euro pentru "Reabilitarea funcțională a Căminului cultural Pîrscov". Dar nu este total exclus ca, totuși, cineva să le fi dat de înțeles fericitelor patrupede de faptul că „Împreună creștem satul românesc!"

reportaj

În drum spre Râmnicu Sărat am văzut, când am ajuns în dreptul localității Măgura, un indicator: „Pîrscov/ 4 km". Era cam pe la ora prânzului, plecasem dis de dimineață din Petroșani, și mi-am făcut socoteala că la întoarcere voi intra, negreșit, în satul unde s-a născut Vasile Voiculescu. Mi-am ținut făgăduința. Duminică, 13 august, la ora 8 dimineața, eram la Pîrscov. Era, potrivit calendarului ortodox, Schimbarea la față. La intrarea în localitate, am dat, într-un triunghi verde, peste o cruce maramureșeană, un monument sub forma unui obelisc alb și un stâlp de curent împodobit de fire și cabluri ca un pom de Crăciun. Monumentul, având în vârf un vultur în acțiune, „a fost ridicat cu prilejul sărbătorii a 500 de ani de la prima atestare documentară a localității (13 aprilie 1515-13 aprilie 2015) de Primăria Pîrscov cu sprijinul școlii de aplicație pentru forțele aeriene Aurel Vlaicu". Peste drum, pe strada Principală, la parterul unui bloc de patru etaje, e cabinetul medical al d-nei dr. Ciuntu Laura, medic primar medicină de familie și un cabinet stomatologic. Fiind duminică, erau închise amândouă. Am încercat să localizez mai bine locul în care ne aflam. Un indicator rutier ne arăta, spre stânga, Robești-ul, la 3 km, și Rușavățu, spre dreapta, la 15 km.

Eu, ce trăiesc tot timpul printre semnificații...

Un alt indicator ne face cunoscută direcția unde se află casa în care s-a născut Poetul. Când am ajuns la poartă am aflat că programul de vizitare era următorul: „1 mai - 30 septembrie": „L.mierc. - închis", „MJVSD - 10-18" și „1 oct.- 30 april.": „L.Mierc.- închis" și „MJVSD - 9-17". Am descifrat orarul și am ajuns la concluzia că, fiind încă vară, va mai trebui să așteptăm încă vreo două ore ca să ne încadrăm în programul afișat la intrare. Așa că, vrem, nu vrem, am pornit să descoperim, la pas, Pîrscovul scriitorului. Peste drum de Casă era o construcție impunătoare din beton, la parter, și din lemn patinat de vreme, la etajele unu și doi. Era faimosul magazin „Faryna Land" („Nouă ne place, vino și tu!") ce oferea „jocuri, accesorii, mercerie, gablonțuri, încălțăminte și îmbrăcăminte". Am intrat și, la ușă, ne-au întâmpinat două manechine: o Ea cu sutien, fustă înflorată, păr negru revărsat pe umeri, acoperit de-o pălărie albă și un El, fără cap și fără sâni, cu un tricou negru (cu modele) și pantaloni scurți, într-o combinație estivală de alb cu verde. Tot acolo, la parter, se făceau și asigurări („Garantat 100%") și se vindeau electrocasnice („Calitate germană la cele mai mici prețuri!"). La intrarea în „Faryna Land" era un aparat automat de cafea care te îndemna, contra unui leu, să alegi „diversitatea Tchibo". (Mai târziu mi-am dat seama că, în Pîrscov, orice magazin care se respectă trebuie să aibă un astfel de aparat, fie afară, fie înăuntru. După caz...) În dreapta Casei natale a Poetului, în diagonală față de „Faryna Land", era un local (prevăzut, si el, cu un aparat automat de cafea) dar care desfăcea din belșug bere Skol. 100% malt! *(Bem pân' la fund paharul: în drojdia Iubirii/ S-ascunde-o mai adâncă, subtilă îmbătare...)* Deși era dimineața devreme, localul nu ducea lipsă de mușterii. De la doamna de la tejghea am aflat că persoana care deschide muzeul vine de la Buzău cu un autobuz care sosește în Pîrscov la ora 9 și 30 de minute. Așa că, în cazul că vom da de o doamnă amabilă, ne vom scurta sejurul pîrscovean cu o jumătate de oră.

Lași gloabele în voie, în ștreang pui purul sânge...

Pe pajiștea din fața Căminului cultural „Vasile Voiculescu" pășteau, netulburați, doi cai. (Rectificăm. După o privire mai atentă ne-am dat seama, după cât de afectuos se purtau cele două cabaline, că era vorba, de fapt, de-o iapă și-un mânz.) Biblioteca „Vasile Voiculescu" funcționează, zilnic, între orele 8-12 și 16-20. Sâmbăta și duminica e închis. Dacă ne-am fi programat mai bine această vizită am fi putut fi martori, în cadrul proiectului „Scriitori buzoieni de ieri și de azi", la comemorarea lui Gh. Stroe ce a avut loc joi, 10 august 2017, la ora 10. Tot atunci a avut loc și lansarea cărții lui Gheorghe Postelnicu intitulată „Lumina cuvintelor". Cabalinele noastre habar n-aveau că Europa a investit în zonele noastre rurale și că a dat fix 148.853 euro pentru "Reabilitarea funcțională a Căminului cultural Pîrscov". Dar nu este total exclus ca, totuși, cineva să le fi dat de înțeles fericitelor patrupede de faptul că „Împreună creștem satul românesc!" Parcul (încă nebotezat) din Pîrscov e prevăzut cu două filigorii (cam sărace), fiecare cu câte două bănci încorporate și câteva jocuri colorate pentru copii. Parcul cel pustiu, toropit de soare, nu are, deocamdată, un nume dar toată lumea știe că e opera comună a dlui primar Mihai Daniel, a consiliului local și a primăriei din Pîrscov. *Căci noi și veșnicia vorbim aceiași limbă...*

Știu când mă minți, cu toate ce-mi spui și faci pe plac...

„Magazinul familiei tale" oferea sătenilor rechizite, îmbrăcăminte, lenjerii, jucării, încălțăminte, pilote, cadouri, articole sportive, paturi, xerox-uri, articole de pescuit și termopane (la comandă). Reclama magazinului era asigurată, afară, de niște manechine care se terminau la brâu, utilate cu chiloți de baie, blugi scurți și strâmți. Concurența venea de la vecinii „Cipry & Lucy Best" care aveau reclama asigurată de manechine mari (pentru adulți) și mici (pentru copii). În partea cealaltă a satului erau tentante oferte la tărâță (20 kg la 17,50 lei/ sacul), concentrate pentru pui de găină (la 2,50 lei/ kg.) și concentrate pentru pui de curcă în două variante: calitatea I - la 3,20 lei/ kg și calitatea II - la 3,00 lei/ kg. În magazin, mai puteai cumpăra și un fierbător electric cu 70 lei.

M-aș ridica din moarte ca să alerg la tine...

O cruce de fier, încălecată de o jerbă de flori artificiale ce imitau niște gladiole de-un roșu aprins, ascundeau numele mortului, așezat pe o placă de aluminiu dar aproape șters de vreme. Crucea era sudată de una din gradenele podului ce traversa apa locului. Ne-am uitat la albia secată străbătută de un firicel de apă. E un loc unde nu credem că cineva și-ar fi putut lua zilele înghițind, în neștire, apa Pîrscovului. Circulația pe pod e aproape inexistentă. Moartea unui pîrscovean pe un pod pustiu din Pîrscov rămâne o enigmă pe care nu v-o putem desluși aici și acum. Dar, vorba Poetului, *Necontenit Viața are nevoie-n noi/ De negre-ngrășăminte ca planta de gunoi...*

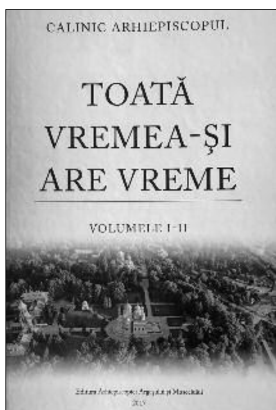
Îndură-te, coboară și vino să mă vezi...

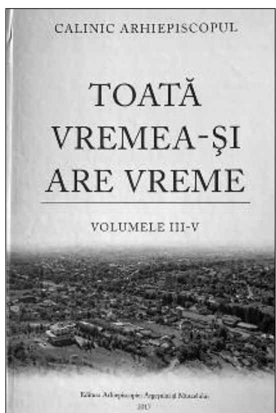
Ne apropiem cu pași repezi de primărie. În ziua de 10 august, între orele 11și 15, a avut loc, la sediul administrației publice locale, „Analizarea gratuită cu biorezonanță și la ochi". După analiză avea loc și „recomandarea de tratament naturist (bazat pe plante) care se pot cumpăra pe loc" (cu banii jos!) urmate de achiziționarea ochelarilor, cu plata în rate. Analizarea a fost completă. Se analiza, potrivit afișului pe care l-am copiat întocmai: „inima", „prostata", „plămânii", „rinichii", „oase", „ficatul", „sistemul nervos", „alergiile", „vitaminele", „fierea", „ochii", „stomacul", „circulația", „ochii", etc. Tot primăria își îndemna contribuabilii să participe la „Campania de sterilizare (castrare) gratuită a câinilor și pisicilor cu stăpân (doar femelele) și fără stăpân (femelele și masculii)". Pîrscovenii erau informați că „sterilizarea animalului este benefică atât pentru tine cât și pentru animal". Prin urmare, zic veterinarii, „Vă rugăm să aduceți la castrare/ sterilizare animalul (chiar dacă este o femelă gestantă)". Ziua castrării e o zi de post pentru animal. Prin urmare „Nu hrăniți animalul în ziua castrării!", ne sfătuiesc specialiștii. Școala generală „Vasile Voiculescu" din Pîrscov invită părinții să-și înscrie, din vreme, copii. Părinții nu trebuie să-și facă probleme privitoare la freza odraslelor. PFA Cocolin Gh. Drăguța a deschis o coafură și o frizerie. Nici concurența nu stă cu brațele-n sân: „Niko și Yle/ Coafor& Frizerie" sunt la doi pași. În plus, în caz de urgențe, ei pot fi apelați și la telefon.

Nu mai hulesc, iubite, această tristă țară...

Dar iată că s-a făcut ora 9 și 30 de minute. Autobuzul de la Buzău a venit la fix. Ne îndreptăm, plini de speranță, la întâlnirea cu Poetul. Doamna Custode e bucuroasă de oaspeți și ne primește cu o jumătate de oră mai devreme. Aflăm că biletul de intrare e doi lei dar dacă ești pensionar nu plătești nimic. Cu doi lei poți cumpăra un pliant meschin, cam cât o foaie ministerială. Vă reproducem tot textul: „Vasile Voiculescu (1884-1963) este o mare personalitate a culturii românești, ce își are originile în zona de deal a Buzăului. Medic, poet, prozator, dramaturg, publicist, editor, Vasile Voiculescu nu a uitat niciodată meleagurile buzoiene, revenind în satul natal ori de câte ori avea ocazia. Edificiul din comuna Pîrscov, în care funcționează azi Casa Memorială, a fost reconstituit în anii 1986-1988, după modelul vechii locuințe a familiei scriitorului. În 1996 s-a redeschis publicului casa memorială, ca un omagiu adresat de buzoieni marii personalități a culturii românești contemporane". Acest text de doi lei este tradus și în engleză. Pliantul mai are câteva poze însoțite de câteva texte adecvate: „Sala de prezentare a personalității lui Vasile Voiculescu", "Imagine din salonul familiei Voiculescu", „Imagine din holul casei", „Imagine din camera în care s-a născut", „Ion

(continuare în p. 31)

Eveniment editorial - Memorii memorabile

Calinic Arhiepiscopul – *Toată vremea-și are vreme* (Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, 2017). Arhiepiscopul Calinic publică o carte în două volume masive format *Istoria literaturii...* a lui Călinescu în condiții grafice de excepție și pe hârtie velină de cea mai bună calitate, presărate cu multe ilustrații. De fapt, volumele acestea reiau – într-o reeditare de lux - cele cinci volume de memorii ale ierarhului apărute până acum (perioada 1944-1992). Lucrarea are un studiu introductiv aplicat, un studiu în cinci părți semnat de scriitorul Adrian Alui Gheorghe, subtitlurile fiind definitorii pentru demersul arhiepiscopului: 1. „Noi numim suflet chiar memoria însăși"; 2. Viața pe „meridianul Ozana"; 3. Calitatea de martor; 4. Măslina din Grădina Ghetsimani; 5. De la „lupta cu Îngerul", la lupta cu istoria. Studiul se încheie astfel: „Timpul nu poate fi recuperat, dar poate fi imaginat. Timpul este, practic, o esență de Dumnezeu, spune Sf. Augustin. Pentru că fiind nesfârșit în Timp, Dumnezeu este nesfârșit și în Spațiu. După cum spun mitul sau basmul, ținutul lui Dumnezeu este situat undeva, departe. Acest departe este greu abordabil, el ține de răbdare, de curaj, de putere, de voință peste limita omenească. Dar cum Dumnezeu este o omniprezență, El este departe doar în înțeles moral. Departe este Dumnezeu pentru oricine nu știe unde să-L caute. Cine Îl are în cuget, Îl găsește fizic aproape, însă departe în profunzimea cugetului. Cred că acesta este sensul practic și etic al căutărilor lui Calinic Argeșeanul, care în *Toată vremea-și are vreme* face o demonstrație despre cum „zădărnicia vieții" poate fi transformată în bucuria împlinirii".

Născut în ținutul Neamțului, ținut binecuvântat de Dumnezeu, cu zeci de schituri și mănăstiri celebre, ca și cu case memoriale și cetăți medievale, Înalt Prea Sfințitul Calinic povestește savuros, la întrecere cu megieșul lui Ion Creangă, copilăria fericită de pe acele meleaguri în primul volum. Apoi, perioada de la Seminarul de la Mănăstirea Neamț, apoi perioada preoției în Munții Apuseni, călugărirea la Căldărușani, stăreția la Cernica și Sinaia, apoi vicariatul la Curtea de Argeș până-n 1989. Memoriile se încheie cu deputăția din primul Parlament postdecembrist, Adunarea Constituțională, unde a avut un rol activ, mai ales în ceea ce privește reabilitarea și legislativă a Bisericii Ortodoxe Române. Desigur, memoriile vor continua, arhiepiscopul având încă multe de povestit și de rămas în toată vremea. Prodigioasele memorii marca IPS Calinic au parte acum și de un "înveliș" pe măsură, unul de lux.

Momente și schițe din viața literară

Revista „Argeș" premiată la Festivalul Național „Serile la Brădiceni"

Melania Cuc
STRELITZIA
Editura Nico

În zilele de 6-8 septembrie, la Târgu-Jiu și Brădiceni (jud. Gorj) a avut loc a XXI-a ediție a festivalului Național de literatură „Serile la Brădiceni", având ca organizatori toate instituțiile de cultură din subordinea Consiliului Județean Gorj și Consiliul Local Brădiceni (de luat aminte și de alte Consilii județene!), moderatori ai evenimentelor fiind Olimpia Bratu, directoarea Bibliotecii Județene „Christian Tell" Gorj, Ion Cepoi, directorul Centrului de Creație Gorj, poetul Ion Popescu-Brădiceni. Au participat scriitori din toată țara și cei din Gorj: Gheorghe Grigurcu, Aurel Pantea, Mihai Barbu, Aureliu Goci, Jean Băileșteanu, Nicolae Dragoș, Spiridon Popescu, Adrian Frățilă, Gheorghe Drăghescu, Minerva Chira,Viorel Surdoiu etc. Au avut loc lansări de cărți și de reviste (printre care antologia de autor *Sâmbătă, duminică și alte singurătăți* de Dumitru Augustin Doman și revista *Argeș*), un amplu recital poetic și de muzică folk în aer liber, la foc de tabără, la Brădiceni. În ultima zi a manifestărilor, s-au acordat cele trei premii naționale: Aurel Pantea pentru poezie, Gabriel Coșoveanu pentru critică literară și Revista *Argeș* – Premiul special pentru promovarea Creației literare în revistele naționale.

Simpozion național „Școala de la Târgoviște"

La 18 august, la Târgoviște, în sala Muzeului Tiparului Român din complexul Turnul Chindiei, a avut loc cea de-a patra ediție a Simpozionului Național Școala de la Târgoviște. Tema de anul acesta a fost *Receptarea critică a operei lui Alexandru George*, după ce în anii anteriori s-au prezentat comunicări științifice despre operele lui Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Radu Petrescu. Moderatorul evenimentului: Mihai Stan, directorul Editurii *Bibliotheca* și al revistei *Litere*. Au prezentat comunicări științifice despre opera multilaterală a lui Alexandru George (prozatorul, criticul, istoricul literar, eseistul): Vasile Bardan, Aurel Maria Baros, Margareta Bineață, Mihai Cimpoi, Tudor Cristea, Ana Dobre, Niculae Ionel, Daniela-Olguța Iordache, Marin Neagu, Eugen Negrici, Nicolae Oprea, Victor Petrescu, Florentin Popescu, Nicolae Scurtu, Mihai Stan, Emil Stănescu, Laura Costina Tudoroiu, George Toma Veseliu. Toate textele sunt cuprinse în volumul *Școala prozatorilor târgovișteni, Receptarea critică a operei lui Alexandru George*, volum lansat cu același prilej.

Titu Dinuț
STAMPE ȘI STAMBE

Carte nouă

■ **Melania Cuc – *Strelitzia* (Editura *Nico*, 2017).** Melania Cuc este o scriitoare liberă, în sensul că nu se manifestă limitat în granițele unui singur gen, cele 37 de cărți publicate până acum cuprinzând poeme, eseuri, proză scurtă, romane, literatură pentru copii, cronici literare. De asemenea, autoarea este și o pictoriță de succes, cu numeroase expoziții și lucrări în nenumărate colecții instituționalizate sau particulare din țară și străinătate, după cum e și publicistă încă de la vârstă fragedă. *Strelitzia* este cel mai recent volum de poeme al autoarei, beneficiind de un cuvânt înainte de Nicolae Băciuț. Poemele acestea încep de obicei într-o atmosferă de cotidian care alunecă treptat în metafizică sau în simbolistică creștină: „Dăruiesc/Fluturi ce-și alină odihna în vânt./Ofer colivii poleite cu aurul cavalerilor de la Malta./Îmi dau sufletul, viața, capătul acesta subțire/Din ața care ține una-n-alta/Mânecile cămășii de mire.../Vând jumătate din partea mea de vin/Ce s-a băut/La Nunta din Galileea./Hai, să locuim în piața din care/Stâlpul infamiei a fost pus pe foc/De vagabondul tânăr..." Poemele sunt presărate cu numeroase sintagme sau imagini memorabile, care ele singure ar putea alcătui scurte poeme: „Fața mea e vopsită cu îngeri/Un fel de trubaduri ce vin nechemați/Își intră în rol, râd, lăcrimează, mor..." sau: „Un bec cu neon o învinețește la ochi/Pe femeia ce-și plimbă umbra/În lesă..." sau: „Timpul stă prăvălit într-o rână/Peste bulgării arăturii de la noi din grădină..." și, în sfârșit: „Sunt atât de aproape de fericirea cuvintelor/Ce nu vor să devină poeme..."

■ **Titu Dinuț – *Stampe și stambe* (Editura *Ștef*, 2017).** Poet, prozator, profesor, Titu Dinuț publică de data aceasta o carte de aforisme în format de buzunar. Sunt aforisme proprii la care adaugă din loc în loc și altele din cugetările unor autori celebri, probabil că în sensul în care nu te definește numai ce scrii, dar și ce citești și ce citezi din alții. Unele aforisme sunt de relativă actualitate: „Au venit directive de dincolo de fruntariile țării și au decis ca muntele să se cheme vale, focul să se numească apă, iar noi să devenim...ei" sau de actualitatea cea mai strictă: „Poftiți la munte, dar veniți cu pădurea-n...traistă!" Unele au la bază vreun joc de cuvinte: „Situația rămâne albastră! a decis cerul trăgându-și norii mai către orizont." Dar, altele sunt croite pe câte o frumoasă speculație: „Fiindcă punctul nu putea fi stăpânit în interiorul propoziției, oamenii s-au hotărât să-l pună la sfârșitul acesteia". Unele sunt definiții spirituale: „Ipocrizia este baia pe care o faci în lacrimile altora". Dar, cum Titu Dinuț e în special poet, unele aforisme din cărticică au în ele și lirism: „Fiindcă fusta ei era prea scurtă, își acoperea restul picioarelor cu privirile celor din jur."

Pagină realizată de DAD

Gheorghe Grigurcu

"Emoționanta memorie a copilăriei la pisici"

8 septembrie 2016. Am văzut în piața de zarzavaturi din Orăștie o femeie cocoșată, tîrguind. Trup jalnic, diform, o față boțită cu o puternică asimetrie a obrajilor, dar o voce subțiratică, adolescentină, cu o nuanță de bunătate. Nu-mi puteam da seama în ce măsură s-a adaptat la condiția sa, dar e posibil să fi făcut eforturi nu în direcția obișnuită pe care o urmează infirmii, a irascibilității și a relei voințe, ci, dimpotrivă, în cea a unei resignări, a unei *înțelegeri* a lumii de care fizicul său ingrat a despărțit-o. Nu e cu neputință, cel puțin așa mi s-a părut, să aibă o fire afectuoasă. Întîlnind o făptură atît de nefericită, cum să nu-ți vină în minte sferele înalte care au girat-o? Oare acolo totul e armonios, desăvîrșit, ori există factori antinomici, un dramatism ultim a cărui proiecție o reprezintă existența noastră terestră? O dizarmonie metafizică, o iremediabilă suferință pe care o putem împărtăși și care, la rîndu-i, poate absorbi expiator suferința noastră: „Trebuie, cugetă Luigi Pareyson, ca păcatul nostru să devină propriul păcat al Mîntuitorului, altfel suntem pierduți. Numai dacă El e vinovat, noi suntem liberi și absolviți de păcate; dacă El nu ne ia păcatele, acestea rămîn ale noastre, iar dacă ni le asumăm, noi trebuie să pierim".

■ Pentru ca răspunsurile să aibă șansa unei răsfrîngeri celeste, întrebările trebuie pornite de la firul ierbii.

■ Lecturi iubite, tinerești și crepusculare. Maeștrii timpurii ne ajută cu mărinimie să devenim noi înșine, maeștrii tîrzii ne ajută cu compasiune să supraviețuim.

■ „Adevărurile care nu-și au obîrșia în eroare se aseamănă cu niște oameni care n-au avut parte de copilărie" (Alain).

■ Emoționanta memorie a copilăriei la pisici. Cuibărindu-se în brațele noastre, ele își amintesc de căldura trupului matern, frămîntîndu-ne cu labele, reconstituie mișcările suptului, torcînd, își evocă discreta comunicare cu auzul celei care le-a dat naștere, comunicare bemolată astfel pentru a nu atrage atenția dușmanilor.

■ Poți plăcea Celuilalt pentru ceea ce nu-ți place la tine, poți displace Celuilalt pentru ceea ce-ți place la tine.

■ Despre Cioran. „E un mare stilist care a știut să meargă pînă la capătul obrăzniciei și terorismului verbal, pînă la capătul deznădejdii și amețelii, potrivit gustului cultural al Occidentului. (...) E însă un om cinstit și bun și inteligent și îndatoritor și sincer – ca *om*. Dar ca scriitor e un personaj fabricat (în mod foarte iscusit: a înțeles perfect ce vor occidentalii). În ultimii ani a devenit din ce în ce mai rob al publicului său, le dă ce vor, *give it to them* zic englezii și americanii. Păcat, a început să-și piardă din discreție și modestie și reținere. S-a identificat «publicului» său. («Publicul» unui artist! E o expresie – a folosit-o într-o scrisoare adresată mie – la fel de oribilă ca și «consumatorii» de artă!)" (N. Steinhardt).

■ O luciditate absolută ar ucide spiritul aidoma unui vid.

■ Orice faptă demnă de prețuire pe care o săvîrșim posedă temeiul unui sacrificiu, chiar dacă inaparent, uneori ascuns pînă și celui ce-o săvîrșește. Celelalte fapte ale noastre au inconsistența fumului. Numai grație sacrificiului ne putem lega și despărți de lume prin una și aceeași mișcare.

■ „Madonna s-a zgîrcit de ziua ei. Are o avere de un milliard $, dar e foarte chibzuită cu banii. Madonna a împlinit la 16 august 58 de ani. Și, ca în fiecare an, Regina Pop a dat o petrecere de zile mari. Numai că de data aceasta cheful a fost pe «buget de austeritate». Locația aleasă a fost Hotel Saratoga din Cuba, unde o noapte de cazare costă doar 700 $. Chiar dacă nouă ni se pare mult, trebuie să menționăm că, la Paris, diva se caza înainte în hoteluri de 19.000 $ pe noapte și în Elveția plătea 70.000 $ pe noapte" (**Click**, 2016).

■ Mizericordia cantităților. Puținul te ajută să ai bucuria multului, multul te ajută să ai bucuria puținului.

■ 4 octombrie 2016. A. E.: „Aud că s-a instituit pentru azi Ziua Educației. Mă rog, mai bine decît ziua șoselelor ori a bărbieritului. Dar de ce aduce cu sine suspendarea cursurilor școlare? N-ar trebui, dimpotrivă, să fie marcată prin cursuri exemplare? Bizarerie".

■ „Cultura trebuie să înceapă de la faptul contemporan și documentar, *de la real*, pentru a sui - dacă este cazul – la clasici. Eroare umanistă: a începe de la clasici. Aceasta obișnuiește la ireal, la retorică, și la urma urmei la disprețul cinic al culturii clasice – căci tot nu ne-a costat nici un efort și nu ne-am dat seama de valoarea ei (contemporaneitatea de pe vremea aceea)" (Cesare Pavese).

■ Amintirile: un debușeu al singurătății.

■ „Pinguinul Gentoo înoată cel mai rapid dintre toate păsările și poate atinge o viteză de 36 km. pe oră, iar Pinguinul Imperial poate sta sub apă timp de 18 minute.

■ Iubim indicibil dureros ființele apropiate care ne-au părăsit, pînă cînd ele se absorb în entitatea noastră, devin o parte indistinctă a sa. Așadar le uităm? O, nu, astfel cum nu ne-am putea uita pe noi înșine nici măcar în momentele trăirii ce par albe, lipsite de o conștiință explicită în organicitatea lor suverană. Apoi, la rîndul nostru, murim spre a nu rămîne datori celor multiubiți.

■ Să fie inteligența totuși o prudență a spiritului, iar creația totuși o cutezanță a spiritului?

■ „Omul e cel mai înalt și mai nobil op de artă al naturii; într-un sens și mai nobil el ar trebui să fie și cel mai frumos op de artă al artei, al propriei sale puteri creatoare, libere, conștiente, morale" (Eminescu).

■ Predestinarea: unul din misterele tulburătoare la culme ale lumii. Să includă aceasta suprimarea totală a liberului arbitru, precum în concepția unui șir de prestigioși interpreți, de la Sf. Pavel și Sf. Augustin la Karl Barth? Sau să fie operantă doar în cazul unui număr limitat de indivizi, celorlalți dăruindu-li-se șansa unei mîntuiri doar dacă se dovedesc vrednici de ea, așa cum crede bunăoară un Jean-Marie Lustiger? Chestiune oțioasă. Generozitatea înduioșătoare a ultimei perspective e doar unul din punctele de vedere, nu tocmai convingător, deși N. Steinhardt credea altminteri, prin care încercăm a palpa un nucleu al incognoscibilului menit a rămîne incognoscibil.

■ „Românii, venind vorba despre Diavol, rar cînd îi pronunță numele, ci mai totdeauna zic în locul acestuia: «ducă-se pe pustii» sau «ucigă-l crucea», «ucigă-l petrele și bolohanii». Iar cînd îi pronunță numele atunci îndată zic: «cruce de aur în casă» sau «Dumnezeu cu noi, departe de-această casă să fiă» sau «să mâie acolo, unde a înserat» ect. ect." (**Albina Carpaților**, 1877).

■ „Iubirea trebuie să întreacă speranța" (Monseniorul Ghika).

■ Am constatat că amintirile se pot eroda discret, printr-un proces pesemne al unui subconștient insidios. Așa se explică faptul că, revenind, după un timp, în același oraș, în aceeași cameră de hotel, în același restaurant etc. unde ne-a făcut plăcere să ne aflăm altădată, ne dăm seama că nu mai putem relua firul umoral vechi, după cum speram cu candoare. Ceva insesizabil s-a schimbat. Materialmente ne găsim în condiții identice, dar o notă a falsului împiedică repetiția, melancolizîndu-ne. E ca și cum am asculta o melodie preferată, de data aceasta interpretată de un afon.

■ Aristocratica amintire rămîne în esența sa, neacceptînd a se amesteca cu valul impur al tuturor detaliilor de odinioară, cu care se joacă democratica memorie. Amintirea nu poate evolua și nădăjduim că nu poate avea sfîrșit.

■ „Pe verandă. Nu vreau un Dumnezeu ca să-L slăvesc sau să-L implor, ci numai ca să-I împărtășesc viziunea mea. Azi după-masă am privit primulele după ploaie. Nu vreau să văd pe nimeni dansînd sau vînturîndu-și brațele. Vreau doar să *simt* că și ceilalți văd" (Katherine Mansfield).

■ Atîtea hierofanii de care avem parte în circumstanțele cele mai mărunte, insignifiante ale vieții cotidiene, probînd delicata politețe a Domnului care ne tratează ca pe niște oaspeți. Neostentativul Său dar, cu o căldură cu atît mai sesizantă.

■ „Într-o căsnicie, soții trebuie să se mai certe din cînd în cînd, pentru a afla, în felul acesta, cîte ceva unul despre celălalt" (Goethe).

■ Pervertirea prezentului în dorință. Pervertirea dorinței în act.

■ Pe ce lume trăim. „Courtney Barnes, din Miami, are 32 de ani și acum 10 ani a început să-și mărească fundul. (...) Cînd a împlinit 22 de ani a recunoscut că a vrut să își facă prima operație estetică, numai că era prea scumpă și nu își permitea. A reușit să dea peste un chirurg plastician de pe piața neagră care i-a făcut trei intervenții de mărire a posteriorului abia acum șase ani. (...) Courtney are fundul mai mare decît Kim Kardashian, Nicki Minaj și Coco Austin la un loc și nu duce lipsă de admiratori. (...) Primește 50 de dolari pe stradă dacă se lasă pipăită. (...) Ea recunoaște că «datorită fundului și-a cumpărat o vilă de 200.000 de dolari și are încasări de zeci de mii de dolari pe lună din apariții în reclame, videoclipuri muzicale și ședințe foto»" (**Click**, 2017).

■ Din lumea senectuții. Impulsul imaginarului dispare în favoarea acelei umori acre, anoste care este suspiciunea. Nemaiavînd resurse suficiente de a te detașa de real, devii incredul peste limitele îngăduite. În loc să creezi, erodezi.

■ 4 aprilie 2016. Ziua animalelor. Cățelul Mișu e supus unei operații. De s-ar termina cu bine, Doamne! În încăperea alăturată a cabinetului veterinar, intră o doamnă cu o frumusețe de cîine. Alb, purtînd pe o parte o pată maronie care trasează, cu o impresionantă exactitate, forma unei inimi.

■ Dacă ți se recunoaște o calitate pe care n-o posezi defel, e jenant la culme. Dacă ți se recunoaște o calitate pe care, chiar dacă ți se pare că n-o posezi în grad satisfăcător, ai dori-o, un elogiu te stimulează cu asupra de măsură să ți-o cultivi.

■ „Faust pe dos. Tînărul îi cere diavolului bunurile lumești. Diavolul (îmbrăcat într-un costum sport și declarînd bucuros că cinismul este marea ispită a inteligenței) îi spune blînd: «Dar ai bunurile lumești. Lui Dumnezeu trebuie să-I ceri ce-ți lipsește – dacă crezi că-ți lipsește ceva. Vei face un tîrg cu Dumnezeu și, în schimbul bunurilor de pe lumea cealaltă, îi vei vinde trupul tău». După un moment de tăcere, diavolul, care aprinde o țigară englezească, adaugă: «Și asta va fi pedeapsa ta veșnică»" (Camus).

■ A avea mereu simțămîntul nebulos al unor datorii neachitate, fără să-ți poți da seama cînd le-ai contractat și pentru ce ți-au fost utile.

■ Aparent te poți dezice de Dumnezeu, dar Dumnezeu nu se poate dezice de tine. Te împinge înapoi în tine însuți, așa pecabil cum ești.

■ Pisicile transpiră prin lăbuțe. În consecință, în zilele călduroase de vară se pot vedea urmele acestora pe parchet. E semn că au nevoie de apă.

■ „O idee trebuie s-o iubești întocmai ca pe-o femeie. Să fii fericit ori de cîte ori revii la ea. Fiindcă o porți mereu în tine. Și fiindcă o cauți pretutindeni, în afară de tine" (Robert Musil).

■ Problematizările le iscăm noi, claritățile ni se dăruie.

■ „*Ecce homo*. Furia lui Nietzsche împotriva Germaniei și a culturii germane să nu fie decît expresia ranchiunei autorului neluat în seamă? Veninul izvorăște din gelozia și invidia lui Nietzsche. «Nu cred decît în cultura franceză», scrie. Îl înțeleg, deși nu-i dau dreptate. Dar cînd ajunge la contemporani, prostul gust și provincialismul lui Nietzsche ating de-a dreptul grotescul. Ura lui împotriva Germaniei îl transformă în provincialul speriat de «finesurile» Orașului Lumină. Nietzsche, omul care se lăuda că a pătruns cu mintea acolo unde nici un alt geniu n-a putut ajunge, scrie despre Parisul anilor 1880: «Nu-mi amintesc, în toată istoria, de un alt secol în care o mînă de psihologi pe cît de pătrunzători, pe atît de subtili, să se fi găsit strînși laolaltă ca în Parisul de astăzi». Și citează pe Paul Bourget, Pierre Loti, Gyp, Meilhac, Anatole France, Jules Lemâtre; și se extaziază în fața lui Guy de Maupassant. «Oriunde își întinde Germania preponderența *ruinează* cultura...», adaugă. Toate acestea poate n-ar fi fost gîndite, nici spuse, dacă Nietzsche ar fi fost recunoscut în Germania, dacă ar fi putut avea măcar a zecea parte din gloria lui Wagner" (Mircea Eliade).

■ Dar însuși Proust oare nu exprima, în celebrul său chestionar din tinerețe, preferințe similare? Prozatorii săi preferați ar fi fost Anatole France și Pierre Loti. Să fi fost doar o complezență adresată salonului doamnei de Caillavet?

■ Improvizează iute o iubire, cum o gustare atunci cînd vine un musafir pe care nu-l așteaptă.

■ Scrii dintr-un deficit sau dintr-un exces existențial? Poate că tocmai din echivocul situației, dintr-o obscură perfidie față de tine însuți.

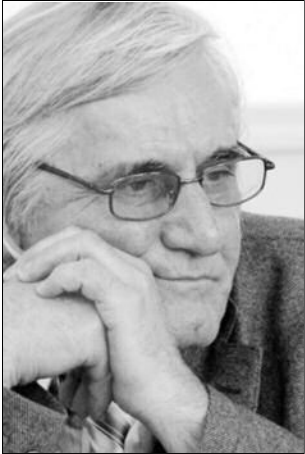
■ „Nu înțelegem bine viața afectivă a aproapelui dacă nu o vedem contrastînd cu linia altei vieți posibile a lui, cea care se obține eliminînd intervenția deformatoare a hazardului. Straniei condiții umane i se datorează faptul că orice viață ar fi putut fi diferită de ceea ce a fost" (Ortega y Gasset).

■ Senectutea: o ultimă vacanță însorită înaintea agoniei. Senectutea: ea însăși un prim episod al agoniei. Senectutea: o capricioasă alternanță a celor două ipostaze.

Iubim indicibil dureros ființele apropiate care ne-au părăsit, pînă cînd ele se absorb în entitatea noastră, devin o parte indistinctă a sa. Așadar le uităm? O, nu, astfel cum nu ne-am putea uita pe noi înșine nici măcar în momentele trăirii ce par albe, lipsite de o conștiință explicită în organicitatea lor suverană. Apoi, la rîndul nostru, murim spre a nu rămîne datori celor multiubiți.

aforisme

Nicolae Oprea

Cronica literară

Alexandru George- romancier

În acord cu poetica jurnalului şi literatura fragmentului promovate principial de cei trei corifei ai Şcolii de la Târgovişte (Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu), grupare de care se ataşează în timp, Alexandru George a creat un roman complex, impregnat de livresc, cu accente ludice şi ironice, înclinând pe alocuri către formula meta-romanului.

Precum alţi congeneri afini, dintr-o selectă familie spirituală, Alexandru George pătrunde în sfera criticii literare şi a eseisticii la o vârstă târzie – mai precis, la 41 de ani – conform cu propria convingere că precocitatea este (aproape) exclusă în critică. Anii 1970/1971 pot fi consideraţi ani de explozie editorială a funcţionarului izolat în lumea cărţilor de la Biblioteca Academiei, fiindcă publică atunci nu mai puţin de patru cărţi, dintre care două culegeri de proză. Prima însumare a contribuţiilor sale publicistice datează din 1971, în *Semne şi repere*, volum premiat de Uniunea Scriitorilor. Încă de atunci, într-o *Prefaţă* arhi-explicativă, Alexandru George mărturisea că nu se consideră propriuzis critic literar, ceea ce nu-l oprea să clarifice câteva principii temeinice ale genului pe care şi le asumă fără rezerve. Punctele „de bun simţ" ale axei structuratoare a actului critic în sine erau: *adecvarea*, *interpretarea* decurgând din *lectura fidelă* şi, în fine, *judecata de valoare* (fiindcă „obiectul e judecarea" ce presupune „un sistem de argumentaţii, de relaţii, de stabilire de criterii"). Reamintesc acum aceste criterii de bun-simţ estetic, întrucât delimitau cu precizie demersul autorului, aflat în opoziţie faţă de impresionismul sau, dimpotrivă, scientizarea excesivă a criticii literare.

Trecut în nefiinţă cu cinci ani în urmă, în septembrie, Alexandru George a fost aproape uitat ca prozator. Deşi credea în vocaţia sa narativă, poate mai mult decât în cea critică. Am dedus şi din dedicaţia primită pe ediţia a doua romanului la care mă refer aici, într-alt septembrie, la „Moştenirea Văcăreştilor": „Domnului Nicolae Oprea, omagiul autorului, romancier (sau prozator) mai mult decât vrea". Adăugând, în dedicaţia de pe volumul de povestiri, *Clepsidra cu venin*, din acelaşi decor târgoviştean: „Pentru criticul Nicolae Oprea, cu speranţa că această lectură va consolida prietenia autorului".

În 1984, Alexandru George publica primul său roman, *Caiet pentru...*(republicat în ediţia a II-a la Editura Bibliotheca în 2000), cu acţiunea plasată în zona de referinţă a Târgoviştei, unde viitorul autor şi-a petrecut anii 1946-1947. Romanul este conceput la persoana întâi, în dublă confesiune prin contopirea a două jurnale (unul găsit) ce oglindesc epoci diferite (interbelică şi postbelic-comunistă), reprezentând textul şi intertextul. Primul – este jurnalul Nataliei Herescu, descendenta unei vechi familii boiereşti, care îşi notează mai bine de un an întâmplările tinereţii într-un caiet de uz didactic, intitulat *Souvenirs*, de unde şi scrisorile în franceză transcrise în el. Al doilea jurnal este al naratorului însuşi, un jurnal de creaţie – fiind vorba de un prozator în formare -, care îl încorporează organic pe celălalt, alcătuind cartea ce suprapune timpurile, cum mărturiseşte în *Epilog*: „...simt oboseala întâmplărilor din toate aceste zile, pe care mâna mea, din ce în ce mai precipitată, le-a aşternut pe hârtie, urmând primul îndemn, acela obişnuit, al intenţiei de a spune, nu de a scrie. Mă voi culca şi am să adorm curând, ceea ce nu mă va despărţi de cartea mea, ale cărei litere fug dinaintea ochilor, se depărtează pe măsură ce-mi apropii privirea de ele, se suprapun şi se destramă, într-un joc dezordonat. Sunt convins că noaptea va colabora şi ea la incertitudinile fertile ale textului."

Împărţirea romanului în cinci capitole, cu titluri tradiţionale, dar şi cu ironie de substrat – *Prolog, Text şi intertext, Post scriptum, Epilog* şi *Anexă* – constituie semnul unei arhitecturi narative ce va fi riguros respectată. În *Prolog* se prefigurează refacerea unui cuplu erotic după doisprezece ani de „nevedere" între parteneri. E (balerină retrasă din activitate) şi el (prin convenţie, scriitor), *alter ego* auctorial, pornesc împreună spre Târgovişte, mobilizaţi într-o acţiune culturală, folosită ca prilej pentru a reînnoda firele iubirii trecute în decorul unu străvechi conac boieresc din Hereşti, „la doi paşi de Târgovişte". Demersul narativ nu este nici pe departe proustian, întrucât nu timpul pierdut, ci prezentul palpabil este avut în vedere de pragmatica Gina. În fostul conac al Hereştilor, folosit acum de protipendada comunistă, personajul-narator (vom afla în final că se numeşte Mihai) găseşte caietul de însemnări al Nataliei, reprezentanta ultimei generaţii de proprietari ai moşiei. Pe fondul iubirii camaradeşti, el procedează asemenea eroului camilpetrescian lui Fred Vasilescu în privinţa scrisorilor lui Ladima (din *Patul lui Procust*), adică citeşte cu neascuns interes consemnările intime ale adolescentei de odinioară. Acesta ar fi conţinutul *Textului şi intertextului*. Iar *Post scriptum*-ul conţine notele naratorului cu rol de scriitor, aparent fără legătură cu impresiile Nataliei Herescu. În fine, *Epilogul* înmănunchiază concluziile naratorului-creator, convins că poate să unească într-un tot expresiv părţile despărţite de timp (şi condiţie existenţială).

Cum se vede, prozatorul care dublează criticul se manifestă ca un abil constructor de roman. Tehnica la care apelează prioritar este *contrapunctul*, sugerând interferenţa dintre muzică şi literatură existentă şi în proza celorlalţi membri ai Şcolii de la Târgovişte. Subiectul compoziţiei sale romaneşti ar fi renaşterea iubirii mature dintre Gina şi Mihai, iar contratema - înfiriparea iubirii adolescentine dintre Natalia şi (tot un) Mihai. Nu întâmplător ambele femei dovedesc o „catastrofală (...) lipsă de memorie"; altfel spus, se mulţumesc cu prezentul, fără să simtă nevoia rătăcirii printre amintiri. Este acesta un mod de conservare a inocenţei şi de protejare a misterului. Tipologia feminină este configurată, la prima vedere, prin contrast. Natalia este frumoasă, mondenă, „mereu bine dispusă, plină de elan, chiar dacă face mari eforturi să pară astfel. Se îndrăgosteşte fulgerător de vărul Paul, însă, decepţionată de comportamentul acestuia,, se va considera la fel de nefericită ca Nataşa lui Tolstoi. Umblă în costum de amazoană, adeseori solitară, nesocotind bunele maniere, vădindu-se, în fond, fire melancolică, marcată tardiv de atmosfera *fin de siècle*. Educată într-un pension elveţian, va lansa tangoul pe plai românesc, ca semn al emancipării, la Balul de la Palat, dar nu aprobă defel infiltrarea germenilor industriei moderne în spaţiul patriarhal-idilic unde vieţuieşte. Gina, în schimb, femeie de-acum matură, surprinsă la sfârşit de carieră artistică, umblată prin toată Europa, abuzează de avantajele civilizaţiei. Locuinţa ei este un fel de expoziţie funcţională a celor mai sofisticate accesorii casnice, de la ventilatorul hidrofil până la aspiratorul „Bosch" şi fotoliile japoneze. „Ea doreşte să pară – şi chiar reuşeşte – „un om cât mai obişnuit şi prozaic dedicat lucrurilor şi plăcerilor simple, dota doar cu o fantezie pozitivă, eficientă..." În realitate, cele două femei se aseamănă temperamental. Trec peste faptul că şi una şi alta întreţin nostalgia *răpirii* romantice. Dar amândouă sunt fiinţe active, nedispuse să fie alese la întâmplare, ci provocând alegerea, atunci când se încredinţează că au descoperit partenerul ideal. Cucerirea, integritatea cuplului se realizează, în proiectul comun, prin *călătorie*: autoarea jurnalului va pleca în Elveţia cu Mihai, iar eroina modernă doar până la Târgovişte (trecând peste ruinele iubirii!). Cu semnificativa deosebire că Natalia nu dispune, ca mijloc itinerant, decât de iapa Frou-Frou, pe când Gina călătoreşte cu incomparabilul autoturism „Porsche".

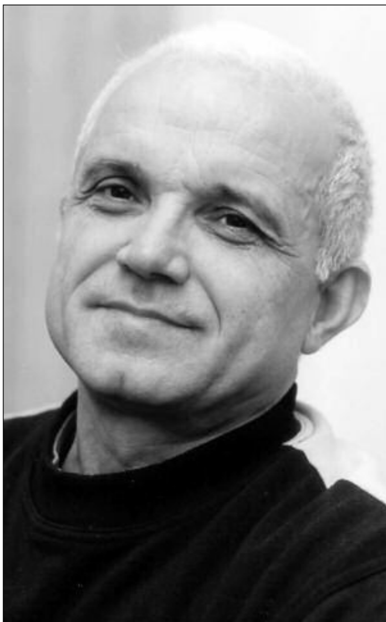
Între cele două planuri narative funcţionează un sistem secret de vase comunicante, în registrul proustianismului. Natalia se taie la un deget cu muchea unei file şi accidentul se repetă aidoma în cazul curiosului cititor al caietului. Un medalion de argint, înfăţişând-o pe zeiţa Pallas-Atena, este dăruit de Natalia slujnicei sale, Ana. În prezentul romanului, Sanda, un fel de custode la conacului Hereştilor ajuns casă de oaspeţi pentru „tovarăşi" (cum le spune naratorul), re-dăruieşte medalionul Ginei. În afara acestor ecouri sau corespondenţe interioare ale naraţiunii este inserat în Text un episod accidental cu rostul de a umple interstiţiile dintre cele două părţi distincte. Poposind cu ani în urmă în preventoriul amenajat aici, personajul-narator se îndrăgostise de o asistentă medicală, altă Ana din Hereşti, care va dispare din viaţa lui în acelaşi mod enigmatic precum Otilia lui G. Călinescu. Aş menţiona, în context, că opinia criticului Al. George despre eroina călinesciană contrazice această situaţie misterioasă, discutând despre credibilitate în proză într-un eseu din *Semne şi repere*: „Purtarea ei nu e enigmatică, cum ar fi voit-o autorul, ci derutantă. Căci orice act al unui personaj trebuie să intre între hotarele credibilităţii." (p. 216) Scena relatată mai înainte se petrece în 1953 („se anunţase moartea tovarăşului Stalin", spune textul), cu alte cuvinte, într-un timp intermediar, oarecum de tranziţie între două epoci complet diferite. Dealtfel, prozatorul, îndeobşte indiferent la raportarea istorică, imprimă romanului o amplă dimensiune temporală. Jurnalul descoperit datează din climatul primului război mondial, iar călătoria spre Târgovişte se poate fixa în 1973 (după douăzeci de ani de la insertul amintit). Mai mult decât atât, naratorul care îşi aminteşte scene izolate din anii premergători celui de-al doilea război mondial, va evoca veridic figura unei curtezane din veacul trecut, Barbara Banicka, o străbunică de-a Nataliei menţionată în caietul său. Cel puţin în asemenea privinţe, Alexandru George nu comite eroarea prozatorului analist român, încriminată de el însuşi în „critice", întrucât, dacă nu valorifică pe îndelete „dimensiunea temporală a lucrurilor", o evocă ori de câte ori are prilejul. Incursiunea în timp se exprimă, în proiecţia romancierului, şi sub forma metempsihozei, prin reîncarnările succesive ale acestei femei cu nume simbolic, Ana (precum Eva lui Rebreanu). Până şi fiica minoră a Ginei poartă acelaşi nume.

Dacă protagonistul camilpetrescian din *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* va da curs curiozităţii iubitei („ce naiba vor toţi filozofii aceşti?"), iniţiind-o în filosofie sub faldurile baldachinului, personajul lui Alexandru George consimte să răspundă la întrebarea la fel de candidă a Ginei („Pentru ce scrii?") printr-o iniţiere în literatură. Opţiunea sa pentru proză este explicată în astfel de termeni: „Leagă lucrurile între ele, dă coerenţă disparatului, ba chiar dezvăluie o legătură necesară între cele mai neaşteptate elemente..." Este miza pe care se întemeiază, în fapt, acest *Caiet pentru...* Modalitatea punerii în scenă a evenimentelor, oricât de disparate, este hotărâtor, pare să afirme romancierul. O şi spune prin intermediul naratorului: „Astăzi îmi vine să spun că a scrie înseamnă a integra cele mai aparent depărtate fragmente, a le supune unei coerenţe, a le valorifica doar prin ea. Pentru aceasta nu e nevoie de sinceritate şi nici de „imaginaţie", sau e nevoie de o imaginaţie de cu totul alt tip." Prin juxtapunerea voluntară sau aleatorie a elementelor eterogene se zămisleşte o nouă realitate, ceea ce constituie „unul din misterele artei." Prozatorul susţine în această secţiune eseistică a romanului – *Post scriptum* – teza cezurii necesare, a pauzei semnificative determinată de golul întâmplător care intervine în desfăşurarea evenimentelor. Chiar Caietul Nataliei apare completat numai la mijloc, textul fiind flancat de o parte şi alta de pagini albe care semnifică „aşteptare, promisiune, neant". Se aduce, cu alte cuvinte, elogiu absenţei, în tentativa de „poziţionare a neantului", ale cărui „virtuţi active" sunt descoperite cu uimire creatoare. Funcţionează aici principiul formulat de Umberto Eco al *operei deschise*, întrucât creatorul se dezice de demiurgie şi aprobă orice demers similar, inclusiv al cititorului-creator de text. Dar se accentuează, în completarea principiului, ideea independenţei textului, elocvent prin el însuşi, partea exprimând întregul, orice contribuţie imaginară producând alterarea mesajului sau denaturarea temei: „Nu rămân la ipoteza cea mai simplă şi cea mai miraculoasă, anume că întregul a căpătat pur şi simplu altă viaţă, prin transformarea inexistentului în simple pauze semnificative. Eu i-am impus această soluţie, neexcluzând că ar mai fi posibilă oricare alta, indiferent de unde mi-a venit ideea, sau dacă textul însuşi mi-a sugerat-o."

Este verosimilă, în fond, şi organică instituirea principiului creator al accidentalului în detrimentul logicului. Proza satisface, în acest fel, nevoia de confesiune a criticului literar care priveşte ficţiunea artistică din interiorul propriei ficţiuni romaneşti. Astfel, *Caiet pentru...* prinde contururi originale, în descendenţa prozei interbelice, situându-se la confluenţa jurnalului intim (Mircea Eliade, Anton Holban) cu proza autenticităţii sau a documentului (Camil Petrescu, G. Călinescu din *Scrinul negru*). În acord cu poetica jurnalului şi literatura fragmentului promovate principial de cei trei corifei ai Şcolii de la Târgovişte (Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu), grupare de care se ataşează în timp, Alexandru George a creat un roman complex, impregnat de livresc, cu accente ludice şi ironice, înclinând pe alocuri către formula meta-romanului.

Liviu Ioan Stoiciu

Tot la Neptun, la Casa Scriitorilor

Șapte „zile și nopți” la Marea Neagră, la Casa Scriitorilor, la Neptun (sunt incapabil să merg în altă stațiune românească sau în afara țării, trec anii cu zecile și nu vin decât aici; m-am resemnat, prefer în continuare să ies din camera hotelului USR și să cobor direct pe plajă, apa mării și soarele de la Neptun au importanță terapeutică pentru mine și Doina Popa; nu mă interesează nici un fel de „distracție” sau schimbare de peisaj în scurta vacanță, e clar). Consemnări făcute la fața locului:

Vineri, 4 august 2017. Sosiți cu Sandero la ora 10.30 la Neptun de la București (am plecat după ora 7, în speranța că așa evităm supraaglomerația rutieră; surpriză de proporții, găsim sens giratoriu la intrarea în Olimp, o luăm pe scurtătură), am găsit loc de parcare la Casa Scriitorilor, de necrezut (dar Laurențiu, fiul și noua lui prietenă uită să lase cheia camerei 26 la recepție, ne ajută femeia de serviciu). Lăsăm bagajele nedesfăcute la cameră și venim pe plajă. Prea cald, întins pe prosopul dublu asud rapid, intru în mare, înot, obosesc, fac pluta pe spate (mi-am pus vată în urechi). De la 11.30 la 13.30 pe plajă. După ce ies din apă fac preumblarea de uscare de la Vila Președintelui țării (unde nu e decât o colonie de sute de pescăruși pe plaja de aici) la Vila Scriitorilor, iar mă ustură pielea capului. Pe plajă se vând porumb fiert și „colaci secuiești”. Benzina de la locul de agrement de pe plajă e persistentă. Eu am bronz de la munte, așa că-mi e mai ușor să suport soarele. Doina stă efectiv numai în apă, a luat în serios faptul că Paracelsus își vindeca bolnavii ținându-i în apă (apa egalizând temperatura tuturor organelor). Avem asigurată masă la prânz și seara (în loc de ciuperci, la care eu am alergie, mi se dă un cârnat fript cu muștar), am renunțat la masa de dimineață. Am plătit 2.000 de lei lui „Vasile” pentru cele zece zile (trei a stat Laurențiu, fiul; azi mâncăm împreună cu Laurențiu și noua lui prietenă Alina). Laurențiu și Alina pleacă seara, după ora 21 la Brașov, acasă la noi (că ne împărțim viața între Brașov și București). Preumblare la ora 22 cu Doina pe faleză, la Amfiteatru nu mai e nimeni cazat (anul viitor va fi cică aici o zonă exclusivistă), cumpăr distrat (n-avea preț afișat) o înghețată de 10 lei. Seara îmi spăl părul cu șampon, întors de la plajă. În camera 26 a apărut plasmă (televizor plat), internetul ajunge și aici (wireless nou), slăbuț, dar dacă ai răbdare, te descurci, plătesc pe card, pe laptopul luat la ea de Doina Popa, telefonul fix (Vodafone) și pentru prima oară, la Enel Muntenia, curent consumat la București în Calea Giulești 418, unde avem domiciliul stabil. Ratez plata de apă-canalizare la Energi-Co, greșesc și BCR mă blochează. Îi văd, dintre scriitori, pe Gabriela Adameșteanu, Toma George Maiorescu, Fevronia și Elisabeta Novac (Fevronia e cu soțul și fiica; vin în fiecare an din Franța; preferă și ea acest loc la Marea Neagră), Doina l-a văzut și pe Robert Șerban, sunt și N. Grigore Mărășanu și prozatorul basarabean N. Rusu – în rest numai rudenii ale scriitorilor, necunoscute. Plus Corneliu Antoniu și Brândușa lui, sosiți seara. La recepție și la bucătărie, fetișcane noi. Doina adună de pe plajă pietre găurite, în fiecare an face la fel, acasă le „citește”. Mă culc la ora 2, frânt, n-am timp să frunzăresc știri, nu stau la televizor.

Sâmbătă, 5 august. Canicula continuă în țară, e cod roșu. La Neptun e acceptabilă temperatura, chiar dacă nu sunt nouri (e acea ceață de caniculă, inexplicabilă; poate e apă evaporată). De la 10.30 la 13.30 și de la 17 la 19 pe plajă, înot cât pot, stau cu orele în apă (Doina stă numai în apă; n-are pielea pregătită pentru soare). Întârzii la gargară cu Corneliu Antoniu (dimineață) și cu Cristian Livescu (după-amiază), amândoi au venit cu noile lor numere de revistă (*Antares* și *Antiteze*). Suprafața de nisip a plajei dintre Vila Președintelui țării și Casa Scriitorilor a crescut substanțial, ori s-a retras marea, ori gospodarii plajelor mării au adus nisip. S-au înmulțit, față de alți ani paturile acoperite (tip baldachin, 75 lei închirierea unuia!), cu cearșafuri și saltele de burete. Șezlongurile de plastic, umbrelele sunt cu nemiluita (50 lei închirierea). Zona Cearșaf, în care stăm noi de regulă, e extinsă în dreptul Vilei Scriitorilor. Avioane ușoare fac publicitate la băuturi răcoritoare și la... *Toortitzi*. E un vas mare care preia câte 30 de turiști pentru jumătate de oră voiaj în largul mării (30 lei de persoană). Skijet-urile merg tot timpul; unele trag după ele canapele sau plăci, sau schiuri. Prețuri convenabile la „duce tava” (autoservire) pe plajă. Mă mir, nu văd femei cu sânii goi. Copii cu mame în majoritate pe plajă. Tineri tatuați. Stau puțin pe prosopul dublu, pe nisip. Preumblările de după ce ies din mare îmi ajung. Pe plajă se vând și păhărele cu zmeură. La Vila Președintelui țării nu-și face apariția nici un demnitar cu familia, observ. După masa de seară vin cu Corneliu Antoniu la o terasă de pe plajă, „la o bere” (cu Doina și Brândușa; eu beau apă), mă mir că mi se dezleagă limba (scot la iveală amintiri). Preumblare cu Doina pe faleză după ora 22.15. Am reintrat în normal, frunzăresc pe laptopul Doinei știrile online, mă uit pe Facebook, arunc e-mailuri.

Duminică, 6 august. Schimbarea la Față. Pus pe picioare la 9.45, mă rad, mănânc o banană, alune și o chiflă tăiată în două unsă cu unt și miere, cu ceai. Mergem la plajă cu jumătate de oră întârziere, la 10.30 (stau trei ore) și la 17.30 (până după 19, când e ocupată de umbră plaja). Intru în apă de două ori dimineața și o dată seara, înot liniștit. Citesc. Preumblările dintre Vila Președintelui țării și Vila Scriitorilor (să ne uscăm) dau de gol „diversitatea trupurilor omenești”. Plaja e ocupată și de mulți străini („și maghiari”). Supărătoare delăsarea, faleza nu e luminată! Norocul nostru că e lună plină. Doina se plânge de usturimi de piele (deși ea stă în apă), nu poate fi atinsă, am și eu usturimi, dar suportabile. Azi nu văd nici un scriitor pe plajă. Mă mir, a apărut fiul Angelei Marinescu, Al. Matei cu soția. Seara, preumblare în stațiunea Neptun, supraaglomerată, mașini de lux, trotuare murdare, ne închinăm la biserică, aprindem lumânări (biserica e în același stadiu, cu catapeteasmă de placaj, icoane vulgare, pereți nezugrăviți; neputincios preot paroh mai are). Mergem și la bâlciul din sudul stațiunii. Întorși pe celălalt trotuar, și mai aglomerat, mâncăm o înghețată. Doina intră în magazine, nu cumpără nimic. Aflu de la Angela Marinescu că e laureata marelui premiu național Bacovia, la Bacău (premiu reevaluat, cu juriu care contestă conducerea USR) și că va primi o sumă astronomică. Mai sunt, la Casa Scriitorilor, „Antonescu” din București, cred, și „Olaru” din Craiova.

Aflu de la Angela Marinescu că e laureata marelui premiu național Bacovia, la Bacău (premiu reevaluat, cu juriu care contestă conducerea USR) și că va primi o sumă astronomică. Mai sunt, la Casa Scriitorilor, „Antonescu” din București, cred, și „Olaru” din Craiova.

Luni, 7 august. Toată noaptea a fost furtună, fără să slăbească temperatura. Toată ziua au fost valuri în mare care au ținut turiștii la mal... De la 10.30 la 13.30 pe plajă, venim cu pietre mai mari de ancorare a prosopului dublu (vântul ne acoperă prosopul cu nisip), Doina stă în apă, pe buza mării, se teme de valurile mari. Atunci când vin eu în mare, mă ceartă că mă aventurez, motiv să merg în alt loc să primesc izbiturile valurilor mari în spate (masaj dur), sunt ca un zid, am impresia că-mi crapă pielea sau că mă rup în două. Vânt puternic și peste zi, marea e răscolită de valuri cate te sperie, Doina se supără pe mine că intru în mare un pic mai mult decât ea, e afișat steagul roșu, valurile îți iau nisipul de sub picioare. Tot trei ore dimineața pe plajă, și seara două ore. Îl văd și pe Dan Pavel pe aici, mă mir. Robert Șerban e tot cu fiul Tudor (căruia-i scoate o carte în toamnă!) și cu iubita lui (face mereu poze), au fost inițial la Portița (trebuie să traversezi Lacul Razelm). N. Grigore Mărășanu închide festivalul Balcanica la Brăila anul acesta (la a zecea ediție). Corneliu Antoniu e tot cu un jaf de pălărie de paie pe cap (Brândușa în continuare e nemulțumită de cei de la restaurantul Vilei Scriitorilor; noi nu). Înainte de 17 pe plajă, marea are valuri și mai mari și te trage în larg dacă nu ești atent, Doina e isterizată de zidul de apă. Plaja e reinundată pe jumătate de mare (cu dâre lungi de scoici și meduze). Seara am mers în stațiunea Neptun la lacurile dulci (unul colmatat, plin de pungi de plastic și lampioane căzute din cer, altul cu nuferi gata de floare) și la „Steaguri”. Ne-am mulțumit tot cu câte o înghețată, Doina și-a cumpărat o agățătoare de păr și și-a scos sutienul, care o strângea, la întoarcere a venit în picioarele goale, strângând-o și pantofii. Sunt bronzat (cu bronzul muntelui).

Poemul de colecție

Aurel Pantea

*
*   *

Ne însoțește în tăcere
al cincilea anotimp,
acolo timpul nu-și va săpa gropile,
doar murmure ale unor glasuri
bătrâne
străpung muțenii infiorate

*

Devenim treptat cerșetori la porțile mișcătoare ale propriului nostru trecut. Dar cheile le-am pierdut, încuietorile au fost schimbate.Viitorul se naște din disperare.

*

Unii străbat imperii, fac multe călătorii până găsesc starea lăuntrică unică, un aranjament de timpuri și locuri pregătit pentru fiecare, dar când o află, toate își schimbă prețul, așa cum după mulți ani cad toate aparențele de pe vreun chip și rămâne o spaimă cu nimic comparabilă, alții o găsesc fulgerător, iar după aceea stau între doua lumi și timpurile și locurile nu mai sunt ca înainte.

Nicolae Sârbu

Ce mult se aseamănă azi

cuierul din colţul obscur

cu o spânzurătoare în floare,

de unde peticiţi pantalonii

dau semn că vor o altă cingătoare

care să ţină la nevoi metafizice.

SPARGERE LA MAGAZINUL DE MUZE

Oare degeaba tot trag
cu salve de imagini seci
după fluturi studenţi
la filozofie?, se întreabă
disperarea în chip de salut.

Muza parcă-şi pune
ceara de la multe prisăci
în urechi, mai multă
decât într-un vagon
de lumânări aprinse degeaba.

Nu trece niciun car cu boi
pe sub fereştile de la etaj,
biografia mea încărcată
scârţie din toate încheieturile,
frigiderul e plin şi eu am
precis halucinaţii de foame.
Sunt flămând de mine însumi,
fiecare literă-i flămândă de mine
şi muza nu se apropie, fuge
ca de-un teren minat în Siria,
se ţine departe, se fereşte
ca de o epidemie de ciumă.

Nu vă grăbiţi, nu vă-nghiontiţi,
nu vă urâţi, sunt muze pentru toţi,
par a spune unanim criticii
cu diplomă de scaun la cap,
când suntem gata unii să ne dăm
sublim cu scaunele în cap.

Şi eu mă gândesc la întunericul,
la frigul de la trei dimineaţa,
când evadam de la etajul trei
să întregesc familia şarpelui
acela flămând de lapte
din faţa magazinului,
să fiu şi eu un punct în univers
conectat matinal la ugerul
plin al Căii Lactee.

Vine sau nu vine? Întrebarea
frisonantă făcând să se mişte
ameninţător coada de şarpe
flămând şi astăzi când trece,
se petrece biografia mea în eclipsă
scârţâind din toate încheieturile.

La fiece bufnitură pe scări,
tresar din coşmar şi mă-ntreb
cum să se producă fără vreo Circe
a mea prăbuşire din piscuri lipsă.
Iar tu, Muză, eziţi să dai semn.
Mi-o fi rămas prea multă funingine
pe cerul nepăzit al gurii?
Mai am şi-acuma fluturii
cu cap de mort pe buze?

Întrebări care dorm pe ele,
ca nişte cai în picioare
şi refuză să nască în chinuri
mari nimicul, tot nimicul.

Searbăd în scorbura chemării tale
nu mai ştiu a-ţi spune simplu
vino, Marea Mea Vină,
abia acum conştient de confuzia
ce stă în transpiraţia îmbrăţişării
unui trup de aer, chiar şi dacă
are ascuns în el un zeu.

Nu vă-mbrânciţi şi nu muriţi...
Măcar un strop de apă vie dac-ar fi...
Se zvârcoleşte şarpele-aşteptării
în amurg când pe sub ferestre
scârţie alene o ştire gravidă:
spargere la magazinul de muze!

Sunteţi cu toţii martori, nu-i aşa,
eu nu pot fi în niciun caz suspectul,
câtă vreme v-am ţinut aici de vorbă.

VIAŢA NU-MI DĂ BUNĂ ZIUA

Cu mers pidosnic şi parcă
pierdut pe sub fereastra
fanteziei în descreştere,
trece viaţa şi nu-mi dă
măcar bună ziua, maestre
al tuturor ratărilor.

Iau pastilele după culoarea lor,
cum în pădurea cândva deasă,
rătăcitul caută semne, marcaje,
să nu-l mănânce tiptil metafizica.

Ce mult se aseamănă azi
cuierul din colţul obscur
cu o spânzurătoare în floare,
de unde peticiţi pantalonii
dau semn că vor o altă cingătoare
care să ţină la nevoi metafizice.

Şi dacă Ea nu va urca nici acum
pe toboganul căderii mele,
iar eu atârnând în curea
cum în 1925 Esenin,
deasupra zilei de azi,
peste prăpastia la pândă în mine,
putea-voi oare să apropii Întâlnirea?

Uite-o cum vine de mă ţine
încă drept absenţa,
câine legat de parul cuvântului,
paiaţă pusă de neamuri în fereastră
la sorocul fericit al pensiei.

Ar cădea măcar o frunză ort
din palma grea a presimţirilor
ce gâtuie pasărea în zbor,
în refuzul ei de-a ieşi la raport?

Când în mine marcajele
cu prea mult sclipici la plecare
toate duc spre rătăcire
într-o desime fără metafizică.

Când iar mă săgetează din demult
ochii verzi ai unei trădări,
cum o vrajă vulpească amuşină
mult reumaticul meu labirint.
Iar viaţa uită să-mi dea bună ziua.

DE ALTĂ PĂRERE

Te aşteptam în disperare,
ca cerşetorul mut să-ţi spun
subliminal, sublimo,
că poezia nu-i decât
un furou otrăvit şi subţire
pentru sfârcurile creierului,
la maximum întins
la uscat seară de seară,
pe sârma ghimpată a gratuităţii.

Să-nţeleg din faptul că nu vii
că ai o altă părere şi mai crezi
în limba ornată cu miere,
în fructul ingenuu în stare
să inventeze livezi?

Chiar acum în prag se prăbuşi
un sunet înfundat cu câlţii
smulşi din propria mirare.

N-ai a te teme şi vino, sublimo,
tot ce te-ar putea speria
sunt doar rămăşiţe de dragoste
vinovată şi luptă oarbă
dintre ţâţele aceluiaşi uger.

PEŞTERA DE LA ETAJ

Încă nu-i stabilit cu precizie
la ce etaj al subteranei mele
s-ar putea afla enigmatică
însăşi peştera lui Platon.
Unde poeziei poţi să-i faci
o binecuvântată incizie.
Dar cunosc în blocul meu
un loc marcat cu-o lumânare
pâlpâind ca în căsuţa
cea veche din Ohaba.
O lumânare timidă şi parcă
hrănită din craniile înţelepţilor.
O flacără fugace dintr-o
gură înaltă a corului de cranii.
Şi din când în când
un murmur ce se face
vaiet sau vuiet
la etajul trei al blocului meu,
unde-ar vrea să scoată capul
la vedere vuietul cel vechi
şi nou din peştera lui Platon.
Şi lumânarea pâlpâind timid,
alarmant, semn sigur
de scurt-circuit în craniul meu
fugit dintre craniile înţelepţilor.
Când însumi dau să ies
cu spatele din lumânare,
din vaietul şi vuietul
peşterii de la etaj.

Magda Grigore

În numele poemului

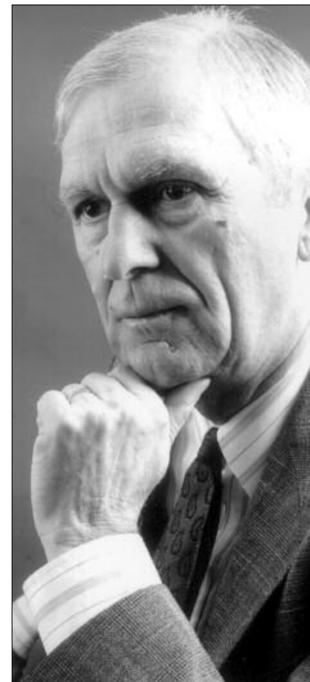
(autentică nu e decât îndoiala)

El este un om simplu. De aceea
este greu de pătruns.
Privirea sa care iese aproape în fiecare seară
în întâmpinarea asfinţitului
poate să complice uşor universul.
E un om tăcut. De aceea
este greu de ascultat.
Cuvintele pe care le-ar fi putut rosti
aproape în fiecare dimineaţă
se cuibăresc în imaginaţia mea
şi urzesc erezii lumeşti,
ca o iederă acestea urcă
umbrind sunetul limpede al lumii.
Un om adânc. De aceea
se adânceşte în memoria mea
aproape în fiecare clipă
ca o gaură neagră în care cad de-a valma
toate zilele care îmi luminează
întunericul fiinţei.

În zadar încerc să înţeleg totul –
ce caută, ce gândeşte, ce aşteaptă;
În zadar încerc să umplu spaţiile goale
dintre certitudini.
Autentică nu este decât îndoiala
şi frigul subţire care vine
dinspre relieful întunecat al minţii sale
întoarse într-o inimă bine ascunsă.

poesis

Dan Rotaru

Rugă de seară

Necunoscutei de departe

Hai, spune-mi, pe limba lui,
acum, înainte de-a pleca să se culce:
Trupul tău, pe care eu nicicând n-o să-l sui
sau să-l gust, cât e de pustiu și de dulce?
Ca pe-o zeitate pământească te-aștept,
până când cineva o să-mi secere
inima ce mi s-a oprit, timp de-o viață, în piept,
din mica și umila ei trecere.
Nu știu și nici nu vreau să știu
să te-mpart cu nimeni, nevăzută splendoare!
Locuim amândoi același pustiu,
și, reciproc, unu-n celălalt, la distanță-nvățăm cum se moare.
De la-un timp ne-nțelegem doar prin suspin,
și ne treierăm la fel în aceeași oglindă.

Luându-mă după gândul tău, am să vin, o să vin:
să mă-astepți ca o făptură-aburindă!
Că încă femeie poți fi, nu credeam,
căci, în suflet, cum pe-o statuie de polen și de miere,
să te nărui în mine, zi de zi, te pândeam,
ca plânsul ce în lacrimă piere...
Rogu-te, spune-mi, pe limba lui,
acum, cu-o secundă-nainte de-a vrea să se culce:
Trupul tău, pe care eu nicicând n-o să-l gust, de-o să-l sui,
e ca-n visul meu de trist și de dulce?

Doruri

Mi-e dor de tine, cum mi-e dor de toamnă.
Mă dor toți crinii, în vară neînfloriți.
Dacă-ți va cere trupul suflet, Doamnă,
pe mine uită-mă să mă promiți!
Dacă nu-n asta, poate-n altă lume,
de ne-o fi dat să ne mai întâlnim,
la fel, pe-un pat înmiresmat de brume,
de tot dori-vom să ne contopim.
De-a ta plecare, ca de-a toamnei, sufăr,
bolind ca soarele pe-un cer inert.
Obrajii de-ți mângâi cu flori de nufăr,
îmi cheltui lacrima ca să te iert.
Hai să ne facem un palat de brume,
iar vara s-o dosim prin încăperi,
și, pe ascuns, iubirile postume
să le trăim în viitorul ieri!
Mi-e dor de toamnă, azi, cum mi-e de tine:
cu ea aș vrea să-nceapă-oricare an,
cum casa-n temelii să se termine,
după ce curge toată din tavan...
Poate așa-n iubirea mea bătrână,
te vei ascunde cum nici eu am vrut:
minciună și-adevăr ce, mână-n mână,
își duc, târâș, sfârșitul spre-nceput...

Norocul rău

Noaptea noastră s-a dus să se culce,
ori în noi, ori în steaua de seară.
Fă-mi doar astăzi cafeaua mai dulce,
că mi-e lumea destul de amară!
Cântărim deopotrivă lumina
din transfuzia divină de soare,
măsurând doar cu lacrima vina
și trăind, zi de zi, cum se moare.
Eu alerg cu iubirea la gură,
că în suflet pătruns-a rugina.
Fericit, te iubesc azi cu ură
și mă apăr murind, ca albina...
Vei mai da de iubiri, nu te teme:
nu-ncropesc, singuri, macii, o vară;
și-alte flori, nu doar crizanteme,
toamna-n noi, an de an, o presară...
Mă iubești cum zăpezile focul,
te urăsc cum petalele bruma.
Hai să fim fericiți că norocul
rău nu ne-a năpădit până-acuma!..

De ce taci?

Eu mor, dar mă prefac că nu mă doare,
tu mori, dar te prefaci că mă trăiești,
și, goală-,n a zăpezilor dogoare,
prin ochiul meu și-acum te risipești.
Să nu mă-ntrebi de ce suspină marea,
când, zilnic, mă-ntâlnesc cu ea la mal:
cu-aceiași pescăruși tot umplu zarea,
și curăț de nisip același val.
Te-aș aștepta și dincolo de moarte,
mut, cu garoafe roșii la urechi,
că nu-i pe lume alta ce-o să poarte
ascunse-n palme mângâieri mai vechi.
Vezi, mă prefac în abur de cuvinte,
când numele, rostindu-mi-l, mi-l stingi!
Chiar și ca Dumnezeu ești mai cuminte:
mă nasc din nou, când fața mi-o atingi.
Sunt, la apus, un fluture de-amiază,
dresat să stingă stelele din zori.
Privește, cerul iar se subțiază
pe margini, și îl peticesc cu nori!
Mă tot prefac că lumea nu mă doare.
Tu, pentru plânsu-mi, lacrimă te faci.
Când coapsele-ți se schimbă la culoare,
nesărutate, spune-mi, de ce taci?!

Ultimul poem

Să pleci fără ca nimeni să te cheme,
și, năpădit de drumul ce-l apuci,
să uzi, cu lacrimi, albe crizanteme,
și, înflorite, ei să i le duci.
Să stai la o răscruce de poeme
și să le petecești ușor c-un vers,
căci pixuri vor mai plânge, nu te teme:
nu-i secetă de vis în univers.
Pe viață, în tihnă, să probezi toteme,
sărutul să-l aprinzi cu gura ta,
și să dezlegi iubiri, ca teoreme
cu care Dumnezeu te-o blestema.
Blânzi, unul altuia să vă fiți dileme,
cum carnea ta ei suflet îi va fi,
și apoi, bântuiți de anateme,
pe-un pat de lacrimi vă puteți iubi...

Mac înflorit pe mare

Nesărutate, buzele-mi se trec,
ca merele rămase neculese.
Fără scăpare, în lume mă înec
ca-n râul cu izvoare ne-nțelese.
Privind la tine, în timp ce te dezbraci,
de tine-oglinda se îndrăgostește.
Iubirea, ca pe-o boală, tu ți-o zaci,
când valu-n larg o mare-și împletește..
Să trecem, liniștiți, peste sărut,
și-oprindu-ne la-o margine de floare,
s-o colindăm cu miros de-mprumut,
după ce-am dezghiocat-o de culoare!
Mi-ajunge inima doar pentr-un vis,
și palma, pentru-un sân, să ți-l mângâie.
Azi, sfinții, și în slăvi și în abis,
necontenit duc dorul de tămâie.
Eu te-am iubit ca la zeiești porunci:
la tine, mă-nchinam ca la altare.
Nesărutată, gura-mi, de atunci,
se scutură ca-un mac crescut în mare...

Ultimul ritual

Ți-adulmec și-n cafeaua de-astăzi viața:
deoparte dau perdeaua de caimac,
dar în zadar, că te ascunde ceața
din zaț, și nu te pot găsi, și tac.
De când te-aștept, a-mbătrânit mirosul,
și buza ceștii mele s-a tocit.
Tu, visului i-ești, singurul, prinosul,
căci în cafea norocul s-a sfârșit.
Încerc să simt de ești la fel de dulce, când prin arome-noți cu trupul gol.
Când cafegiii lumii-or să se culce,
eu voi incepe să te sorb domol.
Ți-oi bea și cea din urmă picătură
din sufletul amar turnat în cești,
și te voi dezbrăca la mine-n gură
de viața-n care-nstrăinată ești.
Azi, pentru cea din urmă din taclale,
păstrează-mi caldă ultima cafea,
și-ți jur că doar din ultimele tale
răspunsuri la-ntrebări din gând voi bea!

Ultimul sentiment

De pleci, de pași se-mbolnăvește drumul.
Nu mă lăsa, din toamna asta du-mă,
că-n urma mea vei mai găsi doar scrumul,
după ce-a ars castelul meu de brumă...
Sunt un bătrân iubind ca-n preistorii,
mi-e singura politică, iubirea,
sărutul - cea mai grea dintre victorii,
și ultim pact de pace - dăruirea.
Încet, încet mi-ncărunțește viața,
din ce în ce mi-e lumea mai puțină,
iar soarele-apune dimineața,
ca mii de stele, lăcrimând lumină.
Mi-e inima, azi, gata de plecare,
o-aud, încet, în piept, vâslind prin sânge.
Ca să mă uiți, dă-ți ura-un pic mai tare,
și lacrima-n tăcere-nvaț-o-a plânge!
Sărutul mi se veștejește-n gură,
rămas nedat, căci eu sunt vinovatul.
Pe cer, plecând, cocorii-s o arsură,
când îl străbat de-a lungul și de-a latul.
Rămâi între iubirile promise,
fii cea mai pură dintre cele pure,
și una dintre cele nepermise:
o lacrimă arzând pe-un rug de mure!

Pe viață, în tihnă, să probezi toteme,

sărutul să-l aprinzi cu gura ta,

și să dezlegi iubiri, ca teoreme

cu care Dumnezeu te-o blestema.

Blânzi, unul altuia să vă fiți dileme,

cum carnea ta ei suflet îi va fi,

și apoi, bântuiți de anateme,

pe-un pat de lacrimi vă puteți iubi..

poesis

Din poezia lumii

Alejandra PIZARNIK (1936 – 1972) / Argentina

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut la Buenos Aires într-o familie de ovrei imigranți din Polonia. În 1954 este admisă la Facultatea de Filosofie și Jurnalism a Universității din capitala Argentinei, paralel studiind pictura. Frecventează cursuri de psihanaliză.

În anii 1961-1964 a locuit la Paris, unde face cunoștință cu Cortazar, Paz, Calvino etc. La Buenos Aires e apropiată de cercul suprarealiștilor. Îl intervievează de Borges. În 1966 i se acordă premiul pentru poezie. În 1968 obține bursa Guggenheim, în urma căreia are un sejur la New York.

După două tentative de suicid (1970 și 1972), ultimele cinci luni din viață și le petrece în ospiciu, la ieșirea din care își pune capăt zilelor cu o supradoză de stupefiante.

Din edițiile sale antume amintim: „Cel mai străin pământ” (1955), „Ultima curățenie” (1956), „Aventurile pierzaniei” (1963, cu o prefață de Octavio Paz), „Extragerea pietrei prostiei” (1968), „Nume și chipuri” (1969), „Infernul muzical” (1971), „Contesa sângeroasă” (1971).

Creația sa este tradusă în engleză, franceză, germană, italiană, portugheză, suedeză, cehă, rusă și alte limbi.

Ca vântul blocat în ochii mei

e chemarea morții

numai un înger mă mai leagă de soare.

Unde e îngerul,

unde e cuvântul său.

O străpunge cu vin suava necesitate de a exista.

traduceri

Ziua contra reveriei

Nu-mi doresc o albă mișcare
de plantă mobilă.
Nu doresc să fur vocile
arcuite deasupra-mi.
Nu doresc mii de ori mai mult oxigen
pentru mici cruciade prin cer.
Nu doresc să-mi mut traiectoria
de pe fila prezentă.
Nu doresc să învingă magnetul
espadrilelor ce mi se uzează.
Nu doresc să mă ating abstract
de ultimii mei zulufi castanii.
Nu doresc ca în loc de frunze
Copacii să fluture din cozi.
Nu doresc în afara haosului
portabilele vocabule.

Apa de lumină palidă

Da. Plouă...
cerul geme abundent-înfundat
umbrele umede își readună părțile dispersate
cavități pline cu noroi turbulent
picături mărunte de apă sulfurată
deși eu nu știu cum am alege masele
să vedem dacă am agitat palida lumină
uriașa grosime de câini și pisici
picuratul mărunt continuă

Să fie incolor

(iepurașului care
își roade unghiile)

cusutura destrămată în haosul dispoziției cotidiene
zăngănește la infinit arfa dungată
cadaverica sare de mare apoasă
opacitatea ta elimină sursele de săpun verde
fanioane colorate
în mâna dreaptă cu unghiile pe masă

Încercarea cu umbra roșie

singurătatea lui geme
zero și iar zero
șoproane cu mirosuri primare
retina înaintea necunoscutului
brize acute
revenirea înțepăturilor
zâmbetului tău
și dinții dezgoliți
râd în amurgul însorit
al vigurosului participiu

Pădurea mea

acumulând dorințele în plantele ingrate
referindu-se la tine
în verdele solemn
apoi vin zece cai
să tragă de coada vântului negru
agitând frunzișul
cu coamele lor ude
și sosi detașamentul
să rotunjească versurile versiunea

Poem pentru propria mea hârtie

citind propriile poeme
penalități tipărite de importanță cotidiană
surâs orgolios echivoc iertat
e a mea e a mea e a mea!
lectură cursivă
pulsează în interior vesel
simt că acest lucru se coagulează
corect sau greșit iar corect
înnăscuta ciudățenie a sentimentelor
potir armonios și autonom
cuprins între degetul mare al piciorului obosit și
pleata spălată a capului bucălat
nu contează:
este a mea este a mea este a mea!!

Reminiscențe chiromantice

ambele mâini ale florilor-cercei rezumă
bruta sculptură a exoticelor forme care
lucesc vândute vrăjitoarei
august semn al vieții pentru a muri
citirea miilor de rânduri ce bat sau gem sau râd
sau își încep drumul cu pas sigur
lupta de noapte alungă
sicriele mizerabile care duc la eșec

Genunchiul lagunei

Miroase a manuscrise bine scrise
Chiciură umedă scuturându-se sub
Corpul arcat
Mii de ceasuri zumzăitoare
Mii de ore distanță
Și florile ghiveciului reînvie
În umbra catacombei

Omul obișnuit

mereu renaște azurul
conform rutei
neagră linie dreaptă
negru pământul sănătos
tremură ciudat că nu se agită
pieptul împăroșat
speranțele neamestecându-se
pentru el asta fiind totul
privește! carnea lui transbordează
reminiscențe învingând opacitatea

Eu sunt...

aripile mele?
două petale putrede

mintea mea?
pahare de vin acru

viața mea?
vid bine gândit

corpul meu?
o tăietură în fotoliu?

leagănul meu?
gong pentru copii

chipul meu?
un zero nemascat

ochii mei?
ah! cioburi de infinit

Ceva

noaptea în care pleci
dă-mi mâna
munca îngerului exuberant
de ce?

noaptea în care pleci
noapte bună

Origine

Noi trebuie să salvăm vântul
păsările ard vântul
în pletele femeii solitare
care se reîntoarce la natură
și țese chinuri
Noi trebuie să salvăm vântul

Cântec

timpului îi este frică
frica are timp
frica
se plimbă prin sângele meu
mănâncă cele mai bune fructe ale mele
devastează zidul meu lamentabil
distruge distrugerile
numai distrugere
și frică
nespus de frică
frică.

Balada pietrei care plânge

Josefinei Gómez Errázuris

moartea moare de râs dar viața
moare de plâns dar moartea fără viața
dar nimic nimic nimic

Poem pentru Emily Dickinson

De cealaltă parte a nopții
ea își așteaptă numele,
dorința lui de a trăi clandestin,
!de cealaltă parte a nopții!
Ceva plânge în aer,
sunetele conturează zorii.
Ea se gândește la eternitate.

Un singur nume

alejandra alejandra
sunt sub
alejandra

Sărbătoare în vid

Ca vântul blocat în ochii mei
e chemarea morții
numai un înger mă mai leagă de soare.
Unde e îngerul,
unde e cuvântul său.

O străpunge cu vin suava necesitate de a exista.

Dans imobil

În noapte mesagerul anunță ceea ce noi auzisem.
El întinse brațul în plin vuietul luminii.
Am vrut să opresc înaintarea mâinilor înmănușate
strangulatoare de inocență.

Dar ei ascunzându-se în lăcașul sângelui meu
cum aș putea să nu mă tragă în sus iubite
murind pentru apărarea sensibilității mele?
De ce nu muncesc
și mă urmăresc în goană cu cuțitele
și eu delirez?

Fiece moment a fost moartea țesutului.
Eu devoram furia ca un înger prost
invadat de bălării
care vă scutesc de-a aminti de culoarea cerului.

Însă ei și cu mine știm
că cerul e de culoarea copilăriei moarte.

Dans imobil.

proză de **Marian Ilea**

ILEA de Bârgău și Ieud

Nordul lui Ilea

"Dreptul la replică"

„De ce să-i recitesc 'Dreptul la replică' acestui Cioată Ion din Poieni", mormăia literatul. „Scriam despre liceul maghiar de fete, fostul așezămînt al călugărițelor vicentine, despre fata misterioasă care a venit la școală într-o dimineață de toamnă însorită. Se intra în clădire pe sub o arcadă înaltă, trotuarul însoțea zidul lung de la strada principală, de la intrare urcai scara în două laturi pînă la etajul unu. Fata misterioasă, mai mare decât cei din clasa noastră, mai serioasă, îmbrăcată deja ca o domnișoară... urma să scriu despre meșterul Haller Max, constructor de case, și despre casa lui Kristof din Eisenbach... și despre grădina cu arbori plantați ca-ntr-un tablou... și-apoi... Halkidiki... da' poți să muncești pentru literatură? N-ai cum! Citești 'Dreptul la replică' al 'cioatei', îl citești că are dreptul lui, poftim, asta fac, citesc a cincea oară, a șasea oară, dacă trebuie a șaptea oară... și vin la recitit și poemele alea, dacă n-au ajuns unde le era locul, la coșul de gunoi."

***

Pe masa de lucru a coordonatorului rubricii „Poșta redacției" sosise un „Drept la replică" scris de către domnul Ion Cioată, poet din comuna maramureșeană Poieni. Cel care ținea corespondența cu literații începători, cu aspiranții la glorie, răspunzîndu-le cu veșnicul: „Producția dumneavoastră a fost înghițită de lacomul coș de gunoi din redacție", căzuse pe gînduri.

Revista unde lucra era recunoscută ca reprezentantă de elită a culturii transilvănene. Drepturi la replică nu se mai primiseră. Literatul responsabil cu „Poșta redacției" nu știa ce-i de făcut. Citea, în dimineața de treisprezece august a anului două mii șaisprezece, pentru a cincea oară, „Dreptul la replică". Analizase ștampilele de pe plic, apoi se uitase foarte atent la plicul imens-gălbui care adăpostise în drumu-i către redacție „Dreptul la replică". Din cînd în cînd, își lua cîte o pauză, privind de la fereastra biroului său cum curge rîul Someș.

În douăzeci august pleca în concediu tocmai în Halkidiki, cu un avion charter pînă la Salonic, și în două ceasuri trebuia să ajungă la hotel. Halkidiki era aproape, literatul era nervos că Ion Cioată, poetul din Poieni, nu putuse aștepta cu „Dreptul la replică". „N-o să mă-mpiedic de-o cioată înainte de concediu", mormăi literatul. Numărul de revistă era gata. Colegii lui poeți, prozatori, critici plecaseră de cîteva zile în concedii. Nu primiseră „Drepturi la replică" și leneveau pe plajele de la Marea Egee ori Marea Neagră. Doar personalul tehnic se afla la datorie. Tehnoredactarea îl bătea la cap să predea odată rubrica de „Poștă a redacției".

„Mai citesc o dată și gata", își spunea literatul. „Apoi văd ce-i de făcut."

„Dreptul la replică" era adresat „Infanteristului", adică pseudonimului nefericit pe care și-l alesese literatul, și era semnat de către Ion Cioată, artilerist.

„Infanteristul" literat mai aruncă o privire în interiorul plicului. Scoase din străfundături și două fotografii color și un stick cu alte fotografii color în care Ion Cioată artileristul dădea mîna cu oameni îmbrăcați în costume care aveau tricolorul țării prins de costume de gală. Ion Cioată artileristul zîmbea fericit în fiecare fotografie. Se afla pe scenele caselor de cultură ale comunelor învecinate cu localitatea Poieni. Pe „Infanterist" îl apucase o apăsare care-i cuprinsese pieptul. De ce-l apostrofase pe Cioată, de ce-l făcuse „infractor" al gramaticii române?! Tocmai acum, cînd pleca în Halkidiki! După ce se uitase cu atenție la zecile de fotografii care-i inundaseră ecranul calculatorului, „Infanteristul" se reapucase de citit „Dreptul la replică". De data asta, cuvintele i se păreau amenințătoare și regretul sincer îl cuprindea, dublat de decizia de a renunța la rubrica de la revistă și de a-și căuta ceva de lucru la biblioteca Universității, unde cu siguranță „Dreptul la replică" urma să se transforme doar într-o amintire urîtă a vieții lui de „fost infanterist" literar.

***

"Domnule 'Infanterist', vă scriu din comuna Poieni, județul Maramureș, localitate unde am domiciliul stabil, sînt posesor al buletinului de identitate cu care mă legitimez și am CNP ... pe care vi-l voi trimite la solicitarea revistei literare. Mă numesc Cioată Ion, sînt tată a trei copii și nu lucrez la o vidanjă a literaturii cum ați afirmat în rubrica 'Poșta redacției', sînt secretar la Primărie, sînt un om cunoscut și cu realizări, chiar cu investiții promovate pentru consătenii mei. Vă scriu cu rugămintea de a publica în spațiul rubricii, exact acolo unde am fost terfelit pe nedrept 'Dreptul la replică', altfel mă voi adresa organelor competente. Vă menționez, stimate 'Infanterist', că sînt membru al partidului de guvernămînt din anul una mie nouăsute nouăzeci și nu sînt o 'cioată' analfabetă și peltică așa cum ați afirmat după ce ați citit poemele mele.

***

Ce scriu aici în următoarele rînduri e doar pentru dumneata, domnule, nu trebuie să apară în 'Dreptul la replică'. Ai înțeles?!? Sînt puțini specializați în bîrfe și clevetiri care-și dau arama pe față. E rușinos să scrii fără să te documentezi, să scoți minciuni pe care să le publici dacă ai rubrică de 'Poșta a redacției'. Cînd faci așa ceva nu te gîndești la alți oameni, la nevoile lor de sfătuiri, de mîngîieri, de încurajări, din partea ta, da.

Da, domnule, cînd ai scris ar fi fost important să-ți iubești aproapele pe care-l citeai, să-l iubești literatule 'Infanterist' ca pe tine însuți, și nu altfel!

În poemele trimise despre cei care suferă, e nevoie de alinare, mîngîiere și vindecare, nu de cuvinte de clacă.

Eu, Ion Cioată din comuna Poieni, nu sînt o cîrpă de șters pantofii literaților. Nu-s! Ai greșit și-ți este greu să-ți recunoști cuvintele și să zici că te-ai dat drept altul decît cel care ești.

Domnule literat 'Infanterist', la capătul comunei noastre locuiește unul Rumbel, e ca dumneata, dă sfaturi la toată lumea dar știe că eu, dacă nu dau sfaturi, nici nu accept pe cineva să mi le dea. Ai înțeles?

'Rumbel, doresc să-ți pui fermoar la gură de cîte ori mă întîlnești', așa i-am spus consăteanului, și am continuat 'altfel îți faci singur probleme'. Ai înțeles?!?

***

De aici îmi continui oficial dreptul meu la replică, domnule! Iată-mă în fotografiile trimise primind aprecieri și aplauze pe scenele caselor de cultură de la doi edili cunoscuți și, de asemenea, de la sutele de oameni aflați în lăcașele de cultură proaspăt renovate cu bani de la Ministerul Dezvoltării. Aceste cămine culturale sînt pline de fiecare dată doar la lansările cărților mele. Astfel de întîlniri, domnule 'Infanterist' literat arată preocuparea partidului de guvernămînt pentru consolidarea culturală a sătenilor și nu se ivesc în viața multor literați mai cunoscuți decît noi doi. Așa că am rămas holbat citind că m-ați exclus din gramatică și m-am gîndit brusc la un vers neobișnuit care-mi chiar aparține: 'Exclus din gramatică am zburat ca puful de păpădie'.

Orice persoană, cred eu, fie muncitoare, trîndavă ori literată sau din afara peisajului literar e: cinstită sau hapsînă, sau excroacă sau corectă, dar dacă are talent poate publica pe banii ei orice poem prost sau mai puțin bun, deoarece nu există o selecție, principiile fiind hapsîne, bazate pe finanțe, dar domnule 'Infanterist', nu așa se face literatură.

Trebuie să trimiți poeme și să fi selectat de literații de la reviste care au finanțări de la Ministerul unde e tot partidul de guvernămînt.

Nu zic că dacă o publicație vrea să-mi rețină unele poezii nu voi achita contravaloarea a două exemplare, dacă e o antologie, dar numai după ce le văd ieșite din tipar.

Spun asta nu ca să mă laud în fața unui 'Infanterist' literat, ci ca să se vadă cum public eu poeziile mele.

Numai anul acesta am apărut în grupaje de versuri în douăsprezece reviste, din diferite zone ale țării noastre, și mai sînt alte reviste din alte zone care-mi cer poeme.

Eu scriu, domnule 'Infanterist', de parcă mă debarasez de materialele inflamabile din debaraua primăriei, sau scriu de parcă mă dezbrac de hainele cuprinse de flăcări. Acestea din urmă sînt chiar două versuri din crezul meu poetic. Mai am și o prefață semnată de un distins om de litere căruia, și pe această cale, îi aduc mulțumiri respectuoase și toată stima mea. La lansarea volumului prefațat de către vestitul literat, domnule 'Infanterist', s-au petrecut lucruri mărețe pe scena căminului cultural. A fost în urmă cu doi ani, dar sînt anii mei și ai noștri, și atunci am primit și diploma de onoare.

Cred că ați constatat, domnule 'Infanterist' literat, că m-ați criticat dar nici că-mi pasă! Cînd la mine acasă, în Poieni, am un metru cub de cărți și ziare și reviste și antologii în care am fost publicat cu nenumărate grupaje de poeme, și atenție, nu mă refer deloc la cele patru volume cu poeme personale, adică scrise tot de către mine, așa că n-are de ce să mă intereseze că vine un 'Infanterist' literat și mă declară fără dovezi 'infractor' literar. Ba mai mult decît atît, mi-am rezervat în bibliotecă, încă un metru pătrat, în care am pus numai anul ăsta nouă reviste din diferitele zone ale țării în care am fost publicat, plus voi mai pune cîteva reviste în care voi fi publicat cît de curînd.

Chiar dacă 'Infanteristul' mi-a transmis public să nu mă mai bag în seamă cu revista unde lucrează sau să mă prefac că am uitat că i-am transmis versuri:

HA HA HA!!!

Da' nu-i bai, că nu se cunoaște dacă iei o găleată cu apă sau dacă arunci o găleată cu apă în rîul Tisa, adică nu se cunoaște chiar nimic. Nu mă doare nici în cot că publicația aia m-a refuzat, nu mă doare defel nici într-unul dintre multele pixuri cu care scriu zilnic, adică zi de zi. Poeziile mele tot proaspete rămîn. Eu am scris că 'Nu mă voi putea supăra niciodată pe Dumnezeu deoarece tot ce dorește El să se întîmple, e firesc'. Am mai scris și că: 'Dumnezeu poate să mă sperie și, prin absurd, să vină la mine cu chip de Infanterist, și n-am de ce să mă mir pentru că și acest aspect poate fi ceva firesc'.

Ce ziceți, domnule 'Infanterist' literat?! Ai?!

Cînd am citit 'Poșta redacției' și răspunsul 'Infanteristului' literat am devenit pe loc o inimă tristă, și grăbită să-și cronometreze pulsul. Pe vremuri am fost un tînăr din Poieni ajuns vaporean din cauză că nevasta mea era din Constanța. Am stat cîte cinci luni de patru ori și nu numai o singură dată pe Marea Roșie, chiar lîngă Alexandria am prins o tonă jumate de chefal cu bățul de pescuit, patru kile la fiecare pește.

Băgam și scoteam și tot așa o noapte, că nimerisem într-un banc. Am mai încercat dar n-am mai reușit și altă dată, domnule 'Infanterist'.

De aici, din această poveste, se vede că nu de fiecare dată 'BALTA ARE PEȘTE', domnule! Cred că ați priceput!

Cred că veți publica răspunsul acesta în revistă și ne vom întîlni în Poieni unde vă aștept la Primărie și ne vom înțelege și cu publicarea poemelor mele."

***

În redacția revistei literare transilvănene era întuneric. „Infanteristul" dăduse „Poșta Redacției" în lucru. Era liniștit. Mai avea cîteva zile și pleca în Halkidiki. „Poșta Redacției" publica poeme. Un grupaj din poemele semnate de Ion Cioată, un poet promițător din comuna Poieni, județul Maramureș.

Orice persoană, cred eu, fie muncitoare, trîndavă ori literată sau din afara peisajului literar e: cinstită sau hapsînă, sau excroacă sau corectă, dar dacă are talent poate publica pe banii ei orice poem prost sau mai puțin bun, deoarece nu există o selecție, principiile fiind hapsîne, bazate pe finanțe, dar domnule 'Infanterist', nu așa se face literatură.

proză

Mircea Bârsilă

Poezia lui Constantin Preda

În plin avânt al optzecismului canonic, Constantin Preda a apărut în arena literară cu o poezie ce contrasta, în primul rând, cu cinismul și scepticismul ce caracterizează poetica postmodernistă. În volumul de debut **Sora mea, înserarea** (Editura Scrisul românesc, Craiova, 1984), candoarea și seninătatea, ce oglindesc o situare sufletească în lume de tip apolinic, fuzionează cu o vitalitate debordantă nutrită de sentimentul că este destinatarul tuturor frumuseților lumii. Într-un ritm susținut, amețitor, poetul a publicat tot ce a scris - și a scris, parcă, fără pauză de respirație, într-o necontenită stare de inspirație. Volumul **Celălalt Constantin** (2014), care conține și 50 de inedite scrise în 2014 însumează (fără datele bio-bibliografice și fără extrasele din „aprecierile critice") exact 782 de pagini (între timp opera s-a dublat!). Poezia lui Constantin Preda, după volumele de început, a înaintat în mai multe direcții: aceea a poeziei dependente de toposul rural, cea a poezei erotice și cea a „litaniei stenice". Rescrierea lumii rurale se întemeiază pe o imaginație proaspătă și a cărei magmatică revărsare ignoră diferențele dintre ceea ce este minor și ceea ce este major („duminici foșnind în galbenul fum al indiferenței/și-un camion de cherestea acoperit de ninsoare/la marginea câmpului/târziu când vântul aprinde panglica înserării//când maiestuoși sunt fluturii retrași în acordeoane/cu burdufurile sparte/și negura e fiica unui lampagiu îmbătat de mirosul zăpezii"- **Sora mea, înserarea**; „ smintit este de-acum ginerele spânzurat/de-o gură de pod/astupată cu snopi de secară" –idem), dintre laic și sacru, dintre deriziune și solemnitate. Din sâmburele idilic al poeziilor se naște, prin transfigurare, o lume ce beneficiază de vitalitatea și de exaltările unui poet mândru de cercelul poeziei pe care-l poartă la ureche și pentru care satul, „desprinzându-se de contingentul ruralității", figurează ca parte integrantă a universului. Din „jurnalul autobiografic" al poetului (căruia „sub floarea din umărul stâng/îi crește un fel de parâng/iar munții apuseni/îmi sunt troițe și săteni" - *„scrisoare mamei")* nu lipsesc făpturile libere din sânul naturii (cerbi, lupi, urși, veverițe, vulturul, vrăbiile, cucii...) a căror prezență ilustrează frățeasca relație cu natura, iar dintre fenomenele meteorologice este preferată ninsoarea: „Ninge și ninge cu flori și căinți/singur, nici birt, nici cale ferată/am cu mine aicea în munți/o blană de urs și-o pușcă-ncărcată/(...)//Ninge și-ntețesc mai tare focul/iubito, doar miros de cherestea/ vino să întindem peste munți cojocul/și să tragem iarna la rindea" (*„singur, nici birt, nici cale ferată*, în **Oare acesta să fie sufletul?).** Dacă anotimpul toamna stârnește melancolii și îngrijori derivate din eterna temă *fugit irreparabile tempus* („prea mi se pare toamna asta mică/un fel de asfințit cu ușile de vin/tristețea cu picioare de pisică/și-o lumânare-aprinsă-n gura unui crin" - *„să punem lațuri s-așteptăm ninsoarea"*, în **Fiecare cu steaua lui**), cel hibernal generează nostalgii proiectate pe fundalul unei lumi fără vârstă, atemporală: „acasă la sadova spre iarnă/când cerul e subțire ca o goarnă/când vinul orb prin beciuri zace/acoperit cu țundre și cojoace/ când lângă brâul sobei mama/mai mișcă timpul cu năframa/nici pași, nici ornice, nici calendare/puterea iernii să măsoare/doar eu plesnind nuci în țâțâna ușii/să sperii vulpile și urșii" (*„iarnă la sadova"*, în **Fire de poet**). Superba candoare a lui Constantin Preda pare, în multe privințe, o moștenire labișiană pe care el o continuă, desigur, „pre limba sa". De pildă, poezia *„scrisoare mamei"* („bunăseara, mamă, locuiesc o zodie calmă/calea lactee mi-e linia din palmă//mi-e mâna făclie și părul de grâu/am râsul limpede ca un pârâu// sunt macul umil și roșu compendiu/cu inima-n nouri sălbatic incendiu" – în **Fire de poet**) este un autoportret în linia „autoportretelor" lui Nicolae Labiș. Poetul se plimbă cu lejeritate între lecția de poezie a lui Labiș și cea a lui Esenin, fără a o neglija pe cea a lui Ion Alexandru: „mai deunăzi noi am slobozit fântâna/și-am chemat în sat arțarii ca la nuntă/i-am omenit cu vin și de atunci întruna/trei zile plâng și-o săptămână cântă//o altă întâmplare, dar să taci/vecinii toți mai sunt cu frica-n oase/într-o noapte-ncet a curs din saci/grâul și-a-ngropat câteva case//și-n fiecare zi ne-apasă o-ntâmplare/peste livezi colina parcă e însărcinată/în grinda cerului bălăngăne-o spânzurătoare/și-un trup necredincios și auriu de fată" (*dragul nostru*, în **Fiecare cu steaua lui***)*. Tot la Ion Alexandru trimit și aceste secvențe: „casa noastră este așezată pe un dâmb/și toamna când colinele se pun pe plâns/înveliți afară în foi de porumb/adânc părinții dorm cu fețele în sus/(...)/să vii la noi în sat odată toamna/la fiecare poartă dacă bați e nuntă/lebădă ți se preface palma/și-n univers nemărginirea toată cântă" (*constantin,* idem*);* Iată-l, parafrazat în aceste versuri, și pe Seghei Esenin**:** „sunt ultimul clasic în viată/în materie de nori, de ploi, de tristețe/merg mereu pe un drum cu felinare de ceață/vidului care sunt eu, îi dau bineţe" (*„sunt ultimul clasic în viață"*, poem inedit); „trec ambulanțe mov pe serpentine/tămâia-n coji de brazi începe-a lăcrima/e-o deraiere de petale de cătină/octombrie-mi sărută inima" (*„scrisoare către alice năstase buciuta"*, idem). Deși scrie în umbra unor modele, versurile sunt expresia unui talent admirabil: „s-a dus și vara cu caii să se scalde/îmi torn biciușca în pahar și-o beau/pe trupu-ți fumegând a ierburi calde/septembrie bălăngăne de-un șleau" (*„să punem lațuri s-așteptăm ninsoarea"*, în **Fiecare cu steaua lui**). Poetul nu are nevoie decât de tonul modelului, spre a scrie, în felul său, despre ce știe și despre ceea ce simte. Întregul material poetic tradițional, de la cai și țărână....la îngeri, este valorificat prin reașezarea sa într-o nouă lumină poetică: o lumină a cărei particularitate constă în modul în care imponderabila candoare infantilă, ce permite mutații repezi din real în imaginar, glisează spre o adolescentină atitudine rebelă. În lungul vremii, poetul a fost atras și de alte modele. Versurile lui Cezar Baltag *„a venit cu două ciuturi/mi-a umplut casa de fluturi")* reverberează paradigmatic în poezia *„cântec după plecarea ta":* „mi-ai lăsat în așternuturi/un noian de flori și fluturi/mi-ai lăsat pe mâini, pe coapse/un noian de stele arse/ mi-ai lăsat când ai plecat/ un amurg înjunghiat" (în volumul **Ești cea mai frumoasă femeie care m-a iubit vreodată**). Iată-l și pe Gheorghe Tomozei (în același volum): „în septembrie-l voi citi pe caraion/voi asculta trei nori la patefon/voi prinde fluturi cu paharu/voi recita din tonegaru/(...)/în septembrie-l voi reciti pe ion pillat/voi fi cocor, voi fi prooroc, voi fi bogat" (*„septembrie");* „știai că ai cel mai frumos păr din lume/toamna când dumnezeu te strigă pe nume?/știai că ai cei mai frumoși ochi din transilvania/și că suspinul tău e mai dulce ca grijania?/știai că rochia ta e o vâlvătaie mai frumoasă decât denia/în nopțile de primăvară când dumnezeu sărută oltenia? *(*idem, *„Străvechi cântec de dragoste").* Alte versuri trimit la Adrian Păunescu și chiar la Ștefan Bănulescu: „puterea ploii stă în mușuroaie/mi-e inima cât o zăbală spartă/peste tarlaua galbenă de paie/plutește hohotind un trup de fată" (*„niște rudari"*, în **Fiecare cu steaua lui**). Semnalarea unor asemănări, multe dintre ele doar fulgurante, ține de dorința noastră de a pune în evidență componenta **modernă** a acestui program liric din care nu lipsește exercițiul – adesea, cu valențe ludice – al preluării unor stiluri poetice spre a fi integrate în propriul discurs.

Un loc aparte în opera lui Constantin Preda îl are *poezia de dragoste* ce poartă sigiliul unei inedite formule lirice, cu mai multe fațete, și al unei autentice ardori erotice de factură adolescentină. Toate florile – crinii, mixandrele, macii, trandafirii, bujorii, nuferii, albăstrelele etc. – și toate fructele dulci sunt chemate să proslăvească frumusețea iubitei și să-i lege trupul, tinerețea și tainele de misterul lumii vegetale: „cozile tale din albăstrele împletite-n grâu/răstoarnă soarele-n pârâu"(*„cozi de grâu*); „abia ieșisei din copilărie/aveai rochia cu gust de cireșe dulci-amărui/te chemam, mă chemai, ne iubeam hai-hui/sub tivul tău descopeream cea mai frumoasă alegorie" *(„balada rochiei cu gust de cireșe amare",* în **Aș veni să dau nume de flori genunchilor tăi);** „o te-am visat, o, te-am visat/aveai capotul descheiat/aveai capotul desfăcut/și-un nufăr pregătit pentru sărut/aveai capotul descheiat/și-un crâng de maci pe cerga de la pat/aveai dantelă amăruie/te sărutam cu gură de gutuie"(*„o,te-am visat,o, te-am visat"*, idem*);* „între genunchii tăi mă-nham la un sărut/am gura de trifoi și buzele de lut//geamătul tău e frumos și greu ca un amurg de vin/alunec, mă opresc, am brațe de pelin//mâinile mi-au înflorit și au zburat/ca pe un fluviu de flori încerc să te străbat/îți cercetez brândușe moi pe coapsă și apoi/cobor duminicile într-o zi de joi" (*„între genunchii tăi mă-nham la un sărut"*, în **Fruntea mea, în căutarea puștii**). În alte poezii, iubirea este trăită frust, în termenii fanteziști ai unor ceremonii în care peste solemnitatea pseudo-hieratică a dorințelor se suprapun, în spirit ludic, aspecte primitiviste cu valențe ludico-păgâne: „pune-mi o vorbă bună la dumnezeu/să mă numească arhanghel la tine-n decolteu/să mă numească arhanghel de la genunchi în sus/să te iubesc sălbatic pe blănuri mari de urs/de la genunchi în jos să mă numească protopop/să-mi dea puterea să te bântui în galop/la-ntretăierea dintre coapsă, pântec și pădure/să mă numească pustnic peste tufele de mure"(*„scrisoare",* în **Ești cea mai frumoasă femeie care m-a iubit vreodată**). Frecventele și ingenioasele analogii - ale *iubitei*, de pidă, cu o capră neagră, cu o șerpoaică („femeie cu coapsă nebună, cu neastâmpăr de capră neagră"; „o, te-am visat cum mă încolăceai/șerpoică blândă cu venin dulce de mai) și ale *iubitului* cu un inorog, un cerb, un cocor („sărutul meu – sărut de inorog/cenușa aruncați-mi-o în vers vă rog"; „vreau să mă cert cu tine, să-ți propun/boncăluitul meu de cerb frumos nebun"; „Mi se face uneori un dor/de te-aș striga cu țipăt de cocor"...) - desăvârșesc, până la un punct, frenezia senzorială. De ce doar până la un punct? Pentru că poetul multiplică fără cumpătare textele scrise în aceeași cheie stlistică, ignorând faptul că principiul cantitativ nu se transformă niciodată într-unul calitativ. Frumusețea textelor memorabile este sufocată de cele ce frizează, totuși, desuetudinea. Fenomenul de saturație, la care se ajunge prin repetiție, creează impresia de funcționare în gol a formulei poetice, altfel spus, de obositoare și inutilă învârtire în cerc. Redundanta fabulație, centrată pe valorificarea idealizantă a femeii, ia, prin actul de supralicitare, aspectul unui retorism schematic aservit schemei de care depinde, în ansamblul său, întregul imaginar erotic. Încheiem comentariul asupra poeziei erotice cu această „piesă" antologică, în vers liber: „plecarea ta e ca o ardere pe rug,/ca o tragere pe roată//e ca și când unui lup/i-ai împușca haita/i-ai fura pădurea/i-ai fura colțul de cer//plecarea ta e ca lumina dintr-o oglindă spartă/dintr-o oglindă cernită/dintr-o oglindă care nu mai spune nimic//plecarea ta e ca o harfă fără coarde/ca o lumânare arsă/ca un pumnal împlântat într-o eșarfă de poet//plecarea ta e ca lumina unui toiag furat din mâna unui/schimnic orb//plecarea ta e ca o sabie din care cad litere de rugină" („plecarea ta", **în Iertați-mi mâinile năuce...).**

Elegiile și textele cu tentă elegiacă constituie o altă componentă importantă a operei lui Constantin Preda. Stările de melancolie, de întristare, de întomnare cu tâlc metafizic sunt convertite în versuri ce irump, superbe și limpezi, sub presiunea urgenței comunicării: „simt toamna până la prăsele/simt toamna până-n inima mea albastră și frântă/mă proclam rege al tămâii din stele/mă proclam rege al cucuvelei ce cântă//e o devălmășie fără de margini în inima mea/e un taifun pe care nici lumina nu-l mai poate duce/și totuși,doamne, e atâta limpezime/ca-n răsucitul iederei pe-a mamei mele cruce" (*„vechi cântec de dragoste pentru alice năstase buciuta"*, în **Ești cea mai frumoasă femeie**....); „mi se împuținează zilele/parcă mă strânge toamna cu ușa/citesc o carte căreia îi tremură filele/în cenușă se vor transforma și socul și brândușa" (..ectenie", în **Am fost cândva egalul zeilor).** Autoipostazierea tragică atinge cote lirice excepționale în poezia *„am ajuns să vorbesc singur"* unde cel ce își duce crucea pe umăr vorbește singur, „ca prelații nebuni", dă bineţe statuilor, intră în vorbă cu norii și cucii, cu teii și ulmul căruia îi cere o țigară și pe care îl invită la internatul de fete spre a-și desfăta ochii privind prin gaura cheii: „am ajuns să vorbesc singur/cu teii, ca prelații nebuni/îmi duc singur crucea pe umăr/eu, cioplitorul de cruci care face minuni/ am ajuns să dau bineţe statuilor/să intru-n vorbă cu norii pe culmi/mă-mbrac în aroma gutuilor/și-am mantii din foșnet de frunze de ulmi/ am ajuns să vorbesc într-o doară/cu cucii, cu ulmii, cu teii/bre,domnule ulm, n-ai oțigară?/hai să privim la internatul de fete prin gaura cheii "(în **Celălalt Constantin**, poeme inedite,p.758). În poeziile din această categorie, narcisismul, ce denotă plăcerea autorului de a teatraliza, ia calea așa-numitului „eroism al jertfei de sine". Privindu-se într-o oglindă thanatică, poetul înscenează felurite situații în care trăiește, cu voluptate, o disperare senină, drept pentru care poeziile par niște litanii stenice: „am ajuns să-mi cioplesc azi/pe propria cruce un epitaf", (*„telegramă"),* „voi fi un mort frumos/doar poezia va plânge la înmormântarea mea/cocorii vor zbura maiestuos/cu trupu-mi spre cea mai îndepărtată stea" (*„voi fi un mort frumos"*, în **Lacrima Ana**), „mi-am înscenat propria moarte/am participat la propria înmormântare/un crin venise, doamne, de departe/cu toiagul poeziei prin ninsoare" *(„sunt cel mai necredincios dintre atei"* în **Aș vrea să dau nume de flori genunchilor tăi**). Prin eufemizarea ideii de moarte nu atât prin inversarea ei într-o nuntă, ceea ce ar echivala cu un refuz categoric al extincției, așadar cu o antifrază, cât printr-o ambiguizare ce constă în oscilarea între sensul morții ipotetice și cel al nunții propriu-zise, în bază izomorfismului celor două evenimente, mesajul liric are, aidoma unei monede, două fețe: „voi fi mortul cel mai frumos/voi dansa la-nmormântare ca la nunta mea" (*„voi fi un mort frumos",* în **Lacrima Ana**); „mi-am cumpărat costum de-nmormântare/mi-am cumpărat costum de jale sau de nuntă/bocește o narcisă ca o fată mare/o păpădie la priveghi suspină, cântă" (*„mi-am cumpărat costum de paște"* *(*în **Celălalt Constantin**, p.718). Din când în când, Constantin Preda - posesorul unui excepțional talent nativ – își exersează virtuozitatea pe clapele poeziei care nu are nevoie de rimă și de excesive efecte incantatorii. Poetul are destule poezii în vers liber și care, adunate într-o carte, ne-ar arăta un „alt Constantin".

Din când în când, Constantin Preda - posesorul unui excepțional talent nativ – își exersează virtuozitatea pe clapele poeziei care nu are nevoie de rimă și de excesive efecte incantatorii. Poetul are destule poezii în vers liber și care, adunate într-o carte, ne-ar arăta un „alt Constantin".

cronici

Marin Iancu

Zaharia Stancu - poetul

Clasicizat înainte de vreme, încă din viață, și devenit intangibil prin funcțiile administrative pe care le ocupa, Zaharia Stancu se înscrie în categoria scriitorilor care și-au pierdut aproape instantaneu adeziunea vechilor admiratori, trecând de la faza aprecierilor admirative și a unui tratament de o excesivă generozitate la o privire critică mai puțin favorabilă, condimentată adeseori pe nedrept cu mici nuanțe dispreţuitoare. Recenta apariție a unei selecții din absolut remarcabila zestre lirică aparținând scriitorului Zaharia Stancu (*O sută și una de poezii*. Antologie, prefață și selecția referințelor critice de Mircea Moț, București, 2017, 144 p.) capătă, în acest context, aproape semnificația unui adevărat debut, echivalând în sine cu o redescoperire a unui artist pe deplin matur, situat încă de la începuturile sale literare într-un pur plan poetic, cu un potențial liric destul de puțin afectat de cele câteva influențe ale momentului.

Până să se dedice romanescului, reprezentat de ample narațiuni în care, cu excepția unor scrieri din ultimii ani ai vieții sale, a stăruit pe un tip de reconstituire în format epopeic a lumii câmpiei dunărene sufocate de primitivism, Zaharia Stancu a trecut treptat de la un gen literar la altul. A început ca poet și traducător, apoi ca gazetar și, prin cele două ample volume din importanta *Antologie a poeților tineri* (1934), ca antologator, unde, prin marea sa generozitate, a înlesnit drumul la consacrare a unor poeți care îndreptățeau în epocă mari speranțe. Natură nedezmințit sentimentală, predispusă spre temele majore perfect circumscrise tradiționalismului, Zaharia Stancu se menține în zona iubirii, a patosului intimității cu peisajul natal, cu toate virtuțile naturii-cadru, ale spațiului senin al câmpiei, mirajul locurilor privilgiate și comuniunea cu străbunii fiind ilustrate în versuri a căror frumusețe trebuie căutată, întâi de toate, în forța cuvântului de a se închega ca un descântec, „de a acționa magic asupra sensibilității," „ca în riturile vrăjitorești" (Ștefan Aug. Doinaș): „Au înflorit răsurile și merii, / Salcâmii numai au rămas tot verzi. / În cerul clar și nalt al primăverii / Se deslușește zborul unei berzi. / Te-aștept cu sfinții troiții-n răspânte / Că nu mai știu pe care drum s-apuc. / În iarbă greierii au prins să cânte, / Spre vii își spune numele un cuc" (*Prier*). Cântăreț al spațiului orizontal, al câmpiei ilustrând perpetuarea unor mituri și ritualuri, a unor atitudini existențiale proprii insului aflat într-o lărgime și libertate egale ca dimensiuni numai cu cele ale unei zări metafizice, Zaharia Stancu conferă pământului câmpiei, „spațiu prin excelență solar", virtuți primordiale: „Copiii satului se scaldă-n râu / Și goi se-ntind cu soarele pe prund, / Adie vânt cu miros crud de grâu / Și-n stufărișuri boi de var se-ascund, / Pe crengi, cu roadele, dă vara-n pârg, / Prisaca veche zumzăie albine, / Și eu îmi freamăt către cer cu sârg / Livezile cu roade mari de mine" (*Soare*). Încă de la primul său volum de versuri, *Poeme simple* (1927), după cum un examen atent întreprins în acest sens de Mircea Moț reușește să surprindă în admirabilul *Cuvânt înainte*, Zaharia Stancu nu transcrie pur și simplu unele percepții senzoriale fruste, cele opt versuri care compun aceste texte, fragmente ale unei idile adolescentine, se constituie în tablouri ce surprind peisaje autohtone, ale căror elemente, apele și astrele, șesul, lanul, steaua, floarea și țărâna, converg, printr-o exacerbare a senzoralității, să definească un eu liric în expansiune, cuprins de contemplație, de reverie. Erotismul poeziei lui Zaharia Stancu se consumă de obicei protejat de „natura-substanță", într-un verde adânc al câmpiei, de unde și efectul lric deosebit al infuziei multitudinii lucrurilor și situațiilor aparținând unor asemenea locuri privilegiate. Părți ale acestui peisaj agrest, surprins în toată strălucirea lui vegetală și animală, trimit involuntar la bogăția interioară a jocului erotic adolescentin plin de candoare, portretul fizic și moral al iubitei reușind să se contureze printr-un joc savant al imaginilor și metaforelor utilizate, forța de expresie a versurilor reușindu-i performanța unui ritm și unei muzicalități depline: „Vezi porumbei, pe sat, din cer căzând? / - Mâinile tale albe-s porumbei - / Ca să-mi audă inima bătând / Lasă-i să uguie în pumnii mei. / Lasă-i în pumnii mei, să-i simt aproape, / Sfioși, cum se frământă și se zbat: / Cu sufletul i-am slobozit pe ape / Și mi-au adus măslinul așteptat" (*Porumbei*). Sinteză între descriere, senzație și trăire, poezia *Amfora* pune eroul liric față în față cu timpul, portretul iubitei, plutind abstract ca o idee visătoare, reușește să se impună prin candoare și nesupunere în fața implacabilului natural. În esența sa, imaginația lirică a poetului asimilează figurații nostalgice cu sugestii venite dinspre Pillat, așa cum vecinătățile cu Voiculescu și Fundoianu se pare că i-au înlesnit apropierea, atât de fertilă, de Esenin. Universul poetului se constituie într-un demers vizionar atunci când intuițiile sale deschid și luminează o realitate mult mai profundă ca în această *Rugă*: „Stăpâne, slăvile ți le-ai deschis, / Mă-ntrebi ce vreau, și uite, eu îți cer / Să-mi fie gândul floare de cais, și limezi ochii, să privesc spre cer..." sau ca în acest mult mai târziu *Cântec de iarbă*, ale cărui imagini sugerează relativitatea condiției umane: „Oameni suntem, numai oameni suntem, / Răsărim, înflorim și pierim. / Oameni suntem, numai oameni suntem, / Pe urmă nimic nu mai suntem." Treptat, odată cu volumul *Albe* (1937) și continuând cu *Clopotul de aur (1939), Pomul roșu* (1940), *Iarba fiarelor* (1941) și *Anii de fum* (1944), poezia lui Zaharia Stancu s-a radicalizat în sensul unei maxime purificări, de la atmosfera bucolică din peisajul copilăriei, discursul liric lăsându-se călăuzit de un dinamism al energiei lirice pus sub semnul unei anumite sentențiozități venite dinspre înțelepciunea populară, zicătorile și noile proverbe inventate de poet, reușind să imprimă confesiunii directe un flux melancolic. Relevând intuiții de o modernitate cuceritoare, multe dintre poemele din această categorie, adevărate „descântece paremiologice", invocă trecerea, fără urmă de spaimă, cu o expresie plină de împăcare și de înaltă înțelegere, precum în aceste scurte versuri: „Noaptea, văzduhu-i mai liniștit, / Mai aromat și parcă mai greu. / Toate cântecele au un sfârșit, / Un sfârșit va avea și cântecul meu" (*Spre aceeași mare*). Presentimentul morții, transfigurarea orfică a durerii, dimpreună cu sentimentul pierderii în cosmos sunt doar câteva dintre temele pe care, împărtășind opiniile critice validate în timp, studiul lui Mircea Moț le stabilește ca date în măsură să marcheze o nouă etapă lirică, deschiderea spre un plan al profunzimii, spre un „lirism thanatic, ireal, ca un final al combustiei până aici îndurate" (Gheorghe Grigurcu). Semnele unei modernizări lirice vin tot mai puternic dinspre felul în care limbajul își depășește rolul abstract al unei combinații de semne și funcții, devenind aria de manifestare a unor avânturi și energii vitale, diversificate după chipul și asemănarea lucrurilor din natură. Interesant prin viziunea pe care poetul o imprimă trăirii, acest final al unei poeme de o muzicalitate perfectă exprimă un sentiment de retragere la care obligă singurătatea și acel eminescian „dor de moarte" cunoscut. Muzicalitatea rară a versurilor contrastează cu ireductibila singurătate și condiție a ființei în fața unui fenomen implacabil: „Pasăre cântătoare, vin´ lângă mine, / Vino și cântă-mi despre viață. / În fiece zi peste ochii mei / se mai așază un strat de ceață. // Cântă-mi un cântec de iubire, / Tu, cea-mbrăcată în pene albastre, / Curând de tot sufletul meu / Singur se va plimba printre astre" (*Iarbă*). Concepute în ritmuri de cântec, un *cântec șoptit*, poeme precum *Amar, Pasăre verde, Când vor zburda prin* sau *Cântecul morții,* toate meritând citarea integrală, devin adevărate poetici ale rostirii rurale, venite din experiența brută a vieții, poetica cuvântului magic îmbinându-se armonios, ca în riturile vrăjitorești, cu o „poetică a contextului": „Ia seama, ia seama, am rupt zăvoarele, / Nu mai crede în puterea porții, / Ia seama, ia seama, chiar soarele / Stă sub marele semn al morții. // Ia seama, ia seama, glasul pământului / e la fel cu glasul stelar. / Ia seama, ia seama, am pașii vântului, / Nici un fugar nu-mi scapă, nici un fugar ..." (*Cântecul morții).* În ordinea expresiei, Zaharia Stancu recurge de acum la atât de specificul procedeu al artei sale poetice, procedeul repetițional, prezent tot mai frecvent la început printr-un singur cuvânt, apoi prin câte două și, la un moment dat, prin structuri cu mult mai ample: „Două mâini ai tu, da, numai două, / Și doi genunchi, da, numai doi, / Două călcâie ai, da, numai două, / Și sâni numai doi, numai doi" (*Două*). Aceeași Acuitate a trăirii o regăsim și în metaforele pline de ardență din poemele volumelor de după război, *Cântec șoptit* (1970) și *Sabia timpului* (1972), ultimul marcând momentul de plinătate al poetului, criteriul plastic seducător îmbinându-se cu tehnica clarității și firescul exprimării: „Norii, câți au trecut peste noi / Cu viscolul, cu soarele, împreună s-au dus / Către colina dinspre apus. / Doar noi în neguri, în viscole, în ploi. // Dar roșul, vechiul nostru landou / Ne poartă mereu prin lume, ne poartă. / Se-nchide o poartă, se deschide o poartă / Peste sufletul vechi, peste sufletul nou" *(Landoul roșu).* Glia și peisajul natal, copilăria, singurătatea, iubirea, desprinderea de matrice, familiaritatea cu zodiile, revelația divinului, somnul sau fiorul morții sunt doar câteva realități și sentimente care, devenite cântec absolut necesar, ilustrează timbrul cu adevărat personal prin care poezia lui Zaharia Stancu se înscrie în mișcarea tradiționalistă. Cu poeme bine selectate din toate etapele liricii lui Zaharia Stancu, criticul literar Mircea Moț are marele merit de a ne fi dăruit o carte de cuceritoare poezie, structurarea textelor ca atare reușind să ne ofere o imagine cronologică a devenirii expresiei poetice unui talent autentic, care exprimă odată cu tradiția poeziei românești și noutatea, modernitatea acestei tradiții.

Glia și peisajul natal, copilăria, singurătatea, iubirea, desprinderea de matrice, familiaritatea cu zodiile, revelația divinului, somnul sau fiorul morții sunt doar câteva realități și sentimente care, devenite cântec absolut necesar, ilustrează timbrul cu adevărat personal prin care poezia lui Zaharia Stancu se înscrie în mișcarea tradiționalistă.

Ștefan Mitroi

Vorbitul prin tăceri

Tudor era omul cu care vorbea mamaia cel mai mult. Nu trebuia să fie de față ca mamaia să poată vorbi cu el. Deoarece ei doi n-aveau nevoie de cuvinte ca să se-nțeleagă. Vorbeau prin tăceri. Mamaia nici nu deschidea gura ca să-l întrebe ce mai face. Tăcerea lui Tudor îi răspundea pe loc. Uneori o auzeam cum vine, pâș, pâș, din fundul pădurii ca să-i răspundă. Întreba de te miri ce tăcerea mamaiei. Tăcerea pădurarul nu întârzia niciodată să-i dea răspunsul așteptat.

proză

Zice că orice. Moș Ion Corcilă zice. Dar să vezi cum stă un om drept, în picioare, și, dintr-odată, nu mai poate să stea, nu! Adică să nu vezi. Să nu fii acolo lângă el când.

Știu cum e, zic, și Ion Corcilă se uită lung la mine. Mai lung decât e drumul până la Schitu și înapoi. După care spune:

-Nu prea e cum vă învață pe voi la școală.

-Eu nu de la școală știu, îi răspund.

-Păi de unde atunci? Că doar n-ai fost niciodată pe front!

Cum să nu fi fost? Numai că Ion Corcilă n-a aflat încă. Am zis că e mai bine să nu-i spun.

Atunci n-am avut cum. Să fiu pe front cu Ion Corcilă, vreau să spun. Dar acum sunt mereu. Aproape că nu e noapte în care să nu fiu. D-asta îmi doream să aibă casa noastră mai multe poduri. Într-unul dintre ele înghesuiam toate războaiele din cartea de istorie.

Așa, trebuie să le fac loc în odaia în care dorm. În cealaltă, de alături, că două avem de toate, dorm mama și tata.

Cam după miezul nopții se pornesc împușcăturile.

Ia ascultați aici la mine, le spun gloanțelor înainte să înceapă. Țiuiți cât mai încet cu putință, ca să nu-l treziți pe tata.

Nu pot însă niciodată să știu cu adevărat ce este în mintea lor.

Și le mai spun să nu se înfigă din greșeală în pereți.

Tata ar băga de seamă a doua zi și-ar interzice războaiele în casa noastră, chiar dacă i-aș spune că tocmai învăț despre ele la școală.

Prima dată s-au auzit păcănind puștile de la Plevna, ce se găsea dincolo de Dunăre și pe care aproape că puteam s-o văd cu ocheanul, dacă mă urcam în vârful dudului.

Zicea mamaia Tudora că-i zisese bunicul ei, Iacovache Ghinea, cum fusese acolo, căci trăsese și el cu pușca în turci, dar trăseseră și turcii în el, nimerindu-l într-un picior, așa că se întorsese acasă șchiop. Unii se întorseseră cu o singură mână, un singur ochi sau o singură ureche. Alții nu se mai întorseseră deloc.

Și mai zicea mamaia că-l durea, pe Iacovache adică, piciorul ăla care îi lipsea.

Pe mine mă dureau că le aveam. Picioarele, vreau să spun. Dar numai când mergeam cu mama la Gabru, căci trebuia să trecem prin pădure, apoi să urcăm un deal din vârful căruia se vedeau într-o groapă oase albe de cai, multe de tot, de ziceai c-a nins cu puțin timp înainte de sosirea noastră în groapa aceea!

O dată chiar am luat-o la fugă prin iarbă, ca să-mi umplu buzunarele cu zăpadă, să-l pot păcăli pe tataie spunându-i că în satul nostru a venit iarna în toiul verii!

Dar când m-am apropiat, s-a auzit un nechezat puternic și-am înțepenit de spaimă, crezând că oasele de pe fundul gropii au înviat!

Dacă nu observam calul ce păștea de cealaltă parte a gropii rămâneam pentru tot restul vieții înlemnit acolo!

Nu știu cum s-ar fi descurcat Iacovache Ghinea cu un singur picior, dacă era în locul meu. Eu mă descurcam însă destul de bine în locul lui. Îi nimeream întotdeauna pe turci, în timp ce ei nu mă nimereau niciodată pe mine.

Cel mai bine era dimineața, când mă trezeam, și vedeam că nu-mi lipsește nimic. Aveam amândouă picioarele. Și amândouă mâinile. Și amândoi ochii.

Dar mai cu seamă amândoi părinții. Fiindcă putea să-mi lipsească unul dintre ei, dacă turcilor le dădea prin gând să-i ia cumva în cătarea puștii. Dar nu le dăduse.

Așa cum se întâmplase cu nemții în războiul la care participase și Ion Corcilă, luându-l pe tataie Ion. Dar scăpase cu viață. De tataie Ion zic.

După aia nu mai scăpase. Din mâinile rușilor, care l-au trimis departe, într-un lagăr. Nu era nici viu, nici mort, când s-a întors de acolo. Doar era, ceea ce-nsemna destul de mult. În orice caz, mult mai mult decât să nu fi fost deloc. Eu nu-l apucasem pe tataie. Dar tata îl apucase și zicea că i-a zis într-o zi, tataie Ion, vreau să spun, că văzuse într-o dimineață de iarnă un copac explodând!

Mergea printr-o pădure cu copaci groși și înalți. Și era frig. Atât de frig încât suna zăpada ca sticla sub picioare. În timp ce mergea a văzut cu ochii lui cum unul dintre copaci se preface din senin în surcele. Adică fără să-l atingă nimeni cu securea.

Era cu tataie un rus care i-a spus din ce cauză. A gerului, zicea că zisese rusul. Din cauza lui explodase copacul! Se transformase de sus până jos în așchii, cam la fel cum se transformă în cioburi un geam pe care îl lovești cu piatra. Chiar așa zisese tataie Ion. Și mai zisese tot el că nu văzuse pe nimeni să tragă cu praștia.

Cu toate că oamenii îndurau mai greu decât copacii frigul, tataie Ion s-a întors fără nimic lipsă acasă.

Transformat în cioburi, nu s-ar mai fi întors niciodată. Și tata nu ar mai fi fost. Și nu aș mai fi fost nici eu.

D-asta nici nu mă mira că pe Iacovache Ghinea îl duruse piciorul care-i lipsea. Și mie îmi lipsea tataie. Îmi dădeam seama de asta după cât de mult mă durea.

Aș fi încăput, dacă avea opt poduri casa noastră. Războiul, vreau să spun.

Așa, abia încăpea războiul de țesut al mamei, care era de vreo sută de ori mai mic decât războiul de la Plevna, iar decât cel de la Mărășești de încă zece ori pe atât.

Față de celălalt război, mai dincoace, în care rămăsese Tudor pădurarul fără o mână, războiul la care țesea mama era abia cât o furnică.

De la iepuri știu, i-am spus lui Ion Corcilă. Cum e atunci când stai în două picioare și dintr-odată nu mai stai.

Iepurele în care trăsese pădurarul putea să stea în patru, adică în toate pe care le avea, dar vrusese să semene cu oamenii, chit că nu vorbea, sau poate că nu se auzea până la noi ce spune. Dar și dacă se auzea, tot n-aș fi înțeles din cauza împușcăturii de care s-a umplut toată pădurea.

Dar toată, la fel cum se umple vadra cu apă când o vâri în fântână.

Nu văzusem ca Tudor pădurarul să ia pădurea și s-o vâre în ceva. Vârâse doar un cartuș pe țeavă și apăsase pe trăgaci.

Dacă era să rămână cu mâna pierdută și s-o piardă pe cea rămasă, precis nu mai putea să tragă. D-aia și rămăsese cu mâna care trebuia, ca să poată.

Era rudă bună cu mamaia Tudora pădurarul. Și trecea deseori pe la ea, s-o mai vadă. Mamaia nu putea să-l vadă pe el, cu toate c-ar fi vrut. Îl vedeam eu în locul ei, deși mă uitam mai mult la pușcă.

Tudor era omul cu care vorbea mamaia cel mai mult. Nu trebuia să fie de față ca mamaia să poată vorbi cu el. Deoarece ei doi n-aveau nevoie de cuvinte ca să se-nțeleagă. Vorbeau prin tăceri. Mamaia nici nu deschidea gura ca să-l întrebe ce mai face. Tăcerea lui Tudor îi răspundea pe loc. Uneori o auzeam cum vine, pâș, pâș, din fundul pădurii ca să-i răspundă. Întreba de te miri ce tăcerea mamaiei. Tăcerea pădurarul nu întârzia niciodată să-i dea răspunsul așteptat.

De la te miri cine treceau la discuții despre te miri ce. În orice caz, oameni din cele două sate, al nostru, în care trăia mamaia, și Gabru, în care trăia Tudor, atunci când nu pleca la pădure, unde îl găseai mai tot timpul.

Despre întâmplările din viața lor discutau cel mai des. Însă viața lor de demult, chiar demult de tot, când erau ei foarte tineri.

Le plăcea să-și aducă aminte de anii de atunci. Tăcerii mamaiei, adică. Și tăcerii pădurarului.

Of, of! zice prima.

Of, of! răspundea a doua.

Când se puneau cele două tăceri pe oftat, nu știu de ce, mie îmi venea să-mi astup ochii. Ca să nu se pună pe lăcrimat.

Ar fi trebuit să-mi stup urechile. Și atunci. Și când apăsase pădurarul pe trăgaci.

Acum era viu, acum a rămas fără viață!

Asta se întâmplase cu iepurele ce stătea în două picioare într-o poieniță din inima pădurii.

-Hai cu mine, nepoate, a spus Tudor într-o zi, înainte să plece de la mamaia.

-O să mă lași să dorm pe patul puștii? am întrebat.

-Sigur. Dar nu mai târziu de asfințitul soarelui, când va trebui să te aduc înapoi, a zis pădurarul. Și-am pornit, cu ochii la pușca ce-o ținea pe umăr, după el.

Mă gândeam să-l întreb despre mâna care-i lipsea. Dacă-l doare. Dar nu mi se părea. Să-l doară, adică. Fiindcă pădurarul râdea aproape mereu. Râdea întruna. Era mai bine să nu-l întreb.

După aia, am coborât pe lângă cimitir, spre pădure. Și-am luat-o printre copaci pe un colnic.

Așa zicea el că-i zice drumului îngust pe care mergeam.

După câțiva pași am văzut cum soarele începe să apună. Se făcuse întuneric și-ar fi trebuit să-i spun pădurarului să mă ducă înapoi acasă, dar abia ce intrasem în pădure.

Cum de venise noaptea atât de devreme?

Bine că era vară și că nu-i trecea niciunui copac prin minte să explodeze, așa cum îi zisese tataie Ion lui tata că văzuse în ziua aceea de iarnă în Rusia.

Rusia, am uitat să spun, e o altă țară. Cum e și Franța, despre care am aflat prima dată când am început să merg la școală. De acolo veneau vacanțele, cu trenul, ziceau copiii din celelalte clase, mai mari.

Înseamna ca-n școala noastră să nu vină niciodată vacanța, pentru că nu trecea niciun tren pe la noi. Dar venea. Era treaba ei cu ce. D-asta nu ajungea niciodată la timp. Dar ajungea până la urmă.

Apoi am aflat de Bulgaria. De la mamaia Tudora, care aflase de la Iacovache Ghinea.

Tot de la mamaia auzisem și de Turcia.

După aceea de Germania, de la Ion Corcilă. Culmea e că oamenilor din Germania nu li se spunea germani, ci nemți.

Noi, Franța, Rusia, Bulgaria, Germania, Turcia!

Oare atât de multe țări erau pe lume? Valentin îmi spusese că și mai multe. Nu-mi zisese câte. Și nici eu nu-l întrebasem.

Precis muream de frică dacă exploda vreun copac.

Pe urmă s-a făcut ziuă la loc. Vreau să spun c-am văzut soarele apărând din nou pe cer.

Acum chiar că putea să-mi fie somn. Fiindcă mai era destul până seara, iar pădurarul îmi zisese că-mi dă voie să mă culc pe patul puștii doar până începea să se-nsereze.

Dar nu-mi era. Somn vreau să spun.

Măcar atunci când a vârât cartușul pe țeava puștii să-mi fi fost! Sau când iepurele a

început să stea ca oamenii în două picioare, în loc să stea ca iepurii în patru, care tocmai fiindcă sunt iepuri nu stau, o rup la fugă, de aceea și au atât de multe picioare, să fugă mâncând pământul.

Însă ăsta pe care-l vedeam noi, pădurarul prin cătarea puștii, eu prin cătarea ierbii din poieniță, ronțăia niște frunze, stând pe loc. I se mișcau doar buzele și ochii. Îl vedeam cum se uită la mine. Nu vedea țeava puștii. Nici pălăria verde a pădurarului. Sau poate că o vedea, dar credea că este o frunză ceva mai mare decât cele pe care le înfuleca.

Alicele n-a avut timp să le vadă. Și nici să audă împușcătura, de care s-a umplut ochi toată pădurea, în vreme ce iarba moale de sub el s-a umplut de sânge.

S-a întâmplat ca atunci, dar taman atunci, tăcerea mamaiei să nu zică nici pâs. Iar tăcerea lui Tudor să tacă și ea, neavând cu cine să schimbe o vorbă.

Cu toate astea, mie mi s-a părut că aud un oftat.

Nu era mamaia: of, of, vere Tudore!

Nu era nici pădurarul: of, of, verișoară!

Nu putea să fie decât iepurele. Doar atât mai avusese timp: să ofteze. Acum era viu, acum a rămas fără viață!

Of, of, omule! Ce-ai făcut? zise Ion Corcilă, certându-l pe cel ce stătuse până adineauri drept, în două picioare și, dintr-odată, nu mai putuse să stea.

Ce să fi făcut? răspunse tot el în locul celuilalt. Ce-ai fi făcut și tu în astfel de împrejurare.

Împrejurare este un cuvânt despre ce se găsește împrejurul tău!

Ion Corcilă zicea că împrejurul soldatului nimerit de glonț se găsea o zi de iarnă în care nu trăgea nimeni. Și se mai găsea un câmp înghețat pe care erau săpate două tranșee.

Într-una, degerau ai noștri. În cealaltă, nemții. Și mai zicea că era Ajunul Crăciunului. Adică la noi. Pe urmă și-a dat seama că și la ei. Deoarece au auzit niște cântece în tranșeea din față.

Nu le pricepeam cuvintele, dar semănau cu ale noastre. Cu colindele noastre, adică. Așa c-am început să cântăm și noi, zise mai departe Ion Corcilă. Ne colindam unii pe alții, cum ar veni. Înțelegi tu, nepoate? Ieșeau doar colindele din tranșee și se duceau, fiecare pe limba lui, până la tranșeea celorlalți. Fără să-și sară la beregată. De colinde vorbesc. Păi dacă ele se înțelegeau atât de bine unele cu altele, de ce să nu ne înțelegem și noi, oamenii? Așa c-am început să ieșim unul câte unul din tranșee. Cu mâinile goale. Fiindcă nu voiam să-i împușcăm pe nemți. Și nici nemții pe noi.

Doar cântam. Noi colinde de-ale noastre. Ei, de-ale lor. Uite că puteau să fie și zile frumoase în război. Asta era prima dintre ele. De Crăciunul trecut, pe care-l petrecusem tot în tranșee, nu ne dăduse așa ceva prin minte. Nici nouă, nici lor. Bine că ne dăduse acum. Venea Anul Nou, poate că mergeau și ei cu plugușorul cum mergeam noi. Venea Boboteaza, poate că mergeau și ei după agheasmă la biserică. Și-și botezau, cum făceam și noi, caii. După aia, Lăsata Secului. După aia, Seara de Înviere. După aia, Duminica Tomii. După aia, Înălțarea. După aia, Rusaliile.

Adică bâlciul? îl întrerup eu.

La noi în sat, nu le zice nimeni Rusalii la Rusalii, ci bâlci. Și le zice așa pentru că atunci e bâlciul la oraș, iar bâlciul ține două săptămâni. Dar noi mergem doar în prima zi. În cea de-a doua rămânem acasă, să ne spele tușa Anghilina pe picioare și să ne dea să mâncăm orez cu lapte sau colarez. Zilele celelate de bâlci sunt degeaba. Deoarece pentru noi contează doar primele două.

Nemții, zice Ion Corcilă, le zic și ei în felul lor. Dar tot Rusalii se cheamă că sunt. Credeam c-or să urmeze zile frumoase cu duiumul. Acolo pe front, vreau să spun. Faptul că omul ăla n-a mai putut să stea în picioare a stricat totul. Mai precis, faptul c-a apărut un glonț despre care nu știa nimeni de unde a venit. Putea să mă nimerească pe mine, dar l-a nimerit pe el.

Cum s-ar spune, zice Ion Corcilă, acoperind cu palma mâinii stângi pușca de deasupra celeilalte palme, am scăpat ca prin urechiile acului din împrejurarea de a muri. A murit altul în locul meu.

Înseamnă că omul acela trăiește, mă trezesc eu spunând.

Păi abia ce ți-am spus c-a murit.

Da, dar în locul dumitale, nu al lui.

Hai că-ți mai povestesc și mâine, zice Ion Corcilă. Du-te acasă acum. Pentru azi ți-am spus destul.

Împrejurul casei noastre se află casa unchiului Ivan, casa lui Marin Matei, șoseaua de la vale, căreia îi spune toată lumea linie, și cea de la deal, la care i se zice la deal.

Ar mai fi și cerul, care e tot împrejur. Câteodată aș putea să-l ating cu mâna, dacă m-aș sui pe scara de la pod. Altădată nu-l ating nici dacă e să trag cu praștia. Dar nu trag niciodată. Spre cer, vreau să spun. Pentru că, zice mamaia Nicula, și zice și mama, e ca și cum aș vrea să trag în Dumnezeu.

N-a fost mereu așa, zice mamaia Tudora. Cerul, adică. Oamenii din sat credeau că e tot un sat ca al lor. Se aveau bine cu cei ce locuiau în cer. Când se întâmpla să le lipsească un lucru, se împrumutau de la ei, după cum și cei din cer luau te miri ce cu împrumut de la oamenii de la noi din sat. Tot mamaia zice asta. Și mai zice c-o să-mi spună ea într-o zi cum a fost.

Împrejurul bisericii e câmpul.

Împrejurul școlii sunt terenul de fotbal, cimitirul, șoseaua ce duce la Shitu Poenari și casa lui Godinel.

Împrejurul cerului nu știe nimeni ce e. Poate doar berzele, numai că ele nu știu să vorbească.

Așa zice unchiul Ivan, că nu știu.

Unchiul Dudică zice că știu, dar nu vor să spună.

Când pleacă berzele, îl cred pe unchiul Ivan.

Primăvara, când se întorc, încep să-l cred pe unchiul Dudică.

(fragment din romanul în curs de apariție *Atunci când era mereu duminică*)

Aurelia Corbeanu

O cană cu ceai

E iarnă. O iarnă fără zăpadă. Numai frig și vânt puternic.

Batrânii aceia doi, probabil, se duc la medic. Merg alături.

Uneori bărbatul înaintează doi, trei pași, apoi o așteaptă.

- Hai, te rog! Mergi mai repede!

- Nu pot, dragă, mă ține mijlocul!

Merg încet prin spatele statuilor din fața Universității. Spațiul e larg, cu bănci de lemn frumos lustruite, cu vitrine mari luminoase. Vântul se năpustește în spațiul acesta gol cu o bucurie furioasă. Aici are loc să se rotească în voie, dar trebuie să plece despletit în fuioare pe străzile înguste, care se strecoară printre clădirile elegante și vechi de pe străduțele ce ies din Piața Universității spre Lipscani. Cei doi se îndreaptă spre pasaj, ca să treacă dincolo, la spitalul Colțea.

- Dragă, îți amintești, zice el luând-o de braț, de aici îți cumpăram cremă Ellen Rubinstein ori pudră Elizabeth Arden, ori desu-uri fine.

- Știu, dar pe frigul și pe vântul ăsta turbat, nu-mi permit momente cu amintiri.

Mai merg câțiva pași în tăcere, ținându-se strâns de braț, parcă ar vrea să nu-i ia vântul, apoi el se oprește și spune:

- Dragă, nu mai pot, trebuie să stau jos. Mă dor rău piciorele. Am obosit, nu mai pot respira. Lasă-mă să stau un pic pe bancă.

- În niciun caz! Vrei să înghețăm? Hai! Mai avem puțin până intrăm în pasaj.

- Nu mai pot! Trebuie să stau jos, altfel cad!

Ea, precipitându-se și luându-l de mână:

- Hai aici, în cafeneaua asta. E cald și se văd mese libere.

- Ce spui? Tu știi cât costă o cafea aici?

- Nu te speria, luăm un ceai, și apucîndu-l de braț îl trage ușor înăuntru. Bărbatul abia o urmează. Ea vede o masă liberă, în colț, lângă ușă. Canapele spațioase, elegante, tapițate cu pluș rosu. Îl așază încetișor pe canapea. Așteaptă lângă el, supraveghindu-i respirația. Privește apoi în jur. Domni și domnișoare elegante, fine. Pentru câteva momente, se opresc din discuții privind curioși spre cei doi intruși, apariție stranie pentru localul acela. Bătrânelul are o căciulă de astrahan ușor tocită și fără luciu, bătrânica are o haină de blană naturală de vizon roasă și fără spic, pe cap, o șapcă neagră, croșetată de mână din lână groasă și, în picioare, ghete negre cu botul lat, bărbătești.

Ea se duce la bar și comandă doua ceaiuri.

- De care? Avem de mușețel, de mentă...

- De mentă.

- Costa 20 de lei, zice barmanul înainte de a lua cănile de pe stativ.

Bătrâna se oprește o clipă, apoi scoate banii să plătească, revenind asupra comenzii:

- Vreau un ceai, vă rog, dar să fie fierbinte.

Plătește, ia ceaiul, merge la masă și îl pune în fața lui.

- Bea încet, e fierbinte, o să te încălzești, apoi se așază și ea, ușor intimidată de privirile străinilor.

După câteva minute, băiatul de la bar vine la masa lor cu încă o cană de ceai și spune cu o voce puțin jenată:

- Este gratis, din partea casei. Noi știm că 10 lei un ceai este prea scump, dar astea sunt prețurile. Pune cana cu ceai pe masă, în fața ei și se retrage.

Doamna lasă capul în jos, spune mulțumesc. Ochii i se umplu de lacrimi, dar lacrimile nu cad.

proză

Marin Ioniţă

Ţara mea! Îţi fuge pământul de sub vatră! Călcăm pe pământ străin la noi acasă! Aceasta e ţara mea! Acolo să mor aş vrea! Pumnul în piept! Pe bătăile inimii româneşti! Muriţi voi! Muriţi voi să trăim noi! Urări. Fanfare. Crapă stadionul de lume. Brazi înalţi. Feciori cu piepturile tari. Tinere, iubeşte-ţi ţara. Domnilor de la putere, strângeţi-o în braţe. Trosniţi-i oasele. Sorbiţi-i suflarea.

proză

Hora bunicii

Întinsă în pat. Cu ochii în tavan. Primenită cu ţoalele de înmormântare. Spălate, călcate, întocmite, rânduite, scoase din lacră în miros de tămâie. Spovedită. Împărtăşită. După vechea datină creştină. Poruncă de sus: să nu moară omul nespovedit, neîmpărtăşit şi fără lumânare.

Şi noi creştini suntem, din neam în neam. Pe două scaune, sicriul. Din scânduri date la rindea. Dar îmbrăcate în pânză de in, ţesută în casă. Vopsită la băcănie. La căpătâi, perna mare, umplută cu fulgi. La picioare, perna mică, umplută cu câlţi. O foaie de covor, întinsă pe scândură. Întocmită în patru, să-i fie răposatei moale sub oase. Şi nu mai rămâne decât aşteptarea. Doamne, greu mai trece timpul...

De veghe, o femeie. Între două vârste. Cu patru copii. Fata cea mare are nouă ani neîmpliniţi, dar le ştie pe toate. Orfană. Orfane. Tatăl a fost înjunghiat de un nebun pe stradă. Care, se zice, făcuse obsesie pentru femeia lui.

Mama la lucru. Cineva trebuia să câştige într-un fel pâinea cea de toate zilele. Fetele au fost crescute de bunică:

"Unde te duci?" "Cui ne laşi?" Bunica nu deschide gura decât ca să întrebe: «Mie cine îmi ţine lumânarea ?»

Aşa e obiceiul pe la noi. Omul să moară cu lumânarea aprinsă în mână. Să fie cineva care să i-o ţină. Dacă nu, sufletul i-ar bântui veşnic în întuneric

"Mie cine îmi ţine lumânarea ?" Femeia caută năucă în jurul ei. Nimeni altcineva decât copiii. Ochii fetelor, numai întrebări. Ar fi nevoie de un bărbat. Puternic. Curajos. Cine? "Eu, cine altcineva ?" "Eu, cine dracu'? Cine, Doamne iartă-mă? » Bunica tace. Ce să mai zică ? Tac şi copilele. Parcă speriate.

Femeia caută lumânarea. Îi tremură mâinile. Chibritul sfârâie. Feştila nu se aprinde. Bătrâna tace. Bate numai din buze. Lacrimi mari îi alunecă pe obrajii zbârciţi, izvorâte de sub pleoapele care nu mai clipesc. Ochii fetelor , căuş de întrebări. Femeia mai încearcă. Mâinile n-o ascultă. Degetele nu se strâng. Lumânarea cade pe pământ. "Nu pot, nu pot, nu pot !"

Bătrâna intră în convulsie. Femeia se cutremură, se împietreşte, se zideşte în neputinţă. „Cine îmi pune lumânarea în mână?"... Mâinile care au dezmierdat-o. Care au pieptănat-o. Care i-au împletit cosiţele. Care au ţinut-o la piept. La sân să sugă... Nu e păcat mai mare decât să laşi pe cineva să moară fără lumânare... "Nu pot, nu pot, nu pot!" Parcă şi patul, salteaua, pereţii, tavanul, duşumeaua... Sicriul şi el...Fetele o privesc pe sub sprâncene...

Adună copiii stol în jurul ei. "Mai ştiţi să jucaţi, fetelor ? Strângeţi cercul, cântaţi, sus piciorul, daţi-vă mâna. Desprindeţi-vă ! Săriţi ! Învârtiţi-vă ca titirezii ! Paşi în faţă ! Paşi înapoi ! Sus, sus, sus! Mai iute, mai iute, mai iute ! Ca mine! Aşa, aşa!" Bătrâna se zvârcoleşte în pat. Iese greu sufletul din ea. Fără lumânare. În bezna fără fund..."Sus piciorul! Aplecare! Alergare! Rostogolire! Răsucire! Săriţi! Săriţi! Săriţi! Cântaţi! Privirea în sus ! Privirea în jos !" Iureş... Vârtej... Furtună...

Bunica s-a liniştit. Un ultim suspin. Jocul s-a destrămat. Femeia cade istovită pe un scaun. Părul răvăşit. Obrajii împietriţi. Privirea stinsă. Voce de sălbăticiune rănită..

Vecini. Prieteni. Rude. Nu-i vede. Nu răspunde. Fălcile încleştate. „Ce ai făcut ?!"

-Duceţi-mă la nebuni!...

Rodina

Singură. Pe marginea patului. Cu mâinile căzute în poală. Mintea goală. Nicio frântură de gând. Nicio umbră de amintire. De aseară ? De ieri? Cine ştie? Timpul trece şi se duce. Şi tace. Şi e aşa de bine să nu simţi nimic. Să nu ştii de tine. Să nu simţi că exişti...

Miros de fum de tămâie. Şi de ceară topită în feştilă de lumânare. De când? Din ce crâmpei de viaţă?

Încet-încet, se încropesc nişte imagini. Funia spânzuratului. Roţile tramvaiului. Trage peste ele linţoliul uitării. Dar nu reuşeşte să le înăbuşe...

...E greu să creşti un copil când eşti singură. Şi trăieşti din muncă. Ai greşit o butonieră, ai pierdut un nasture, te-ai înţepat cu acul, te-ai crestat cu foarfeca, ai supt degetul în gură, plăteşti!

Cât a fost mică copila, o ducea cu ea la croitorie. Dar a venit grădiniţa, şcoala.

Cuminte. Liniştită. Ascultătoare. Nu-i făcea probleme ca alţi copii. Numai că visa urât. Se trezea ţipând din somn. Tremura. Se cutremura. Se încleşta de trupul mamei şi nu se desprindea până la ziuă. Rămăsese aşa de pe când avea tată. Şi-l aducea bine aminte. Omul era blând şi bun. Dar , o dată pe an, ca în primăvară, îl lovea furia. Din senin. Ultima dată, copila avea vreo patru ani, dacă nu chiar cinci. Bărbatul parcă nu mai era el. Se schimonosise. Se îndârjise. Şi se pocise. Se sălbăticise. Îi scăpărau ochii. Îi clănţăneau colţii Femeile au încuiat uşa. Şi au îngrămădit în ferestre tot ce aveau la îndemână. Înarmat cu un topor şi un târnăcop, bărbatul a început să dărâme casa. Eu am ridicat-o, eu o pun la pământ. Cădea tencuiala. Bucăţi din zid. Mama şi fiica încremeniseră într-.un colţ. "Pe voi vă tai în bucăţi !"

Şi fetei, anume : "Eu te-am făcut, eu te omor!»

Sirene. Ambulanţa. Maşina poliţiei. S-a bătut cu poliţiştii, cu sanitarii, cu pompierii.

I-au pus cătuşele. Urla ca o fiară încolţită. L-au dus, nu se ştie unde. Nu l-au căutat. Nu l-au mai văzut.

Fata se trezea ţipând. Se zbătea. "Taci cu mama! Taci cu mama!" Aprindea o lumânare. Pe foc, câteva boabe de tămâie. Plângea. Se ruga. Altă putere nu avea. Dumnezeu o părăsise. Şi nu ştia de ce.

A avut şi ceva relaţii. Mai scotea un ban. Dar nu putea să lase copila noaptea singură în casă. Şi nici să aducă bărbaţi în casă. Însă, de câteva ori, tot s-a întâmplat. Când eşti o femeie singură...

Până l-a întâlnit pe rus. Bărbat puternic.

Rusul rezident în România avea nevoie de cetăţenie. Femeia avea nevoie de bărbat.

Au mai pus un pat în garsonieră. Când bărbatul venea noaptea cu chef, o târa în patul lui. Fără să-i pese dacă doarme copila sau stă martoră la întâmplare. Ea tăcea. Nicio mişcare. Un ochi închis sub cearşaf. Un ochi deschis în afară. Şi peste câteva minute, îşi frământa trupul pe saltea.

Şi a adormit aşa. Şi s-a trezit în zori. Când bărbatul celălalt bătea în pereţi cu securea şi târnăcopul. Tencuiala şi cărămizile din zid. Strângea între dinţi un cuţit...

Lumânarea. Tămâia. Rugăciunile. Rusul umbla prin casă ca un leu în cuşcă. A scos din dulap o sticlă de votcă şi a dat-o pe gât. Apoi s-a aşezat pe patul pe care femeile se aflau strânse în braţe. Şi-a întins mâna peste amândouă. Le-a strâns la piept. A suflat în lumânare. Le-a răsturnat blând , rostind vorbe numai de el înţelese. S-a vârât între ele.Şi a tras cearşaful peste ei. Şi mama nu s-a împotrivit. Şi copilei i-a plăcut...

Dar a durut-o. A sângerat. Femeia îi spăla vătămătura în lighean. Rusul a mai tras o duşcă. A descuiat lacătul de la cufăr. Şi a scos uniforma întocmită frumos, călcată şi elegantă. Rubaşca de ofiţer, cu multe decoraţii, pantalonii bufanţi, cizmele lustruite...Spatele drept, umerii pe aceeaşi linie, pieptul umflat, burta suptă, genunchii neîndoiţi, privirea de vultur. S-a închinat în faţa icoanei, s-a privit în oglindă, şi-a aranjat părul şi a înţepenit în chip de statuie. Şi a început să cânte: "Rodina maia!" Un imn sau un marş în limba lui. Şi tot repeta: "Rodina maia! Rodina maia! » Avea o voce profundă. Zornăiau geamurile. „Rodina-rodina!" A salutat şi a plecat...

Copila şi-a uscat lacrimile, a îmbrăcat uniforma de şcoală şi a ieşit şi ea pe uşă. Femeia sta pe marginea patului, cu mâinile în poală, cu spinarea încovoiată, cu privirea năucă şi nu spunea nici un cuvânt. Nu o interesa ce se întâmplă.

Pe rus l-au găsit spânzurat în depoul de tramvaie, cu o sticlă goală de votcă la picioare. Copila, sub roţile unui tramvai...

Femeia este internată în secţia celor cu mintea pierdută...

Hei, tu !

- Hei...

Stau tolănit la rădăcina unui stâlp de beton armat, cu un bec în vârf. Şi citesc cu glas tare, să mă aud, un manuscris terfelit, dat afară de şobolani din burta unui tomberon. Şi nu ştiu dacă intru în lumea lui sau lumea lui pătrunde în mine.

Prin frunzişul des se cern razele lunii, poleind iarba mătăsoasă ca de beteală. Se coace nisipul steril de sub mine. Iarna-i grea, omătul mare, crapă pietrele de arşiţă.

- Hei...

A prins mămăliga coajă. Scroafa ouă într-o scorbură de copac. Pitpalac – pitpalac. În lac. Oac – oac, broasca în zbor. Corbii de piatră se îndoapă cu nori. Un dulău flocos stă lungit la picioarele mele. Două capete, trei cozi şi patru mamele. Cântec de manele.

Puterea petrece. Şarpele la sân. Ţara pe pirostrii. Trupul plin de lipitori. Căpuşe de pădure. Căpuşele... Dar pădurile?... Ţine-ţi gura! Suge burta! Trage oblonul! Fă cu ochiul! Cine poate, oase roade !

- Hei, tu, cine eşti?
- Eu sunt cel care nu sunt!
- Bine că nu eşti altcineva!

Lupii croncăne. Cârtiţa urlă. Şarpele şi-a smuls fulgii de pe burtă. Sug păianjenii cu cruce. Pune banii! Ia ciolanul ! Fanarioţii! Coşul şi fumul! Fumăritul! Impozitul pe gospodărie! Dorm haiducii ! Somnul de veci ! Cântă mâţa în ghiveci !... Penalii... Scăpaţi... Comorile... Oaia... Daia... Putina şi copaia...Pârnaia...Mulgeţi ţara... Mâncaţi colastra... Popor... Alegător... Voinţa civică... Voinţa politică... Puterea... Lapte şi miere...

Să nu gândeşti decât cu capul liderului suprem..."Statul sunt eu !" Statuia libertăţii ! Tigrul vărgat... Adaptat... Camuflat... Boul căzut pe brazdă... Şacalii... Peştele mare...Peştele mic... Comorile de sub asfalt... Ulei de in... Purgaţie... "Ia cu mac, face bine la stomac!" Dă cu gaz! Gazoductul. Care? Unde?

Ţara mea! Îţi fuge pământul de sub vatră! Călcăm pe pământ străin la noi acasă! Aceasta e ţara mea ! Acolo să mor aş vrea! Pumnul în piept! Pe bătăile inimii româneşti! Muriţi voi! Muriţi voi să trăim noi! Urări. Fanfare. Crapă stadionul de lume. Brazi înalţi. Feciori cu piepturile tari. Tinere, iubeşte-ţi ţara . Domnilor de la putere, strângeţi-o în braţe. Trosniţi-i oasele. Sorbiţi-i suflarea.

Întorc foaia. Mă răsucesc pe o rână. Mârâie câinele la picioarele mele. Cântă ciocârlia. Pastorale. Pe-un picior de plai, pe-o gură de rai... Berbecul cu lâna de aur. La apus de soare... Că ai oi mai multe, mândre şi cornute!... Buzduganul... Junghierul... Ghiţă... Unde eşti, bădiţă? Vino, Ghiţă, serile, să-ţi aud cântările! Fuga în noapte. Mortul în păpuşoi. Dar cine suntem noi ?

Burebista. Deceneu. Săgeţile zvârlite spre cer. Zamolxe. Decebal. Capul retezat, aruncat la picioarele Cezarului. Ce avem în arborele genetic?

Sub coroana bogată a stâlpului de beton, citesc codul arborelui ancestral. Străbunii neamului. Capul plecat nu este retezat. Regele vândut. Trădătorii. Sământa lor în genele noastre?

Un haitic de maimuţe, cuibărit în pom. Un mascul tânăr porneşte pe scara puterii. Îşi înlătură toţi concurenţii. Nimeni din gruparea lui nu îndrăzneşte să i se împotrivească. Nu eşti de acord, afară! Toate femelele se oferă pentru acuplare. Căpetenia trebuie sedusă. Toţi masculii virili mârâie cu capul pe labe. Să nu ai alţi lideri în afară de mine!

Ţara mea cu parcări, cu paraşute, cu escorte. Sex liber. Preoţi sadomiţi...

Planeta cailor. Planeta piticilor. Planeta căpcăunilor. Planeta maimuţelor. Vântul pustiei. Scape cine poate...

Manuscrisul degradat. Încerc să-i potrivesc literele, cuvintele. Rânduri lipsă. Lipsesc vapoarele. Mineralierele. Petrolierele. Pescadoarele. Fabricile de conserve plutitoare. Flota toată. Triunghiul Bermudelor în Marea Neagră... Daţi-mi un zid pe care să plâng! Un colţ de templu în ruină! Plâng apele în izvoare! În râuri, în Dunăre...

Arunc manuscrisul. Relicvă blestemată! În ce lume mă poartă ?

La picioarele mele, oraşul nou! Cu borduri, cu pavele, cu lespezi, cu pubele... Aveţi cheile temniţei la voi? Aleşii naţiunii în palatul parlamentului, în palatul guvernului, în palatele ministerelor, în prefecturi, în consilii, în primării.

Peste tot unde i-a aruncat destinul aranjat...

Dorm pădurile legănate în camioane... Ţara toată doarme.

- Hei, tu!... Coboară din copac! Se rupe crăcana cu tine!
- Nu-mi dau demisia decât o dată cu Dragnea!...

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Când timpul curge invers

Dintre cele trei jurnale ale lui Matei Călinescu, *Un fel de jurnal*, *Un altfel de jurnal* și *Spre România*, apărute în ultimii ani la editura Humanitas, cel de-al doilea, publicat în 2016, este nu numai ca întindere cel mai important. El consemnează ultima perioadă a vieții autorului, după moartea fiului său Matthew (M), când "totul a fost altfel". Cartea se poate citi ca o meditație pe tema acestui altfel.

Mai întâi a venit bătrânețea aducând cu sine o anumită dereglare a timpului: accelerarea până la neantizarea zilelor, preponderența vechilor amintiri, realitatea mai reală decât prezentul a imaginilor mentale, a lui M în special. Apoi, la începutul anului 2008 i se descoperă, în America unde locuia, o tumoră pulmonară și iarăși cursul timpului se schimbă: rememorările, reflecțiile, tabieturile etc se reconfigurează. Totul intră într-o altă durată, guvernată de maxima căruia bolnavul îi va rămâne consecvent până la sfârșit: a trăi fiecare zi ca și cum ar fi ultima ("one day at a time"). Una dintre mizele acestui jurnal scris fără nicio lamentație, cu o detașare de sine într-adevăr aristocratică, este de a adânci misterul relației dintre viață și timp. Dintr-o dată, sub iminența sfârșitului cele două nu mai sunt trăite ca exterioare, ci devin una: a fi viu înseamnă a încorpora timpul, a fi un fragment de timp. În mod obișnuit noi ne facem planuri de viitor ca și cum am putea, priectându-ne dincolo de timp, să-l stăpânim. Or, notează Matei Călinescu, "viitorul, deși ireal – totdeauna ireal, ca viitor, ne dăruiește două lucruri: așteptarea și speranța. Ele trebuie reajustate când știm că zilele noastre sunt numărate. A vorbi despre <<anul viitor>> – deși poate, poate că vei fi murit până atunci - devine aproape iresponsabil". Mai mult, pe măsură ce timpul trece și în ciuda tratamentelor boala avansează, fiecare zi devine un univers în sine, o monadă temporală, mărită de lupa atenției până la proporțiile eternității. Astfel, „două luni e un segment de timp extrem de scurt față de nesfârșitul unei singure zile, al fiecărei zile care conține nu un fragment de timp, ci tot timpul, încă o dată și încă o dată, deplin, rotund, tangent cu eternitatea". În aceste condiții, când pierderea timpului ar fi o catastrofă poate mai mare decât boala propriu-zisă, scrisul se dovedește salvator. Evident, el nu poate împiedica evenimentele să-și urmeze cursul inexorabil, dar exprimându-le are forța de a le schimba orientarea: spre trecut, nu spre viitor sau în formularea paradoxală, dar mult mai precisă a autorului, spre: "viitorul trecutului". Jurnalul abundă de astfel de formulări paradoxale la limita inexprimabilului.

Ieșirea din timp (subtitlul jurnalului) ar însemna atât drumul spre moarte, cât și dincolo de ea. Intenția scrisului lui Matei Călinescu, ca trăire a viitorului la timpul trecut este de a străpunge cumva timpul spre eternitate. De aceea limbajul său este, conștient fiind de limitele sale, încărcat de tăcere, gravă, plină de înțelesuri. Citez: "Ieșirea din timp nu-i teoretic (implicând totuși anumite sofisme tragice), extraordinar de grea. Ieșirea practică (despre care trebuie vorbit puțin, *despre care în mod obișnuit nu trebuie vorbit* e partea grea)".

Matei Călinescu se definește ca: "un nereligios, cu puternice interese și înclinații mistice". A demonstrat-o încă din tinerețe, prin *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*. Aici o demonstrează încă o dată prin felul de a-și asuma propria moarte: ca având dincolo de tragic sau de iluzii o semnificație, cum ar spune Mircea Eliade (care i-a fost prieten) inițiatică. Dumnezeu este cu atât mai prezent cu cât este resimțiă mai cu ardoare absența lui, datorită slăbiciunilor credinței noastre: "Cred Doamne! Ajută necredinței mele!" este "singura mea rugăciune, murmurată sfios, în gând, rareori", mărturisește, deși în contextul *Jurnalului* revine de câteva ori asupra acestei rugăciuni.

Am citit această carte după moartea mamei mele, tot de cancer. Altfel, probabil că n-aș fi avut tăria să o citesc. Ca și *Portretul lui M* în cazul părinților ai căror copii suferă de autism, ea poate oferi o consolare lucidă, bazată pe o înțelegere spirituală nefalsificată de soluții facile și iluzorii celor care trec prin astfel de încercări.

Paul Aretzu

Poetul care plânge de bucuria luminii

După șase cărți de poezie, Ioan Ouatu publică antologia *Depărtări sfințite cu lacrimi* (Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău 2017). Autorul este un imagist, un contemplator rafinat, cu propensiune către meditație, dar și un entuziast al ornamentației metaforice. Preferă forma scurtă, esențializată, cu o culturalitate discretă inclusă. Este o poezie de sugestie, a deducției, bazată pe expresivitate: „Pe tărâmul acesta/ cu stânci înstelate devreme/ vulturii aduc fire subțiri/ de lumină și oase de îngeri în plisc// aici, fulgerele din înalturi/ depun mărturie/ că în chiliile ierbii/ din flăcări/ se împletește continuu/ cerul acesta care ne ține/ închiși pe pământ." (*În chiliile ierbii*). Prezența unei sporadice autohtonizări nu este desuetă, ținând de o simbolistică profundă, incluzând etnicul în metafizic: „Hora anotimpurilor ne-ntâmpină veșnic/ cu sărutul de pâine și sare/ al limbii române" (*Nopți peticite cu aripi*).

Textele sunt, uneori, eliptice, după aceeași rețetă a economicității discursului (după cum știm, poezia nu se face din cuvinte, din morfologie, ci din absență, din ceea ce nu se spune). Scriitorul țintește instantaneul de tip oriental („Albul crinilor/ zbor vinovat/ de lebădă peste ape amare" – *Altare de dor, I*), sau icoana creștină („Ca și cum ne-am da întâlnire/ într-o catedrală de azur/ răsărită pe-un deal/ împărțindu-ne apostolește vorbele..." – *Tărâm cu străluciri de astre*).

Dragostea, în poemele lui Ioan Ouatu, este tandră, adresată unei singure femei, idealizată, florală, bogată în cromatici, stârnind peisaje mirifice: „Când îți rostesc/ numele, Aurora,/ se luminează în lume/ de ziuă/ iar în livezi și grădini/ văd cum roua/ soarbe lumina/ ca-n diminețile/ cu ciocârlii!..." (*Aurora*). Copleșit de bucurie, uimit de misterul lumii, poetul plânge văzând în jur atâta lumină. Iubita transformă ambianța într-un paradis. Mijloacele folosite de scriitor sunt romantice, recurgând la patos, la supradimensionare, la consonanța dintre om și natură. Realitatea își pierde concretețea, proiectându-se într-o sublimitate: grădini de crini, altare de dor pentru greieri, cireși înfloriți, coruri de îngeri, amfiteatre ale primăverii, floarea caisului, luna ca un inel de logodnă etc.

Deși prevalează o atitudine senină, uneori, apare ingerința timpului: „pășim pe falii de timp/ cu umerii acoperiți/ de gânduri" (*Pășim pe falii de timp*), „De jur împrejur domnea o liniște asurzitoare/ asemenea relicvelor împietrite într-un muzeu" (*Priveam amurgul prin fereastra pustie*), „Aud la geamuri/ colindele cu leru-i ler/ în timp ce clipele/ se opintesc în hamuri!" (*Cine ești*). Uneori, timpul este transmutat în *liniște* (alteori, în *tăcere*), poetul obținând subtile sinestezii ori hipersenzorialități: „Delirul sălbartic al vieții/ dezlănțuit în desfrânate culori;/ cărările-n munți ticsite de-azur,/ tăcerea spartă în țăndări." (*Semne*), „Păsările se roteau toată noaptea/ ducând cerul de aripi cu stele cu tot./ Din când în când îndoielnica liniște rotindu-se/ asurzitor/ prin străfunduri." (*Gloria liniștii*).

O asemenea poezie, calmă, reverberată în peisaj, fără complicațiile abisalității (dar având filozofia ei), nu putea fi lipsită de mărci ale spiritualității: lumina („O aură de lumină/ îmi intră în cântec/ purificându-mă" – *Purificare*), lacrima, care este tot o lumină, sufletească însă, ce se întrupează în cuvânt („Apropiați-vă/ de noi/ orizonturi sfințite/ de lacrimile zeilor/ și luminii/ ferecate-n cuvânt..." – *Depărtări sfințite cu lacrimi*), poetul, reprezentat ca jertfitor („Poetul, mereu abandonat la răscruce de gânduri,/ trece cu o cruce mare pe umăr" – *Cu crucea pe umăr*).

Plină de aspirații, plină de mister, așezată într-o configurație a echilibrului, poezia lui Ioan Ouatu poate fi foarte bine definită de, chiar, scriitor: „Sunt cel de-acum/ și parcă/ totuși altul/ mă năpădesc/ tăcerile de scrum/ și-mi tot râvnește/ sufletul înaltul,/ un inorog/ de taină/ taciturn!" (*Inorog*).

Copleșit de bucurie, uimit de misterul lumii, poetul plânge văzând în jur atâta lumină. Iubita transformă ambianța într-un paradis.

Echivalențe

Ion Mircea - 70

(n. 1 septembrie 1947)

Cu vremea și ochii tăi

Cu vremea și ochii tăi vor ajunge
două mari întunecate păpădii.
Mai usor aluneci întru nemișcare
dacă adormi cu fața către cer
auzind
și golurile dintre lumi.
Dar ulmi cu pielița subțire
ca în ureche la miei
mestecenii de sticlă gri
când se întinde-n somnul tău Etherul
și nu-l mai poți opri.
Cu vremea și ochii tăi vor ajunge
două mari întunecate păpădii.

In Time Your Eyes Will Also...

Translated by PROCOPIE CLONȚEA

In time your eyes will also grow
into two big dark dandelions
in the grass.
It's easier to slip into immobility
if you fall asleep face up to the sky
also hearing
the voids between the worlds.
What of elm trees with thin skin
like that in lambs' ear
the birch trees of grey glass
when Ether is stretching out
in your sleep
and you cannot stop what comes
to pass.
In time your eyes will also grow
into two big dark dandelions
in the grass.

cronici

Iulian Moreanu

Roata ucigașă

Corina se trezi țipând.

Se ridică în șezut și-și duse mâna dreaptă la inimă. Aceasta bătea în ritmul unei mitraliere rămase blocată pe foc automat, iar fata era convinsă că de data asta nu mai avea scăpare. Gata, până aici i-a fost, de la așa ceva i se va trage cu siguranță moartea, de la bătăile accelerate ale cordului care vor duce neîndoios la ruperea iremediabilă, fatală a ceva pe acolo. Fruntea îi era acoperită de broboane mari și reci de transpirație care o luau încet, în jos, ca un pârâiaș ce-și regăsea uimit albia pe care o crezuse definitiv pierdută.

Aruncă cearșaful cât acolo și se repezi la fereastră. O deschise cu mișcări ferme, precipitate și încercă să tragă o gură de aer. Nu reuși, parcă traheea i se astupase brusc, cine știe cu ce. Reluă tentativa, însă aerul se oprea în dreptul dopului aceluia din gât. „Caută să respiri pe nas, Corina, caută să respiri pe nas și, mai ales, nu intra în panică. Ăsta e cel mai important lucru.” Își repeta ce-i spusese psihologul să facă în asemenea situații și încerca în același timp să-și orienteze gândurile către o amintire frumoasă.

Apelase la ajutorul lui după ce visul acela începuse să revină tot mai des în ultima vreme. În acest vis-coșmar, Corina se plimbă împreună cu o prietenă și la un moment dat o roată de la un camion ce vine din sens contrar se desprinde din locul ei și se rostogolește către cele două fete. Interesant e că după ce se trezește, Corina își dă seama că în lumea reală nu poate identifica pe nimeni care să semene cu prietena din vis.

Nici un alt trecător de pe stradă nu vede roata care pe măsură ce se apropie se mărește și se tot mărește, până la dimensiunea unui bloc, iar Corina nu poate face un pas în lateral pentru a se feri din calea ei, pentru că roata ajunge să copleșească întregul peisaj. În acele clipe, Corina are impresia că, atât ea, cât și prietena necunoscută, sunt două insecte asupra cărora cineva năpustește un ciocan uriaș care cu fiecare secundă care trece ia forma unei prese care acoperă tot, nelăsând nici o șansă de scăpare.

În momentul în care crede că se vor transforma într-un terci grețos-organic, prietena neștiută îndreaptă o palmă către roata ucigașă și aceasta se transformă instantaneu într-un colac de fum verzui care curând se risipește. Totul revine apoi la normal. De undeva din spatele lor, roata, nu se știe cum ajunsă acolo, se îndreaptă leneșă spre camion și se reașează cuminte la locul ei, ca și cum nimic nu se întâmplase, după care camionul dispare, la fel ca și prietena care avusese intervenția aceea salvatoare, de-a dreptul magică.

Întreaga „scenă” durează câteva secunde, dar în vis întâmplarea capătă dimensiuni exponențiale. Iar frica sporește și ea cu fiecare nouă repetare a visului, deși în el Corina trăiește deseori un cert sentiment de déjà vu, ceea ce ar trebui ca într-o oarecare măsură să-i dea siguranța confruntării cu o iluzie inofensivă prin repetarea ei, dar nu se întâmplă așa.

Până la urmă s-a decis și a mers la cabinetul de psihologie de la Spitalul județean. I-a povestit psihologului visul, cu de-amănuntul, și ce a frapat-o a fost faptul că acesta o privea ca aterizat dintr-o altă lume. Ai fi zis că în același timp se afla și în cabinet, dar și în altă parte. Plus că avea o privire de veterinar. După ce Corina a terminat de povestit visul, a dat din cap într-un fel care nu însemna nimic și i-a propus să facă un test. Voia? Corina a fost de acord.

Testul consta într-o înșiruire ineptă de întrebări inepte din care se voia a se afla dacă subiectului (ea) îi era frică de noapte și de întuneric în general, dacă provine dintr-o familie cu cineva alcoolic, dacă ia medicamente mai aparte, dacă s-a simțit vreodată tentată să comită o crimă, dacă își amintește să fi fost abuzată sexual în copilărie, dacă a avut gânduri suicidiare, dacă îi e teamă să meargă singură prin locuri necunoscute, dacă are rău de înălțime, dacă i se întâmplă să exagereze anumite lucruri, dându-le dimensiuni și importanță hiperbolice, dacă îi place să mănânce aia și detestă ailaltă, dacă are antecedente în nu știu ce și multe altele asemănătoare.

De pe la jumătatea chestionarului, Corina a început să răspundă la mișto, fără a exagera prea mult, dar suficient ca variantele de răspuns alese să intre binișor în coliziune, derutându-l pe cel care avea să le interpreteze. I-a întins apoi foile, iar psihologul le-a parcurs cu privirea unui faianțar pus să sufle într-un tub și să modeleze sub forma Turnului Eiffel un boț de sticlă topită. Săracul, își chinuia bojocii, ca să iasă ceva, dar la capătul țevii nu se ivea nimic a avea o formă aducând a orice s-ar fi putut numi. „Mda”, zicea psihologul în timp ce lăsa impresia că număra, calcula, compara niște răspunsuri și tot răsfoia foile. „Mda”, își încrețea fruntea și părea că ceva nu-i convenea, nu-i ieșea la socoteală.

A pus apoi foile de-o parte, dând de înțeles că se va ocupa mai serios de ele ceva mai încolo, după care a scos din sertarul biroului alte foi, capsate și acestea și a întrebat-o pe Corina dacă mai voia să facă un test. De data asta, în loc de întrebări era vorba de figuri, desene și exerciții de aritmetică – era mai degrabă un test de inteligență. Ori de atenție.

Pentru că tot intrase în horă, Corina l-a acceptat și pe acesta. L-a terminat în mai puțin de zece minute. Psihologul a așezat foile peste cele de la primul test, fără să se mai uite și peste ele și i-a recomandat să-l roage pe medicul ei de familie să-i prescrie niște hipnotice și anxiolitice mai blânde, iar atunci când va reveni visul și se va trezi din cauza lui, să încerce să-și controleze teama repetându-și în minte că totul nu este decât un vis, urât, e adevărat, dar totuși un vis, și mai ales să respire pe nas, chiar oprindu-și pentru câteva secunde inspirația, nefortând în nici un fel pătrunderea prin gură a aerului în plămâni fiindcă preț de câteva minute nu va reuși, ba s-ar putea chiar să declanșeze un atac de panică. Bine, zise, reușind totuși să schițeze un zâmbet încurajator de care până atunci nu păruse capabil, nu a murit nimeni din așa ceva și oricum acest episod trece de la sine în maximum 15 minute, dar e de preferat să-l prevină. Și în tot acest timp este important să-și îndrepte gândurile spre ceva frumos, pe care l-a trăit sau ar dori asta. Înțelegea ce-i spunea? o întrebă. Da, sigur că înțelesese, iar psihologul a continuat: era bine dacă în acele momente de teamă să spună în continuu *Tatăl nostru* sau, mai bine, *rugăciunea inimii*. O știa? Nu, nu o știa, recunoscu Corina, iar psihologul i-o zise, și chiar i-o scrise pe o foaie ruptă dintr-un carnet: *Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoasa.*

Terminând de zis asta, psihologul s-a uitat la Corin parcă întrebând-o dacă mai avea ceva de spus ori de cerut vreo lămurire. Corina a ridicat din umeri și s-a ridicat de pe scaun. Dacă voia să mai treacă pe aici ca să-i spună cum merg lucrurile, s-o facă oricând, uite, îl putea și suna, la orice oră, mai adăugă psihologul și-și notă numărul de telefon pe hârtia pe care mai devreme scrisese rugăciunea recomandată, apoi Corina a luat hârtia și a pus-o în geantă.

A ieșit din cabinet hotărâtă să nu-i mai treacă în veci pragul și a plecat acasă puțin confuză. Nu-și dădea seama de ce, dar nu a dat doi bani pe întâlnirea cu psihologul. Poate de vină fuseseră cele două teste cărora nu le putuse pătrunde sensul și rostul vizavi de problema ei. Tot atât de adevărat, își zicea în timp ce ieșea pe poarta spitalului, era că poate acele teste, așa aiurea cum i se păruseră, de un ridicol absolut aveau totuși un anumit rol pe care ea nu avea de unde-l cunoaște. În cazul ăsta, își continuă gândurile, nu cumva psihologul ar fi trebuit să-i spună *să vină* peste câteva zile spre a-i dezvălui concluziile desprinse din analiza

lor? Or, el îi zisese doar *să mai treacă* pe acolo, dacă voia, lăsând deci la latitudinea ei când. Era cumva un alt fel de test la care o supunea?

Acum, visul revenise după mai bine de o lună și Corina se întrebă dacă totuși nu ar fi fost bine ca în acest timp să-și fi făcut drum pe la cabinetul psihologului; poate ar mai fi primit un sfat, ceva, și ar fi aflat ce reieșise din analiza celor două teste. Nu o făcuse, însă, și nici nu trecuse pe la medicul de familie ca să solicite o rețetă pentru medicamentele sugerate de psiholog și care acum cu siguranță i-ar fi prins bine.

Se dădu jos din pat și începu să se plimbe de colo-colo, agitată, cu gura plină de o salivă pe care nu o putea înghiți, după cum nu reușea nici să-și umple plămânii cu aer. Își aduse aminte de hârtia pe care i-o dăduse psihologul și o căută în geanta pe care o purtase când fusese la el. O găsi și începu să citească în gând, apoi cu voce tare, sugrumată de neputința de a respira, cele 11 cuvinte ale rugăciunii de care până atunci nu avusese habar. Prima dată a simțit un fel de jenă ciudată. I se părea că se afla într-o situație penibilă, asemenea unui cerșetor care se roagă să fie miluit cu ceva și o face fără a spera prea mult că cineva se va opri în loc, mișcat de disperarea lui. Dar continuă să implore mila trecătorilor cu aceeași voce monotonă, impersonală, de parcă ar fi un mecanism setat pentru una și aceeași mișcare.

Asta a fost prima dată. La a doua rostire a rugăciunii și-a zis că nu o costa nimic dacă o spunea în continuare, apoi, după alte câteva repetări mașinale a acelor cuvinte care deveniseră singura sa speranță de a se liniști, nu s-a mai gândit la nimic.

Nici nu și-a dat seama când a început să respire normal. Inspira și apoi expira aerul încărcat încă de durere cu o voluptate nesățioasă și fără a-și mai aduce aminte chinurile prin care doar ce trecuse cu câteva minute în urmă.

Merse la bucătărie, bău un pahar cu apă, după care se întoarse în dormitor și se așeză la loc pe pat. Se liniștise complet. A adormit în câteva secunde și s-a trezit odihnită și optimistă cum nu mai fusese de multă vreme.

Era duminică, iar ziua se anunța frumoasă, deși trecuse de jumătatea lunii septembrie. Era o vreme numai bună de plimbare, așa că, în lipsă de altceva, Corina a ieșit din casă fără o țintă anume.

Micuța florărie din apropierea hipermarketului era deschisă, așa că a intrat și a cumpărat un buchet de cinci trandafiri albi. Vânzătoarea stătea cu privirea mai mult aplecată, concentrată exclusiv asupra florilor pe care se străduia să le împacheteze cât mai frumos, iar când i-a înmânat buchetul, Corina a simțit cum înlemnește. Pentru că femeia semăna izbitor de mult cu prietena ei necunoscută din vis, care într-un mod miraculos oprea roata de mașină ajunsă la dimensiuni colosale înainte de a ajunge să le strivească.

Corina a plătit și, cu toate că voia să pună o întrebare, a părăsit tulburată florăria. Nu era omul care să creadă în coincidențe ori în filme, așa că, după câteva minute, se întoarse la magazin. Spre marea sa surpriză, în locul vânzătoarei de mai devreme, era o alta. Se opri în prag, derutată, apoi începu să examineze cu atenție cele câteva aranjamente florale din interiorul destul de strâmt. Simțea în ceafă privirea vânzătoarei care până la urmă se apropie de ea: „Vă interesează ceva anume?" o întrebă aceasta. „Aș fi dorit să vorbesc puțin cu colega dumneavoastră, dacă se poate", răspunse Corina și chiar se așteptă ca dintr-o cămăruță apropiată să apară cea care auzise că cineva voia să-i spună ceva. „Colega mea? Îmi cer scuze, dar aici lucrez singură. Nu înțeleg despre cine vorbiți. Nu faceți, cumva, o confuzie?" „Nu, nu fac nici o confuzie, zise Corina sigură pe ea. Acum, să zic, vreo zece minute am cumpărat acest buchet de aici și în locul dumneavoastră era o altă doamnă. Cu care aș vrea să vorbesc ceva. Repet, dacă se poate..." adăugă Corina care începuse să nu se simtă în largul ei. Și ca să fie și mai convingătoare că știe ce vorbește, apropie trandafirii de ochii vânzătoarei, ca și cum aceasta nu-i văzuse până atunci. Vânzătoarea se întoarse încet, cu prudență parcă în spatele tejghelei și începu să-și facă de lucru cu o jerbă, fixându-i două panglici de hârtie pe care erau exprimate regretele eterne ale unor prieteni pentru un defunct neștiut.

„Stimată doamnă, regret, dar trebuie să vă spun și să mă înțelegeți că nu am nici o colegă. De altfel, eu sunt și patroana acestei florării, și unicul angajat. Iar trandafiri la vânzare nu am mai primit de trei zile... Poate le-ați cumpărat din altă parte."

Corina schiță un zâmbet nervos. În același timp simți cum inima dă să iasă din piept. „Bine, dar așa ceva nu se poate", zise, cu voce tremurată și începu să caute în geantă bonul fiscal, pentru a dovedi cele spuse mai devreme. Nu-l găsi și nici nu-și aduse aminte dacă-l primise. Vânzătoarea îi sesiză intenția și se opri din aranjarea jerbei; o puse de-o parte și o privi pe Corina cu un amestec de curiozitate și teamă. „Căutați cumva un bon fiscal?" „Da, răspunse Corina nemulțumită că nu-l găsea. Așa am să vă demonstrez că astăzi am cumpărat din această florărie un buchet de trandafiri pe care mi i-a vândut altcineva. Despre care dumneavoastră spuneți că nu există." „Păi, dacă nu există..." „La fel cum ziceți că nu ați avut trandafiri la vânzare astăzi, continuă Corina înțepată, dându-și seama că nu va găsi ceea ce căuta. Deși, sinceră să fiu, nu înțeleg la ce v-ar folosi să susțineți aceste lucruri." „Pentru că ce vă spun, stimată doamnă, este adevărul-adevărat", îi răspunse vânzătoarea.

Corina se lăsă păgubașă în a mai căuta bonul și, furioasă, părăsi florăria. Aruncă trandafirii în primul coș de gunoi ce-i apăru în cale și o porni spre casă cu pași repezi, complet nelămurită.

În noaptea următoare visul obsedant reveni, după ce Corina crezuse că pentru o vreme se va aciua în mintea altcuiva. Eventual în cea a „prietenei necunoscute." De data aceasta se liniști mai repede, după ce cu destulă siguranță reuși să-și controleze angoasele ce urmau trezirii, apoi se pregăti pentru o nouă săptămână de lucru.

Astăzi, nu, își zise în timp ce-și bea cafeaua, dar mâine va merge la psiholog și-i va povesti întâmplarea pe care o trăise ieri. Era tare curioasă să afle ce va zice acesta. Fiindcă, în opinia ei, ceea ce se petrecuse ieri se lega strâns de straniul vis cu roata de mașină.

La întoarcerea acasă, Corina a trecut pe la florărie. De furie, ieri aruncase buchetul de trandafiri și abia acum își dădea seama cât de ieftin și prostesc fusese gestul, pentru că, la urma urmei, florile nu aveau absolut nici o vină pentru ceea ce i se întâmplase.

Magazinul era închis, deși conform orarului afișat la intrare, dincolo de sticla ușii, ar mai fi fost vreo două ore până la terminarea programului. Corina își duse o mână streașină la ochi și privi pe fereastră. La prima vedere, mai mult de jumătate din flori erau trandafiri: albi, roșii, galbeni, boboci, înfloriți, toți degajând un aer de prospețime, de parcă doar ce fuseseră culeși. Însemna că vânzătoarea era plecată pe undeva prin apropiere, avea și ea o nevoie, ceva, nu putea întârzia prea mult.

Corina se postă în fața magazinului, așteptând cu nerăbdare să apară vânzătoarea, cu care poate rezolva și problema de ieri. Din când în când arunca o privire pe fereastră și privea florile ce păreau că încet, încet parcă începeau să se ofilească sau, oricum, își pierdeau din prospețimea de mai devreme. Cam după un sfert de oră de așteptare, dintr-o mercerie de vizavi ieși o vânzătoare care se apropie de ea.

„Am văzut că stați de ceva vreme în fața magazinului", zise. „Da, o aștept pe doamna care vinde aici", răspunse Corina. „Doamna nu o să vină", zise vânzătoarea de la mercerie, binevoitoare, dar și cu o urmă de tristețe pe chip. „De ce? se miră Corina. Doar mai e o oră și ceva până la închidere." Și arătă cu degetul spre orar: „dar ce, își face fiecare programul cum vrea?" Era puțin arțag în tonul ei. Până la urmă, nu o mai interesau atât de mult florile. Îi părea în schimb rău că rata o întâlnire cu vânzătoarea

Asta a fost prima dată. La a doua rostire a rugăciunii și-a zis că nu o costa nimic dacă o spunea în continuare, apoi, după alte câteva repetări mașinale a acelor cuvinte care deveniseră singura sa speranță de a se liniști, nu s-a mai gândit la nimic.

cea ciudată de ieri care o contrazisese într-o evidență pentru care ea ar fi fost în stare să bage mâna în foc. Mâine iar nu o va putea întâlni pentru că cine știe cât va întârzia la psiholog, iar până miercuri mai mult ca sigur îi va trece cheful de a mai vorbi cu ea.

„Vânzătoarea a murit azi." „Poftiiim? nu-i veni Corinei să creadă ce auzise. Bine, dar ieri..." „Ieri a fost ieri, i se răspunse, dar azi, din păcate, a călcat-o o mașină. Să tot fie vreo oră de atunci, abia a plecat poliția." „Cuuum? tot nu putea concepe una ca asta Corina. Nu cumva?..." mai întrebă, aproape șoptit și simți că inima îi zburase din piept și nu mai avea aer. „Ba da..." răspunse vânzătoarea de la mercerie și o părăsi, plecând spre micul ei magazin.

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Un poet român de la Antipozi

Poet indubitabil şi harnic traducător, Daniel Ioniţă a străbătut o iniţiere şi un parcurs care-i permit să se mişte cu destulă uşurinţă pe scara mai multor registre şi ambitusuri.

Daniel Ioniţă a devenit (mai) cunoscut pentru cititorul român după apariţia în 2015 a unei controversate *Antologii de poezie română modernă/ Testament. Anthology of Modern Romanian Verse, ediţia a doua revizuită şi adăugită, antologie şi traducere de/ Translated and Edited by Daniel Ioniţă, with Eva Foster, Daniel Reynaud and Rochelle Bows, Editura Minerva, Bucureşti.* Cu o prefaţă de Alex Ştefănescu, în care reputatul critic şi istoric literar nu se sfieşte să laude disponibilitatea traducătorului australian de origine română de a reconstitui cu aplicaţie dar şi spirit ludic în limba engleză "o sută de maniere" şi stiluri de poeţi români din epoci diferite, antologia lui Daniel Ioniţă pare, din câte cunosc eu, cea mai puţin elitistă sau restrictivă (citeşte "democratică"), reunind în română şi engleză poezia a peste 120 poeţi, începând cu Alecsandri, Eminescu, Macedonski, Arghezi, Bacovia, Nichita Stănescu şi continuând cu Mircea Cărtărescu, Doina Uricariu sau Alexandru Muşina, dar şi cu Octavian Coca, Adi Cusin sau Zorica Laţcu...Toţi sunt traduşi, scrie Carmen Firan în *Luceafărul de dimineaţă* "cu inima", de aceea "traducerile au fluiditate". Pentru echilibratul Radu Voinescu, care nu pune în discuţie specializarea traducătorului în "perfecţionare organizaţională" (*Organisational Improvement*), pe care acesta o şi predă în cadrul unui curs la Facultatea de Comerţ a Universităţii Tehnologice din Sydney, unul dintre obiectivele majore ale acestui proiect deficil, la care s-a angajat aproape de unul singur Daniel Ioniţă, ar fi o bună familiarizare a cititorului de limbă engleză cu "contextul istoric al poeziei româneşti"... Ceea ce ar putea fi adevărat, dar nu neapărat şi programatic. Pe o linie filologică tradiţionalistă, într-un articol intitulat *O antologie ridicolă* (vezi *România literară* nr.5/2016), Răzvan Voncu deplânge, însă, lipsa de criterii a "selecţiei" lui Daniel Ioniţă, transpusă în limba lui Shakespeare de către o echipă fără experienţă, scrie domnia sa, dar plină de entuziasm. Lui Răzvan Voncu "cronologia" mult prea "personală" utilizată de Daniel Ioniţă (este preferată "data naşterii scriitorului, nu debutul sau afirmarea ca poet") n-ar face decât să-l bulverseze pe cititorul străin prea puţin familiarizat cu dezvoltarea literaturii române, cititor care ar putea concluziona, de pildă, potrivit punerii în ecuaţie a problemei de către antologator, că Labiş, cu debutul în 1956, i-ar urma lui Nichita Stănescu care debutează în 1960... Printr-o asemenea diversiune, ca să zic aşa, Zaharia Stancu l-ar precede, vai! pe Radu Gyr ş. a. m. d. Semne de întrebare are criticul de la *România literară* şi în ceea ce priveşte consecvenţa reperului valorii estetice. Dacă tot îi antologhezi pe rapsozii Dan Verona şi George Ţărnea, pare a se întreba Răzvan Voncu, de ce n-ai face dreptate, punându-i la locul lor de drept – nimic mai mult! – (şi) pe un Adrian Maniu sau Gellu Naum, pentru a mă opri doar la două nume din lista cu mult mai impozantă a criticului. Cât priveşte poezia română de ultimă oră ("adică de la nouăzecişti încoace"), selecţia-citez părerea aceluiaşi critic – cade în ridicol. Într-o măsură, la fel de discutabilă rămâne în concepţia lui Răzvan Voncu, alături de numele antologate, reprezentativitatea poeziilor traduse. "A nu-i da nimic din *Flori de mucigai*, scrie el, înseamnă a-i ascunde o bună parte din estetica lui Arghezi". Subscriu. Însă pentru titularul "R.l." de la "cronica ediţiilor" cel mai grav este că antologia lui Daniel Ioniţă , "ca instrument de lucru, e un eşec". Îi lipseşte într-adevăr un minim aparat critic, începând, eventual, de la o succintă notă biografică şi terminând cu o necesară fişă bibliografică... Aşteptăm corecturi, revizuiri şi îmbunătăţiri de la ediţia a III-a, din câte se ştie, în lucru, o variantă cu un lot de circa 30 de poeţi în completare, după cum s-a anunţat.

Acolo unde greşeşte însă Răzvan Voncu (nu ştiu, cu voie sau fără voie!) e când îi contestă lui Daniel Ioniţă orice calitate poetică şi, implicit, autoritatea de a da, prin această investitură de excelenţă - fie ea şi un florilegiu de translări de poeţi români în englezeşte - o ediţie "de gust". Or, în afara traducţiunilor antologiei *Testament* (la a doua ediţie încă din 2015!), Daniel Ioniţă e cunoscut în româneşte şi ca autor al volumelor bilingve de poezie proprie: *Agăţat între stele/ Hanging Between the Stars*, Editura Minerva, 2013 şi *ContraDicţie/ ContraDiction*, Editura Pim, 2015. *Insula cuvintelor de acasă*, Editura Limes, 2017 este de bună seamă - nu am cum să ascund ceea ce se vede cu ochiul liber - prima carte de poeme proprii scrisă de Daniel Ioniţă exclusiv în româneşte şi deliberat dedicată (vezi titlul), exclusiv, cititorului român.

Transfug din anul 1980 (autorul nu a dat niciodată amănunte în privinţa plecării din ţară), aşadar încă de pe vremea dictaturii bicefale a Ceuşeştilor, Daniel Ioniţă pare a face parte din valul de rezistenţă pe care Monica Lovinescu l-a denumit *disidenţa exilată*, un număr eteroclit de emigranţi, alcătuit în principal din nemembrii ai fostului partid comunist (dar şi din câţiva renegaţi notorii din rândul acestuia) pe care, la rândul ei, Eva Behring i-a desemnat ca *al treilea val*. Ei se deosebesc radical atât de fracţiunea celui de "al doilea exil" (cei care, după Bujor Nedelcovici, au plecat după *grupul exilaţilor politici din '44*), conduşi în genere, după părerea sa, de "dorinţa de afirmare cu orice preţ", cât şi de masa numeroasă a românilor plecaţi la lucru sau stabiliţi în străinătate după 1989, pentru care mai potrivit ar fi, probabil, termenul de *diaspora*. Am considerat de cuviinţă să fac aceste delimitări, întrucât mai mult sau mai puţin evident, ele constituie ca abstracţiuni ideatice punctul central al celui mai important ciclu din structura cărţii, urcând, cum scrie cu finite Mircea Petean în *Prefaţa* pe care i-o alcătuieşte, "dinspre social înspre existenţial (cu dominanta sa – iubirea) şi spiritual". Abordând *ex abrupto* subiectul, într-o poezie intitulată cu durere *ţara mea fuge*, de o manieră tranşantă şi cu un duct lingvistic de mare directeţe şi forţă expresivă, Daniel Ioniţă ridică problema multiplelor cauze ale deştărării şi înstrăinării pe care diaspora românească de astăzi le exhibă contradictoriu la orice pas, situaţie de care "disidenţa exilată" din anii '80 ai secolului trecut se delimitează însă categoric. *Ţara mea fuge, fuge, fuge.../ Aleargă de colo, colo./ De cine fuge? De ce?/ Speculaţii există, dar nu se ştie precis./ Cert este că totă ţara fuge şi fuge,/ dar nu într-o direcţie coerentă şi stabilă./ Unii zic că fuge de hoţii de la guvernare,/ alţii că de fascişti sau comunişti, alţii că de ruşi,/ alţii că de UE./ În fine, alţii susţin că fuge de ea însăşi./ Noi cei care nu fugim,/ noi cei care ne-întoarcem an de an(...)/ ne holbăm la fuga ei,/ aşa ca la un imens spectacol ireal".* Ca purtător de cuvânt îndreptăţit al vechilor protestatari din ultimul exil, cu un teribil suflu profetic şi mesianic, poetul de la Antipozi dă glas unui formidabil acces de revoltă împotriva unei realităţi devenite iraţionale ce are darul de a declanşa în sufletul său – la polul opus - adevărate culmi de imanenţă spirituală. "Râul şi ramul" eminescian, la care trimite poetul în finalul acestei poezii, sunt simbolul spiritului românesc în străfundul căruia sălăşluieşte suflul salvării etniei : *Dar poate că unul din noi va urla odată din rărunchi/ de vor zbura stâncile din creierul munţilor,/ iar râul şi ramul se vor opinti/ca să oprească odată fuga asta.* Râul născut din cheltuirea abuziv-anarhică a libertăţii la care se dedau ceas de ceas unii dintre conaţionalii noştri (fie ei şi din *diaspora*) poate fi contracarat – şi aceasta pare a fi ideea din subsidiarul poeziei de interes social a lui Daniel Ioniţă - prin redobândirea şi întâlnirea cu realitatea conştiinţei esenţiale a spiritului lor de neam care trebuie să ne cheme pe toţi *acasă*. În pofida îndepărtării de meleagurile natale, nu importă din ce raţiuni părăsite la un moment dat, poetul nostru este una dintre acele personalităţi armonioase şi puternice pe care nimic nu o desparte, în fond, de vatra sa, aşa încât poate declara, fără să ezite, cum stă scris în titlul unui poem : *eu nu am plecat niciodată de acasă*. "Peste toate acele ţări / şi din mijlocul tuturor acelor mări" ale pribegiei, traversate de avioane, *acasă* ar trebui să însemne pentru toţi românii matricea, tiparul dar şi locul unic în care înfloreşte acel patos al afirmării destinului individual şi colectiv. În interdependenţă idelebilă cu tot ce e românesc, aşadar, el este magma fierbinte din care cuvinte "singuratice şi sfâşietoare - «mamă», «tată», «inimă», «durere», «bucurie»,«iubire» plăsmuiesc şi dincolo de fruntarii o insulă mitologică protectoare, unde "un cioban pe un picior de plai şi o domniţă cu dor de/ luceferi,/ *ce păreau a fi acolo dintotdeauna* (s.n.) - / au început să doinească despre un tei magic,/ sus pe un deal, unde răsare luna ca o vatră de jăratec,/ de unde se mai aude şi azi,/ susurul anilor ce trec – ca nouri lungi pe şesuri – .". Ajunsă la vârsta deplinei maturităţi, atât ca experienţă politică dar şi ca angajament social, *disidenţa exilată* a anilor '80, oricând capabilă să se *întoarcă* în ţară, cum pare convins D.I, reprezintă astăzi vocea cea mai autorizată şi mai curată a conştiintei naţionale, modelul prin excelenţă şi singura forţă capabilă să stăvilescă pornirea dintotdeauna a omului spre diversiune, distrugere şi haos, cum corect aprecia Dostoievski, citat undeva de Berdiaev.

Poet indubitabil şi harnic traducător, Daniel Ioniţă a străbătut o iniţiere şi un parcurs care-i permit să se mişte cu destulă uşurinţă pe scara mai multor registre şi ambitusuri. N-aş putea spune că preferă de predilecţie un anumit tip de scriitură în raport cu alta, aş putea spune însă că în toate cazurile, nedepăşind un anume umanism raţionalist, poezia sa se păstrează lucidă, nu literaturizează cu orice preţ şi nu se acoperă de zorzoane; de expresie mai curând directă, realistă şi ironică, chiar şi atunci când trebuie să facă faţă *aluviunilor memoriei*, ductul ei curge tot timpul firesc şi limpid; respingând manifest minimalismele la modă, ea rămâne aluzivă şi simbolică într-o măsură echilibrată, originală chiar şi atunci când, *à la manière de*, se dezvoltă fără nici un complex până la marginea pastişei sau melanjului intertextual. Ca să nu evit amănuntul, pasajul citat în paragraful de mai sus din poezia care împrumută titlul volumului nu este, până la urmă, altceva decât o mostră de ingenioasă lectură intertextuală a amprentei conştiinţei de neam a românilor şi a geografiei ei spirituale, aşa cum le esenţializează literatura noastră în cele mai notorii capodopere ale sale. Citez încă un fragment: "Mai vorbeau (*cele două personaje mitice invocate mai sus*, n. n.) de seceta ce-a ucis orice boare de vânt/ şi pe fata prefăcută-n căprioară -/ care nu credea să înveţe a muri vreodată -/ martoră a unui testament iscat din bube, mucegaiuri şi noroi/ care dintre galbenele file cânta despre/ inima frântă a unui rigă

spân,/ undeva într-un oraş/ în care plouă de trei ori pe săptămână", etc. etc.

Depăşind anvergura socială, care rămâne, orice s-ar spune, cardinală, poezia lui Daniel Ioniţă nu are teme predilecte. Tocmai de aceea, în ciuda spaimei *drumului înzăpezit înspre sine*, poetul nu ezită să caute când şi când autenticitatea vreunei experienţe, trăită cândva intens, deşi acoperită acum de *aluviunile memoriei* şi devenită "o icoană veştedă a amintirii trecutului". În atmosfera de discreţie a unor asemenea retrageri din imediat, Daniel Ioniţă ne surprinde meditând cu acuitate despre trecerea ireversibilă a timpului (*încă un an; s-au dus*) ori despre disoluţie, spectrul baudelarian al morţii şi degradării fără întoarcere a trupului, ce devine un biet hoit în voia viermilor implacabili. "Conştienţa asta, propusă de ilustrul monsenior René,/ cogito ergo sum,/ este oare un argument hotărâtor/ împotriva opiniei implicite a/ coloniilor de bacterii, viruşi şi viermi,/ că aş repreezenta, simplu şi implacabil,/ un fel de fermă de dezvoltare,/ a substanţelor nutritive, pentru ele?/ Iar familia, prietenii, duşmanii, munca şi vacanţele,/ iubirea, ura, frumosul, urâtul,/ arta şi ştiinţa – toate acestea/ sunt oare altceva decât/ simple strategii ale lor/ de a mă ţine preocupat/ şi inconştient de faptul că sunt consumat? (*elemente nutritive*)". Revolta poetului împotriva imediatului vulgar (ultima limită a răului este vulgaritatea, spunea cineva), populat cu figuri caricaturale, ia de predilecţie forma pamfletului arghezian, atât din punctual de vedere al limbajului frust cât şi al violenţei imprecaţiei ca atare. "boilor!/ ia spuneţi dom-ne unde mai e oare cavaleria aia, de o/ monstruozitate aproape ideală, a lui Vlad Ţepeş, să vă înţepe cu vreo douăşpe ţepe – după numărul seminţiilor/ lui Israel – inserate rectal? (ţepele nu seminţiile). Să vă/ sature odată, bă cretinilor, de controversele meschine de/ mahala, de duhorile emanate de cei sus-puşi, de/ cârcotaşii de la finanţe şi de oligofrenii din ministere şi/ birouri centrale, în frunte cu şefu'!/ Băi impotenţilor neuro-decompensaţi!", etc., etc.(*boilor!*). Vezi, la rigoare, pe pagina vecină, şi *măi derbedeilor* sau *prostie simplă* ori *mă gândesc la cosmonauţi* Alături de pastişa crudă în manieră argheziană, Daniel Ioniţă scrie de asemenea cu plăcere în genul *Liliecilor* lui Marin Sorescu, însă fără cumpătul filozofiei tradiţionaliste atât de particulare a acestuia. "Şiminica şedea pe colţul băncii de lemn,/mestecând seminţe de floarea-soarelui/ şi privind la mâinile noduroase ale babei./ «Ce mai face nea Iordan, ţaţă Floareo ?»/ «L-an-contract, maică»/ Baba era cam surdă./ Credea că fata o întrebase despre viţelul/ contractat deunăzi la ce-a-pe./ «Nu ţaţo... Întreb de nea Iordan, barbatu' matale», strigă/ fata./ Uitase că baba era tare de urechi./ «A! Ăla! Vedea-l-ar boala, de cârnic ce e!/ L-aş contracta şi pă el, da' nu-l ia nimenea, fă!». Întrebarea ce s-ar putea pune ar fi ce funcţie au texte precum acesta şi dacă nu care cumva, dincolo de pitorescul de suprafaţă, ele nu înăbuşă ori escamotează o nostalgie după un spaţiu matricial ancestral? Însă e posibil tot atât de bine să fie şi nişte simple exerciţii de digitaţie pe o claviatură unde se mai exersează (nu chiar de amorul artei!) chiar şi două "cânturi" shakespeariene (vezi *cânt shkespearian #2 – dulce domniţă* şi zâmbeşte-*mi Anabela – cânt shakespearian #1*). Referitor la calitatea "pensulaţiei" pastişelor domnului Daniel Ioniţă reproduc fără niciun comentariu un vers din *bon appétit*: "Nu ucid pe nimeni din cei cu care mă hrănesc. Nu!".

Secţiunea existenţială, cum îndreptăţit sesizează editorul în buna *Prefaţă* a cărţii, are ca dominantă iubirea; de altminteri, ciclul respectiv se şi numeşte cum nu se poate mai potrivit *cuvinte de dragoste*. El cuprinde, din cât pot sesiza, poeme scrise în perioade de creaţie şi la vârste diferite. Serie de trepte – toate - ale revelaţiei de sine şi zidirii interioare, rezumată ca într-un adevărat *aide mémoire* în piesa *a trebuit să devin om* (o voi cita mai jos în întregime), iubirea este supremul prag dar şi privilegiul tuturor avatarurilor devenirii ontologice. "Pentru singurătate mi-am devenit pustie/ şi pisc fiind, am sărutat extazul./ Ca vultur, am priceput ce înseamnă nobleţea/ Şi apoi m-am rezidit în piatră pentru încredere./ În stejar m-am prefăcut de-abia târziu/ când am priceput înţelepciunea,/ Iar când am ajuns nor, am descoperit efemerul./ Toate stelele îmi poartă dorinţele în razele lor/ Şi fluturii mă învaţă să dansez cu florile şi zarea./ Apele adânci mă acoperă cu viscolul durerilor./ Tu mi-ai răsărit ca un vis dulce dintre monştri/ şi pentru iubire a trebuit să devin om." Trăită şi re-trăită ca taină într-un prezent perpetuu (la vârsta deplinei înţelepciuni ori a sfântului dezmăţ al simţurilor), acest generos sentiment trădează în Daniel Ioniţă, deopotrivă, un romantic incurabil, capabil să celebreze cu un braţ de flori paradisul unui zâmbet, dar şi un senzitiv posedat de o dorinţă devastatoare şi irezistibilă ca o explozie nucleară. Mărturisită fără reticenţe, dragostea lui conservă şi exhibă întrega putere a idealului care însufleţeşte dorinţa de cunoaştere omenească, adâncul mister şi, în fond, extazul, cum ar spune Unamuno, care stăpâneşte şi orânduieşte totul aici pe pământ. "Era diafană ca o briză de primăvară,/ alunecând prin spaţiu, prin zile, ore şi secunde./ Când o vedeau, oamenii se opreau,/ pulsul le creştea, respirau mai repede./ Cei mai mulţi nu pricepeau ce se petrecea,/ iar unii chiar se supărau pe ea/ acuzând-o de răutate, de magie neagră, de desfrâu./ Alţii se închinau la praful de sub alunecarea ei/ şi spuneau că e un înger (...)" Ce altceva, până la urmă, ne revelează atât de fascinant iubirea, dacă nu aripile ei?

Om al vremii sale, ce nu va putea niciodată face abstracţie de lecţia unor Neitzsche sau Dostoievski, în privinţa instanţei supreme cu care Daniel Ioniţă ar dori să intre în contact şi să dialogheze, fără să sondez prea mult în adncimile poeziei sale de esenţă spirituală (care ar merita poate o analiză separată), voi spune aici doar că ea nu ar trebui căutată exclusiv în cer... "În ziua când am venit să te întâlnesc, scrie el într-una din poeziile din secţiunea *la început era cuvântul,/* mi s-a spus că eşti bun şi milostiv/că ai milă de cei nenorociţi,/ şi că eşti blând şi smerit cu inima./ Dar nu mi-au spus că ai să aduci sabie şi nu pace,/ iar Cuvântul Tău ar fi precum un cuţit de măcelar/ care tranşează existenţa între raţiune şi dorinţă./ Nu mi-au descoperit nici faptul că ai obiceiul/ să scuipi în ochii oamenilor/ în ideea că-şi vor recăpăta vederea/ şi că ai pornit cu preconcepţia/ că e musai să fii duşmănit - / fiindcă altfel viaţa, chipurile, n-ar avea valoare (...)".

Poet şi traducător – la o lectură de întâmpinare, fără prejudecăţi - cu o suprafaţă cu mult mai întinsă şi mai solidă decât s-ar putea bănui, reîntors simbolic din insularitatea exilului printre ai săi, Daniel Ioniţă poate fi încredinţat măcar de un lucru, şi anume că aici are de împlinit măcar un destin din cele cărora i-a fost cu siguranţă hărăzit, după cum singur se mărturiseşte. Urmează în mod inexorabil să îşi depăşească limitele, fiindcă totul îl obligă şi nimic nu-l scuză dacă nu va izbuti. Personal, am încredere şi îi doresc succes!

Daniel Ioniţă, *Insula cuvintelor de acasă*, Editura Limes, 2017

N. Georgescu

Scurt discurs despre omul mendeleevic

Volumul Mariei Matei, *În traversarea vieţii,* Ed. Magic Print, 2016 se deschide oarecum timid pentru cititorul-filolog, cu vorbe cam ghimpoase, regăsindu-se greu uneori, repetându-se cam neatent chiar, dar dacă treci de primele pagini începe să prindă contur o atmosferă poetică din ce în ce mai densă până ce te învăluie pe nesimţite în fulguraţii de gând şi în imagini cu sens. Aş considera poemul *Inimă pictată* ca prag între căutări şi regăsiri: *„Cât de tăcută eşti astăzi! / Ascunsă după perdeaua firavă / Cuvintele le-ai îngropat în otravă / Pustiul îl aduci lângă tine, / Eşti gheaţă, murmur, suspine / Şi toate le asculţi în surdină./ Iată, am venit şi cred că nu-i târziu / Să-ţi cânt, să pot să-ţi scriu, / Şi să-ţi pictez o inimă în rubiniu./ Greşi-am oare cu ceva? / În mintea ta e altcineva,/ Deasupra fulgeră şi tună, / Şi te întrecui cu norii în furtună, / Şi în vârtej de sunete cereşti / Apropie-te, făptură din poveşti!"* Bucata asta ar putea fi luată drept o replică a unui bărbat către o femeie – dar, de fapt, recitind, înţelegi că ea, femeia, vorbeşte cu inima ei, de aici decurgând abundenţa femininului; că ea, poeta, aşadar, îşi aduce lângă inima de gheaţă una rubinie, îşi caută sieşi viul iubirii. Poezia este, pentru Maria Matei, un mod de a pune dragoste în lucruri, iar poetul se sacrifică fericit când simte că a reuşit, în colţul lui de viaţă sau în lumea din jur, să *însufleţească* întrucâtva: *„Donez întreaga mea fiinţă pe-un petic de hârtie / Neînfricoşat şi rece îmi spun că sunt dator / Iubirea păstrată-n întuneric să reînvie / Ea respirând uşor, iar eu plecând cu dor"* (*Cu dor* ; observă că nu spune *neînfricoşată, datoare* – ci se consideră de gen masculin). Nu prea se ajută de cuvinte, pentru că nu mai are încredere în ele (vedeţi şi mai sus: inima a îngropat *cuvintele în otravă*), muzica, pictura (şi scrisul este o pictură pentru Maria Matei), povestea (spusa) sunt „instrumente" ce i se par mai potrivite.

Argument, raţionament, paradox construit subtil, fulguraţii imagistice – toate acestea sunt strategii pentru a evita cuvântul cu ritmurile, atracţiile, imprevizibila sa ţâşnire în construcţie, încât te duce gândul s-o aliniezi pe poetă artei poetice nichitiene a *necuvintelor*, ca interpretare personală, desigur. Păstrează obstinat adresarea la masculin, făcându-te să crezi că un bărbat vorbeşte despre ea – când, de fapt, cum constaţi pe parcurs, vorbeşte peste tot omul generic, unul singur.

Un poem precum *Roşu*, de pildă, unde regăseşti şi accente bacoviene, pare a pune omul într-un fel de tabel cosmic al elementelor: *„Roşu-n flacăra iubirii / Roşu-n inima ce bate / Răzbătând peste milenii / Între-a vrea şi nu se poate. // Ca o notă muzicală / Împletită-n roşu cer / Se desprinde o zicală: / Totu-i roşu până mor. // Căci pornind din roşu sacru / Până-n focul inimii / Jertfă pusă pe un soclu / Lungi veşminte purpurii. //Se ascund de văzul lumii / Spirit tânăr, neînfricat / Dus pe aripile vremii / Între alfa şi omega / Eşti izvorul nesecat./ Sânge pur, nealtoit / Între-a a fi şi a te naşte / Te aud, te văd, te simt /Dincolo de zări albastre."* Ai zice: omul mendeleevic, tabelat, idee dominantă, obsesivă, pe lângă care nu mai încap „măruntele" instrumente ale zicerii, anacolutul rezolvându-se prin logică naturală, ca şi contrapunctul ori înlocuirea cuvintelor (*până pier* pentru *până mor* rezolva rima la *cer,* etc.) – pentru a evidenţia această formidabilă metaforă cognitivă: *sânge pur, nealtoit / între-a fi şi a te naşte*. Lucrurile acestea sunt scrise mai de grabă de un om de ştiinţă care se joacă făcând rebusuri poetice. Maria Matei încifrează, într-adevăr, cu bucurie realitatea, o restrânge la sinele cognitiv, o disecă pentru a-i căuta – nu neapărat „bolile", dar trăsăturile ce o arată în declin - , oferă destul de zgârcit cititorului chei de interpretare, numind poezie toată această, alchimică în fond, dedublare a gândului în afară şi înăuntru – ceea ce mi se pare, în fond, a fi o căutare continuă de sensuri, nu dramatică ci mai degrabă senin expozitivă.

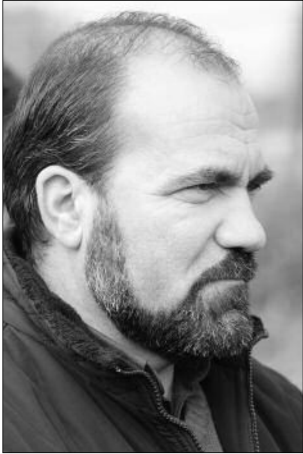
În demersul său poetic există un aspect de experiment îndelung premeditat prin care poezia este pusă înainte şi după cuvânt, în alt-ceva, iar impresia de lectură rămâne aceea că poeta se abţine conştient să facă saltul – impresia de rezervă, aceea că-l va face şi că aici, în cuvânt, îşi va dărui suflul constructiv, rămânând ca o dorinţă, o aşteptare a volumelor ce va să vină.

Maria Matei încifrează, într-adevăr, cu bucurie realitatea, o restrânge la sinele cognitiv, o disecă pentru a-i căuta – nu neapărat „bolile", dar trăsăturile ce o arată în declin -, oferă destul de zgârcit cititorului chei de interpretare, numind poezie toată această, alchimică în fond, dedublare a gândului în afară şi înăuntru – ceea ce mi se pare, în fond, a fi o căutare continuă de sensuri, nu dramatică ci mai degrabă senin expozitivă..

cronici

Ioan Romeo Roşiianu

Felicia Feldiorean şi-o privire în străfunduri de suflet şi simţire

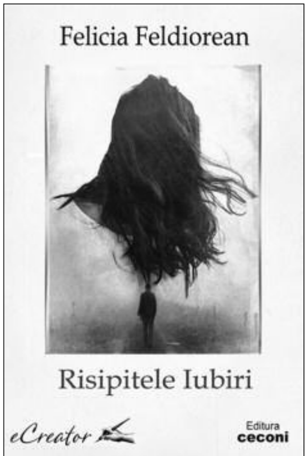
Ca o punere a sufletului pe tavă este cea de-a treia carte a poetei Felicia Feldiorean, romănca noastră stabilită de mult timp în Germania, o poetă care îmbină armonios în poem dorul de casă cu cel de viaţă trecută, introspecţia, reflexia fiind amprentele cu care marchează definitoriu volumul „Risipitele iubiri".

Cu fineţea şi feminitatea balerinei care merge pe poante pentru a nu deranja liniştea şi lemnul scenei intră-n poezie Felicia Feldiorean cu această carte inspirat împărţită în trei secţiuni - „Risipitele iubiri", „Petale de suflet" şi „Celor fără vină" - astfel rezultând un volum pe de-a-ntregul unitar tematic şi stilistic.

Treceri dese şi dense de la o temă la alta, o imaginaţie poetică luxuriantă, înregistrări imagistice prin forme semnificative adună-ntre coperţi poeta, astfel trădând un îndelung exerciţiu liric în sfera cu adevărat complexă a liricii feminine moderne, a liricii în general.

Pentru ea devine o adevărată expresie a lumii dar şi-a propriei vieţuiri poezia, un act intim, o iluminare, o subliniere a faptului că în propriul spaţiu al simţirii sfera mai largă a existentului contează cel mai mult.

În acest efort al descoperirii de sine scriitura ei reverberează un continuu fluid indicibil, iar eul ei poetic probează o adevărată apetenţă vizionară, stare care străbate ca un adevărat fir roşu volumul cât o confesiune.

Mult dialog în poezia Feliciei Feldiorean, multă introspecţie, din dialogul cu ea însăşi, cu lumea sa proprie, o luptă aproape este în această trăire puternică a confruntării continue cu elementele unei naturi complice: „Cine ne iubeşte?/Cine ne mai doare?/Cine ne vorbeşte?/Este sfântul Soare!" (Răsărit), sau: „Trăiesc iubiri demult apuse,/Trăiesc iubiri mereu mai vii,/Iubesc corăbiile duse,/Iubesc Lumina din copii" (Trăiesc), sau: „E viaţa şi vara şi toamna arzând,/E şi primăvara muită-n Cuvânt,/Viaţa e iarna şi e anotimp,/Viaţa e Soare, crâmpeie de timp" (Petale de toamnă).

Peste o lume întreagă, peste infinitatea acesteia de stări şi forme insuflatoare de emoţii se grefează imaginaţia poetei, ea putând transforma - c-o seninătate dezarmantă! - până şi enunţul liric.

Prin această surprindere a unui anumit soi de cădere şi decădere a individului în spaţiu şi timp, poeta ajunge şi îşi asumă uneori chiar şi un discurs uşor patetic, unul străbătut de o undă metafizică, una cu profunde şi tragice inflexiuni, rezultând adevărate elegii ale însingurării asumate, devenită astfel destin, cu o seninătate vizibil marcată de durerea trecerii vremii: „Să ne rugăm în orice zi,/Ca să ne fie bine,/Să ne dea Dumnezeu cel bun/Doar suflete senine.//Să ne-adunăm şi să formăm/Un cerc nespus de mare,/Să fim cu toţii la un loc,/Pe-a lui Isus Cărare." (Să ne rugăm în orice zi), sau: „Iubiţi-vă în patru zări/Şi sufletul vă fie ceaţă,/Vă ierdeţi urma pe cărări,/Şi vă spălaţi pe ochi cu viaţă.//Aduceţi vinul să îl bem/Şi să cerşim cum se cuvine/Iubirea asta de blestem,/Pe care-o facem de ruşine" (Urâţi-vă iubind), sau: „Am fost scânteia ce aprinde/Un foc ce a murit demult,/În iarna plină de colinde/Am aşteptat un început" (Îmi spui).

Aproape fiecare poem ne înfăţişează nemijlocit o poetă a vremii sale, a unui timp amprentat de moarte într-o scurgere lentă şi sigură spre nicăieri şi niciunde, în acest tot întreg ea fiind într-un raport direct cu natura veşnică şi viaţa însăşi, ascunzând în scriitura sa un om perceput numai ca un scurt şi infim moment în oceanul de devenire a existenţei însăşi.

La ea totul devine în poezie mistuire, pasiunea cu care se apreacă asupra nimicului, întregului sau inefabilului dând consistenţă şi formă arhitecturii poemelor, cu sete scrie despre tot şi toate riscând anumite căderi în descriptivism, preţ plătit formei pentru substanţă.

Mult simţ metaforic în poezia Feliciei Feldiorean, un simţ care discerne nuanţele şi tonurile, astfel adecvându-le fiecărui pasaj şi peisaj în parte, punându-le bine-n largul context al poemului văzut ca un desen miniaturizat, dar şi în cel al unei cărţi, un adevărat sanctuar al propriului suflet: „Ochii mei te zăresc prin ninsoare,/Ochii mei te privesc printre nori,/Ei au lacrimi şi nume de floare,/Ei au viaţă şi mii de culori" (Ochii mei), sau: „Mă doare iar absenţa ta,/Dar inima îmi spune/Că vei veni în viaţa mea,/Iubitul meu din lume" (Mă doare absenţa ta), sau: „Fă-mă, Doamne, o lumină,/ Fă-mă, Doamne, un colind,/Lasă, Doamne, fără vină,/Toată iarna s-o cuprind!" (Fă-mă, Doamne).

Mult timp şi anotimp în textura poemelor sale are Felicia Feldiorean iar la ea imaginile capătă contururi de altar, în sfinţenia acestora împlinind un destin şi spunând povestea trecerii sale prin lume, în întreaga reţea metaforică apărând perspectiva spaţiului de basm, multe taine, sacralizat şi pur în acelaşi timp ancestral.

E calea prin care vorbeşte elegant despre rostul omului prin meandrele lumii şi ale propriei existenţe efemere, o expresie obsesivă a căutării de sine dacă vreţi, un artificiu stilistic de care se foloseşte pentru a da constanţă ideilor, printro mai pură reflecţiune.

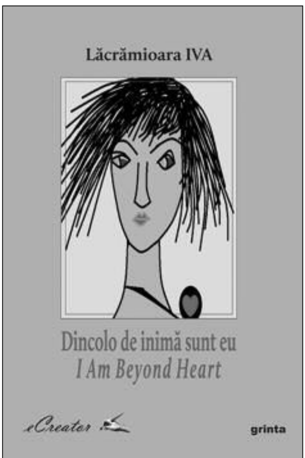
Chiar dacă se simte că este sub influenţa vădită a vechilor înţelepţi, Felicia Feldiorean alocă spaţiu şi investeşte cu viziune proprie cugetările libere în care s-a regăsit într-o anumită măsură şi dă o notă absolut originală acestui frumos amestec indescifrabil de blândeţe, confesiune, descătuşare şi dramatism venit tocmai din ancorarea la viaţă şi lume, la pulsaţiile acestora.

Aşa şi numai aşa s-a născut acest volum mărturie a dorinţei de cunoaştere a lumii în întregul ei, dar şi a propriei vieţi, un demers în care până şi neîmplinirile, aspiraţiile risipite şi regretele nu mai dor aşa de tare.

Lăcrimioara Iva sau provocarea metaforei în versul aforism

(Lăcrimioara Iva - „Dincolo de inimă sunt eu", Editura Grinta, Cluj - Napoca, 2017)

Un volum care musteşte de trăire ne propune poeta Lăcrimioara Iva, o carte puternic amprentată de propria viziune despre lume şi viaţă este aceasta, una cu iz existenţial, un filon filosofic străbătând paginile, de parcă poeta ar trăi starea iniţiatică din care vrea să împărtăşească lumină şi altora.

Un gest christic, o îngenunchere în faţa frumosului, în care poeta spală picioarele cuvântului cu fiece trăire şi gând, asta e starea ce te urmăreşte încă de la început în această carte, o subtilă împletire de poeme fulguraţii de gând, cu tentă de haiku şi aforisme desprinse dintr-o lume proprie, dintr-o dată dezvăluită cunoaşterii.

Cu haina experienţei personale pe umeri şi în suflet poeta ne provoacă încă de la început, ea acordând un spaţiu consistent stării euforice a iubirii, tema veşnicilor îndrăgostiţi umplând spaţii largi.

„Îndrăgostiţilor nu le pasă dacă timpul intră la apă, nici dacă timpul zboară. Aceştia trăiesc clipa, şi-atât!" spune ea, dând astfel semnalul unor versuri în care tocmai aparenta cădere în descriptivism dă forţă imaginii de ansamblu.

E ca o luminare pe dinăuntru a ideii pe care o vrea conturată, ca o poveste de viaţă în aceeaşi măsură voind-o repetată, deşi alte versuri exprimă regretul, durerea, golul: „A fi îndrăgostit până peste cap înseamnă ceva, dar nu înseamnă nimic dacă acel cap sună a gol!", sau: „Între ceruri şi pământ, îndrăgostiţii plantează vise. Şerpii dau târcoale!", sau: „Decât să fii acceptat pentru o viaţă în ochii celuilalt, iscând surâsuri ironice, grimase, regrete... mai bine să fii acceptat în ochii celuilalt pentru o zbatere de pleoape, dar să fii acceptat in adâncurile sale sufleteşti!".

Există o anumită repetitivitate în tematica fulguraţiilor de gând şi simţire, dar una complementară, în care poeta arată pe de o parte că poate să abordeze aceeaşi temă din mai multe puncte de vedere, din mai multe direcţii, pe de alta că mânuieşte cu dexteritate de măiastru instrumentele cu care disecă ideea, imaginea.

„A fi îndrăgostit înseamnă să trăieşti clipa, lăsând-o să ia forma muntelui, a mării, a păsărilor, a viselor, şi apoi să o dăruieşri persoanei iubite" spune ea trăgând tuşe groase, de forţă imagistică.

Sacrificiul personal pentru binele persoanei iubite pare a fi actul ei de închinare, un mod de a fi marcat de trăiri religioase care înnobilează simţirea, gândul şi fapta.

„Luaţi cu treburile lumeşti, uităm să privim spre ceruri. Îngerii sunt luaţi cu treburile cereşti?", sau: „A pretinde celui care se declară îndrăgostit de tine fie şi numai o singură dovadă de iubire este ca şi cum ai pretinde Celui de Sus să-şi dovedească existenţa!", sau: „Duelul dintre viaţă şi moarte este inevitabil!", spune poeta într-o încercare de împăcare a oamenilor şi stărilor existenţiale, un îndemn la trăire intensă, chiar sub obsesia inevitabilei morţi născându-se dorinţa de-a exlora clipa şi de-a exploata momentul trăirii.

În acest spirit ea zice: „Drumul spre fericire este pavat cu înţelepciune!", sau: „Inima este un fel de planetă pe a cărei orbită se învârtesc sentimentele!".

Stările reflexiv meditative le găseşti la tot pasul în această carte, sfaturile poetei căpătând uneori valenţele unor strigăte de disperare, de parcă ea ar dori ca evenimentele negative din propria experienţă să nu mai fie trăite de nimeni din lume, prin acest sacrificiu spiritual voind să se asigure de armonie, page şi tihnă.

Dincolo de această adevărată coloană vertebrală a cărţii, metafora gâtuie versurile aforism: „Mi-am legat visele de trena vântului şi am înţeles de ec zboară păsările!", sau: „curcubeu la orizont – pârtie de culori pentru vultur!", sau: „Mi-am învăţat degetele să mângâie, buzele să alinte, ochii să râdă.", sau: „Cuvintele celor îndrăgostiţi sunt prelungiri ale degetelor".

Este dovada clară că avem de-a face cu o poetă ce-a aprofundat deja exerciţiul liric, în viaţa ei flirtând mult şi cu poveştile şi cu poeziile pentru copii, fapt ce transpare şi din aceste versuri – gânduri, o anumită doză de didacticism străbătând multe din scrieri.

Şi prin această carte Lăcrimioara Iva face un pas mare spre maturitatea stilistică, faptul că scrie cu uşurinţă în mai multe partituri şi că le şi interpretează uşor denotând un indelung exerciţiu, fapt de altfel confirmat de un debut târziu, dar în forţă, abia în anul 2009, cu trei volume de poezie, în acelaşi timp.

O altă dovadă importantă e faptul că poeta noastră a şi obţinut Premiul filialei Arad a Uniunii Scriitorilor din România, în fapt o recunoaştere a valorii acestei poete insinuant provocatoare, dar şi o piatră de moară pe pana ei, o responsabilizare dacă vreţi, una căreia îi face pe deplin faţă.

POETUL LA 60 DE ANI

Ion Burhan făcea parte din grupul Muscelenii, așa îi numise criticul Mihail Ilovici pe cei care pogorau dinspre Câmpulung Muscel – Ion Burhan, Maria Chirtoacă, Valeriu Burhan și, uneori, profesorul Marian Petry. Ne-am împrietenit repede, eram apropiați ca vârstă și, mai ales, tineri, tineri care nu se lăsau controlați de spiritul vârstnicilor dedați la literatură solemn-patriotardă. Pe atunci, să fi fost în 1974-75?, Ion era elev al liceului sanitar din Pitești și cursant al Școlii Populare de artă. După seara petrecută la cenaclul Liviu Rebreanu ne retrăgeam la un vin și o cafea, croiam planuri de libertate prin literatură. Viața ne-a despărțit, Muscelenii au fost înlocuiți de alți mușceleni, mai tineri, de Liviu Mățăoanu și Sorin Durdun. Ne-am regăsit în 2011, încă nu ne-am văzut față către față, încă nu știm cum ne-au însemnat deceniile care s-au scurs ca mierea sălbatică, dulce-amăruie… Vorbim la telefon, ne vorbim prin poeme și aceasta e un nesperat deliciu de oameni călătorind, încă, pe acest pământ… Bun venit în paginile Revistei *Argeș*, Ioane, adică acasă!

AUREL SIBICEANU

POEME DE ION BURHAN

zone de trecere

unora nu le pasă
dar există întotdeauna un pasaj de trecere
spre libertate

n-am coordonatele reale dar există
o zonă în care
poți avea propriul tău arc de
curcubeu
care te conectează instant
cu cetățeni care n-au cunoscut niciodată
suspinul

viețile noastre diurne
ce aiureală ce acțiuni imposibile
împotriva absurdului și
ce frumos când distribuim în vis
pliante color cu *direction for use*
pentru recipiente de colectat
lacrimi
ah lacrimile inestimabile
ale celor care mai reușesc să plângă
fără un motiv anume

chiar și în nopțile foarte inn
nu e greu să pășești fără ezitare
pe linia fină de demarcație
dintre o certitudine veche și una
nouă

spre dimineață oricum e
prozaic
oricine poate vedea clar
zona de trecere dintre două
mâhniri
dar și o zonă mai estompată
mai exclusivistă
a celor care renunță de bunăvoie
la calitatea de victimă
a universului

după amiază cu obiecte fericite

cu puțin noroc bun
poți locui omenește
într-o secțiune tristă
a unei realități bântuite de
râs

un râs contagios
preluat de la obiectele fericite
care râd non-stop

exiști precum o sământă de pepene
cu speranța că va ajunge finalmente
într-un coș de gunoi
dar nu în mațele simandicoșilor

te vor bate cu ciomege
te vor arunca în stradă
îți vor jupui iluziile
până la os –
tu vei continua să râzi

de starea de râs
se scapă extrem de greu -
spun în areopag
promotorii ilarității
universale

prima zi după apokalipsă

locuiesc în țara pelin
țara unde zarafii dijmuiesc bucuriile simple
unde nopțile sunt bântuite încă
de defuncți la nelalocul lor

un gust amar persistă
chiar și-n fagurii de miere carpatină
deși s-a investit enorm
în plantațiile de vise
deși s-a plătit cu prisosință
pentru fiecare celulă
contaminată cu spaima de vid
pentru fiecare câine al speranțelor anonime
pentru fiecare crin înflorit în subsoluri

e mâna ceții în tot ce ni se întâmplă
a ceții și-a animalelor mici și sângeroase -
mângâi cu tandrețe pietrele zidului
dintre mine și tine
și nu contenesc să te strig
deși mi se neagă existența

poate așa este - poate nu exist
dar e foarte important să știu
dacă primul om cu care mă voi întâlni
îmi va auzi măcar scâncetul
în prima zi după ce lumea iluziilor
va fi strivită fulgerător
cu o lovitură
de ciocan

câmp rămas liber

pe câmpul dintre macii uscați
și biserica din zare
stau anii mei viitori
ascunși prin tufișuri ca iepurii sperioși
sau ca fazanii naivi dar greu de prins
în cătarea puștii

noaptea a venit pe furiș
cu coapsele durdulii pline de vânătăi
căci ziua s-au treierat absolut toate
amintirile voluptuoase

mai rămâne o vreme
pentru demnitatea unui tipăt reprimat
pentru un ultim scâncet al animalului senzitiv
pentru o ultimă eternitate
mărginită de capetele țepoase ale ciulinilor
pentru o ultimă haltă de tren
năpădită de troscot

dintr-un decor minimal
salut curajul celor care au plecat timpuriu
fără să știe unde –
ieri încă se jucau pe prund cu pietre
sclipitoare
până la al treilea cer
urcau chiotele lor
precum zeii râdeau de nestatornicia
munților

fără să vreau
văd câinii nimănui
hăituind spaime imbecile
abandonate în grabă
la marginea câmpului rămas liber

noi mergem mai departe

ningea cu sare
peste o rană deschisă -
speram ca durerea atroce
să fie suficientă
dar cineva și-a permis
să împrăștie prin oraș
o mulțime de aripi frânte

n-avem ce face -
unii calcă de-a dreptul
peste ele
alții pășesc pe vârfuri
printre ele
cu toții mergem mai departe
dar nimeni nu știe unde

vine îngerul celor indignați
de sacrilegii
le adună săracul
într-o gunoieră transparentă

le adună și plânge

plânge și le adună

Vara blajinilor

e vară peste suflet, esenţe vegetale
şi sevele fiinţei se împletesc subtil
într-o cunună-n care esenţe şi chimvale
îţi amintesc de ţara în care-ai fost copil

şi totul pare nou, prezentul, mâna, mintea
şi roua peste lume, salută şi te du
ai timp să faci de toate iar sorgintea
acestei libertăţi eşti numai, Doamne, Tu

cum un copil aruncă bărcuţe peste râu
hai, suflete, spre zarea în care s-ancorăm
neocolind durerea, precum un lan de grâu
să suferim tăişul dar să ne luminăm.

Pax vobiscum

miliarde şi miliarde de oameni
au plâns măcar o dată în viaţă
sau n-au existat deloc
posibil să nu fi existat deloc
dar chiar şi aşa
nu se ştie cum
au deprins rapid şi ei
arta plânsului tăcut

o omenire nevăzută
o transparenţă tânguitoare
un câine fără stăpân
la poarta marelui ger

voi existaţi sau nu -
cred că acelaşi lucru
pot spune
şi despre mine

dacă aş fi existat
ar fi rămas măcar o bănuială
o boare precum respiraţia de taină
a cuvintelor încă nerostite
de marii noştri înaintaşi
într-ale inexistenţei

sunt poate doar un tic-tac
mai mult intuit decât auzit
al unui orologiu îndepărtat
pe care inima ta îl recompune
cu propriile sistole şi diastole
pentru a umple un gol jenant
de tăcere

chiar dacă nu sunteţi
să nu păstraţi doar pentru voi
această descoperire -
nu vă mai temeţi
să afirmaţi aceasta în public
ori de câte ori este nevoie

zilnic
din oră în oră
din minut în minut
din secundă în secundă

puterea noastră
a celor inexistenţi
stă în această neputinţă
de-a crede că existăm

pax vobiscum!
cu adevărat nu suntem -
nu-i credeţi pe cei foarte convinşi
că există

ningea cu sare

peste o rană deschisă -

speram ca durerea atroce

să fie suficientă

dar cineva și-a permis

să împrăștie prin oraș

o mulțime de aripi frânte

n-avem ce face -

unii calcă de-a dreptul

peste ele

alții pășesc pe vârfuri

printre ele

cu toții mergem mai departe

dar nimeni nu știe unde

Ştefan Dimitriu

Nisipul amintirilor

Eliza Roha este unul dintre cei mai prolifici scriitori români (aproape patruzeci de volume publicate din anul 2000 încoace). Dar acest simplu fapt n-ar însemna mare lucru, dacă hărnicia sa literară n-ar fi dublată de substanţa densă a cărţilor sale – cele mai multe, romane („Întâlnire la castel", „Insomniile unui prinţ valah", „Patru zile în paradis", „Capcane", „Locul de lângă icoană", „Femeia în verde", „Zodia proscrişilor", „Destine în derivă", „Formula matematică a iubirii", „Chipuri pe apă" etc.) – care alcătuiesc, în succesiunea lor nestăvilită, o cronică vie, amănunţită, pilduitoare a acestui sfârşit/început de mileniu.

Scrisul Elizei Roha surprinde, înainte de toate, prin siguranţă şi temeinicie, prin iscusinţa cu care ştie să pătrundă în ascunzişurile tainice ale firii omeneşti, prin uşurinţa cu care traversează straturile cele mai diverse ale unei societăţi aflate într-o permanentă ebuliţie, prin modul de a-şi alege şi urmări până-n pânzele albe cele mai ofertante personaje, prin ştiinţa de a ţese un păienjeniş de intrigi prin care, pe de o parte, să avanseze cât mai adânc în descifrarea psihologiei eroilor săi, iar pe de altă parte, să ţină cât mai treaz interesul cititorilor. Fapt demonstrat de pildă şi în *Mozaic,* unul din cele mai recente romane ale sale. O carte cu miză deosebită, prin oglinda pusă de astă dată în faţa unui trecut, încărcat în egală măsură de pasiune şi de mister, în speranţa de a-i lumina viitorul.

Scris la persoana întâi, în numele unui bărbat ajuns la vârsta bilanţurilor care, aşteptându-şi confirmarea unui diagnostic cumplit, încearcă să se purifice prin rememorarea fără compromisuri a întortocheatei sale vieţi, eroul cărţii hotărăşte să-şi uşureze suferinţa urmând pilda lui Isus Hristos, prin izolarea de cotidian în „pustia scrisului" pentru toate cele 40 de zile de sumbră aşteptare, precum altădată Mântuitorul „în Pustia Carantaniei".

Din acest moment, având în faţă perspectiva unui sfârşit apropiat, omul acesta – un profesor bucureştean de matematică ajuns în pragul pensionării – va trăi o autoimpusă şi chinuitoare călătorie iniţiatică prin nemărginirea sufletului său, pus acum, ca şi probele sale biologice, sub privirile unui neiertător microscop. Va rezulta de aici o evaluare dramatică a unei vieţi trăite în cea mai mare parte la întâmplare, şi care abia acum, în acest moment de grea cumpănă, îşi va releva dintr-odată multiplele ei sensuri, dureroasele ei erori, adevăratele ei înţelesuri.

„În fond, a-ţi depăna amintirile este o mărturisire, o spovedanie specială dată în faţa oricui vrea s-o primească", spune mărturisitorul. Căci, „dezvăluindu-mă semenilor, mă dezvălui Tatălui". Pentru că „Biserica poate fi oriunde. În înaltul cerului zugrăvit cu icoane de nori poleiţi în toate culorile posibile, al boţilor din încrengături de ramuri înfrunzite prin care licureşte lumina, în casa mea şi a oricui, unde credinţa este binevenită".

Până la un anumit punct, povestea acestei vieţi nu are în ea nimic neobişnuit, nimic spectaculos. Ea seamănă „bucăţică tăiată" cu povestea atâtor mii şi mii de fii ai satului ajunşi, prin studii universitare, la condiţia de intelectuali. Dar acest simplu fapt îi va prilejui autoarei posibilitatea de a supune unei radiografieri amănunţite evoluţia (de multe ori, involuţia) acestei lumi a satului tradiţional în condiţiile instaurării „socialismului biruitor", cu toate experimentele sale mutilante, dar şi cu meritul indiscutabil de a fi dat o şansă la învăţătură, ca în cazul de faţă, celor mai tinere vlăstare ale sale. „Fostul stat comunist, mult hulit astăzi, mă ţinea la facultate: primeam bursă, cămin, bonuri la cantină, mă rog şi alte facilităţi studenţeşti. Mă afişam ca un fel de lider al promoţiei mele. Nu-i vorbă, tata intrase la colectiv, devenise un oarecare sărac lipit pământului, fura ce şi cât putea din lanuri să poată supravieţui, să crească în bătătură păsări, un porc, ăsta era mersul istoriei. Dintr-un gospodar falnic, devenise un *lumpen rural,* dar fără acest sacrificiu n-aş fi avut acces la învăţământul superior".

Sigur că, rememorându-şi cu febrilitate trecutul, în acest răgaz de timp strict drămuit de aşteptarea analizelor de laborator ce puteau să-i aducă necruţătorul verdict, povestitorul îşi trăieşte înainte de toate, întorcându-le pe toate feţele, iubirile sale, şi mai cu seama dragostea aceea devoratoare şi, de la un punct încolo, încărcată de taine faţă de femeia vieţii sale, Silvia, o fiinţă pe cât de misterioasă, pe atât de fermecătoare. „Doream să-mi apăr dragostea de munca ei, de oamenii din jurul ei, aşa o femeie frumoasă oare să nu fie curtată de nimeni din anturajul acela secret şi ameninţător pentru închipuirile mele? Au despărţit-o de un prinţ şi nu vor reuşi s-o despartă de mine?" Amestecul în această poveste a serviciilor secrete, ca şi al unei rivalităţi amoroase cu un prinţ al deşertului, cu studii în România, complică până la paroxism lucrurile.

Înaintând în acest fel printr-un labirint de situaţii de un dramatism aparte, cu multe răsturnări de situaţie şi, desigur, cu rezolvări totdeauna surprinzătoare, romanul îşi asigură fidelitatea cititorilor de la prima şi până la ultima sa pagină.

Dar dincolo de această romantică poveste, cu paternităţi enigmatice, cu furturi de identitate, cu urmăriri palpitante, cu apariţii şi dispariţii neaşteptate, ca-ntr-un roman de mistere din secolul al nouăsprezecelea (Hugo, Sue, Baronzi etc.), autoarea reuşeşte să-şi radiografieze, cu un simţ aparte al detaliului, epoca. Pendulând – cu multe nuanţe semnificative – între indiscutabilele ei progrese tehnice şi tăvălugul său globalizator, nivelator, distrugător de tradiţii şi de credinţe adevărate.

De altfel scriitoarea, prin alter-ego-ul său, îşi propune în mod programatic „să nu mă gândesc, înainte de a scrie, ca nu cumva să supăr pe cineva şi nici să măgulesc, gratuit, pe cineva, ci să ţin drept drumul adevărului". Căci, spune ea mai departe, „Marele Creator, în mărinimia Sa, alege dintre muritori pe unii cărora le trimite harul creativităţii, adică inspiraţia. Cei selectaţi o onorează prin travaliu greu de imaginat de un profan".

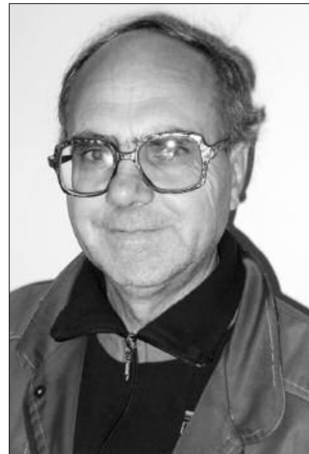
Aşadar, scriitorul ca misionar al adevărului, cu alegere şi binecuvântare divină, iată ce ne propune aici, ca de altfel şi în celelalte proze ale sale, Eliza Roha. Vom avea astfel, ca şi în celelalte romane ale ei, purtate pe valurile unor ample construcţii narative cu o puternică încărcătură faptică, meditaţii profunde, adeseori sclipitoare, asupra momentelor istorice pe care le trăim, ca şi asupra rosturilor lumii, în general. Ca de pildă în acest aspru rechizitoriu la adresa celor care, socotindu-se îndreptăţiţi să tulbure mersul firesc al Planetei, „clocesc scenarii aberante, mută populaţii cu riscuri inimaginabile şi regretabile. Crima hohoteşte pe obrajii lor buhăiţi de vicii şi marcaţi de gânduri alienate. Oare s-a abrogat dreptul fiecăruia de a exista prin voia lui Dumnezeu şi nu a lor? Cine se cred ca să impună mulţimilor cine şi cum să trăiască?"

Toate acestea, desigur, în contrast flagrant cu firescul vieţii, cum ar fi „bucuria naşterii, bucuria creşterii pruncilor, bucuria căminului modest, curat, fericit, bucuria de a fi împreună, bucuria de realizări materiale, întru respectul importanţei fiecăruia, bucuria de a fi demn şi cinstit, bucuria de a fi iubit de semeni şi de a se ajuta la nevoie şi necaz, bucuria de a dărui, bucuria de a vindeca, bucuria de a educa, bucuria de a instrui, bucuria de a fi de folos, bucuria de a fi o treaptă mai sus, bucuria de a crea, bucuria de a bucura pe ceilalţi..." Pentru ca, în finalul acestei pledoarii patetice pentru sfânta normalitate, glasul raţiunii să răsune cu putere şi disperare; „Îmi vine să urlu ca un lup însingurat: lăsaţi-ne să ne bucurăm!!!"

Cernându-şi „nisipul amintirilor" prin sita unui prezent tensionat de aşteptarea verdictului medical ce-ar putea să cadă din moment în moment, fără drept de apel, ca o ghilotină, eroul cărţii şi, prin el, autoarea ei au prilejul să mediteze amar şi asupra scrisului şi a scriitorilor, ca moment – şi el – al noilor realităţi ale timpului nostru: „acum nu se mai citeşte, scriitorii continuă să scrie", animaţi doar „de harul primit şi nu de atenţia celor din jur. Şi ei, ca şi mine, se învârt într-un deşert, al ingratitudinii, fiind ignoraţi total de virtualii cititori, de criticii de meserie, puţini se apleacă asupra muncii lor, n-au cum să ştie dacă scrisul lor e sau nu operă literară perenă, atât timp cât cărţile nu se vând şi nu primesc validarea beneficiarilor. Şi dacă nu se citesc acum, se vor mai citi vreodată?"

Întrebare aceasta provocatoare se alătură tuturor celorlalte întrebări de viaţă şi de moarte pe care le ridică această carte şi, în general, demersul auctorial al Elizei Roha, care ne propune o literatură gravă dar în acelaşi timp tinerească, avântată, plină de miez, croită parcă pe măsura puternicelor cutremure politice şi sociale ale vremurilor noastre care tind să remodeleze, nu întotdeauna în sensul bun al cuvântului, cu o agresivitate nemaiîntâlnită, sufletele a miliarde de oameni, dar şi graniţele dintre teritoriile lor de vieţuire milenară. Asumându-şi misiunea de a gândi şi a suferi în numele compatrioţilor săi şi a colţului lor de lume, Eliza Roha urcă din greu, cu fiecare carte a sa, o nouă Golgotă, un nou şi dureros drum al Crucii.

Viorel Nica

Nescrupuloasa aplanare a unui conflict marital

Deşi nu dă ghes să se postmodernizeze (asemenea poeziei, romanului ori filmului din ce în ce mai preocupate să se impregneze de postmodernul Zeitgeist), teatrul recent nu-i câtuşi de puţin lipsit de voinţa de a se ridica pe o cât mai înaltă cotă artistică, de a-şi primeni tematica şi problematica, de a-şi manifesta caracterul complex şi original. Cea mai bună dovadă a temeiniciei, a consistenţei şi a autenticităţii sale o constituie câte o piesă de excepţie, precum *Exerciţiul miraculos* (text apărut în 2014, tradus în româneşte de Laura Korsch, publicat de Editura Trei în 2015), de Daniel Glattauer, dramaturg austriac contemporan, căruia, în virtutea exuberanţei, subiectivităţii, mobilităţii şi, nu în ultimul rând, al Witz-ului de care beneficiază din plin, îi face plăcere să se autocalifice drept „un romantic incurabil", „care pretinde mult de la personajele sale, dar fără să le considere nişte biete marionete", lipsite de „viaţă proprie", de capacitatea de a acţiona într-un mod cât se poate de liber.

În cel mai firesc chip cu putinţă, autorul menţionatului opus dramatic ne introduce „în încăperea de lucru a unui consilier marital, care se îngrijeşte aici de clienţii săi" problematici, aflaţi în dificultatea de a comunica lejer, îşi plasează personajele într-o „atmosferă relaxată". În continuare, el ni-i prezintă pe cei „doi clienţi" (Ioana Dorek, o femeie de patruzeci de ani, şi Valentin Dorek, „un bărbat puţintel mai în vârstă") ce „şed la o anumită distanţă unul de celălalt", menţionează că personajul numit deocamdată Consilierul e „un bărbat între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani" care „şade faţă în faţă cu cei doi - în acelaşi unghi de înclinare faţă de ambii, care semnalează proporţia justă şi şcolită între apropiere şi distanţă". Dintru început, partenerii conjugali recunosc că, „mai înainte de a veni la consilier, au avut o „ceartă", din care motiv se află într-o „dispoziţie cam tensionată". Circumspect cum e şi dornic mai degrabă de pace decât de gâlceavă, Consilierul le promite clienţilor că-i va ajuta să-şi descopere ceea ce-i uneşte, atrăgându-le atenţia „asupra consensului, nu a discrepanţei, asupra luminii, nu a umbrei". Decât că, în loc să se dovedească dispuşi să consensualizeze, să aplaneze conflictul marital, soţii cârcotaşi se lasă în voia polemicii inflamante, se comportă babelic, ca nişte persoane separate, arţăgoase, animate de convingeri diferite, nerăbdătoare să-şi etaleze idiosincraziile, să-şi manifeste exclusivismul, să se situeze într-o extremă ori într-alta (în niciun caz pe fericita cale de mijloc). Prezentându-i-o Consilierului pe consoarta sa, Valentin arată că ea este „o femeie inteligentă, educată", „istoric de profesie", „vrednică", „foarte emoţională", „temperamentală", „impetuoasă". În prezentarea pe care i-o face soului, Ioana observă că el e „un realist", „un minimalist" demn de invidiat (de vreme de „ştie să reducă lucruri extrem de complicate la un numitor foarte simplu", că „lucrează în industria aeronautică" în calitate de „director tehnic", îi reproşează că nu-şi asumă nicio răspundere acasă, ci numai la serviciu, şi-aduce aminte că, în urmă cu şaptesprezece ani, bărbatul ei era „original, neconvenţional, fermecător", „ştia să fie atent", „era înţelegător", „avea stil şi gust", era „extrem de drăguţ cu ea", de tandru, de îndrăgostit. La propunerea Consilierului de a face „exerciţiul miraculos" de identificare a ceva pozitiv în antecedenţa lor, cei doi şovăie, simt că „aerul e uscat", potrivnic, se distanţează uşor unul de altul, se dovedesc incapabili de a produce miracolul aşteptat, se acuză reciproc de incapacitatea de a recunoaşte problemele ca atare. Nemaiputându-se controla, ei izbucnesc într-o „ceartă aprinsă", imputându-şi cecitatea problematică, scoţând la iveală situaţia dramatică a copiilor care nu pot înţelege şi accepta nicidecum destrămarea relaţiei dintre părinţii lor. Fără niciun fel de menajamente, hărţuitoarea Ioana i-aminteşte lui Valentin de aventura-i extraconjugală cu Brigitte, deţinătoarea unui butic la periferia oraşului. Măcar că recunoaşte că a călcat strâmb, soţul ofensat atrage atenţia asupra faptului că în prezent e mai curat ca lacrima, putând fi aidomat într-o mult mai mare măsură cu Castor decât Pollux. Ignorându-l pe Consilierul animat de cele mai bune intenţii conciliante, „cuplul continuă să se concentreze asupra duelului verbal", neadmiţând cu niciun chip să-şi întrerupă penibila conversaţie în contradictoriu. Exercitându-şi aprig dreptul la replică, Valentin i-aduce aminte Ioanei că a avut odată o aventură cu Guido, nu mai puţin ruşinoasă decât propria-i aventură. Ca unul care simte nevoia să-şi potenţeze seria acuzelor neiertătoare, îi mai reproşează că nu lasă pe nimeni să spună ceva,că are tendinţa să prefacă orice dialog într-un monolog. De îndată ce ajunge la capătul răbdării, Consilierul le propune învrăjbiţilor schimbarea rolurilor şi a scaunelor, solicitându-le să se afle „fiecare în pielea celuilalt", să facă schimb „de personalităţi, de gânduri, de sentimente, de perspective şi de limbaj". Conformându-se, consiliaţii îşi joacă greu de tot rolul schimbat, pregetă în a empatiza, se simt deprimaţi, sunt departe de a face minunăţii, mult aşteptaţii paşi în direcţia cea bună" a împăcării benevole, se întorc de unde au plecat, nefăcând niciun progres semnificativ din perspectiva înţelegerii reciproce, neacumulând acea „forţă pozitivă", de care ar avea atâta nevoie spre a-şi salva menajul demenajat, aflat în impas, neizbutind să dizolve crâncenul spectru al incomunicării ce stăruie, implacabil, între ei de o bucată de vreme. Odată cu revenirea la rolul de referinţă, Ioana şi Valentin redevin inconciliabili, hărţuitori, babelici, necooperanţi, se mai îndepărtează câtva unul de celălalt, spre disperarea celui ce-i consiliază cu toată seriozitatea, dovedindu-se extrem de scrupulos, din punct de vedere deontologic. În optica Ioanei, Valentin se eschivează când vina vorba despre îngrijirea odraslelor, ba chiar dă dovadă de nepăsare câteodată, neputând concepe să-şi piardă vremea cu ceva inesenţial. De altminteri faţă de întreaga viaţă de familie el afişează o indiferenţă sfidătoare (din punctul de vedere al nevestei lui nemenajante), se comportă astfel încât „de pe el toate ricoşează" cât ai bate din palme, refuzând obstinent să adere cât de cât pe suprafaţa vieţii familiale. Din perspectiva din ce în ce mai critică a lui Valentin, Ioana acordă prea multă atenţie muncii casnice, neglijându-l pe el unul, devine exclusivistă în privinţa educării copiilor, nemailăsând pe nimeni să se ocupe de modelarea acestora. Insistând să-şi ţină pacienţii/clienţii „nu spate în spate, ci faţă în faţă", Consilierul le propune „exerciţiul cu pumnul", prin mijlocirea căruia intenţionează să le exploreze starea afectivă, intensitatea, să-i decrispeze, să-i readucă pe făgaşul dialogului şi al înţelegerii. Postat „în poziţia unui arbitru la un meci de box", el urmăreşte să realizeze „un câştig de cunoaştere", constată că, în timp ce bărbatul cată cu tot dinadinsul să descleşteze pumnul soţiei, „din dorinţa de a-şi atinge ţelul" neapărat, aceasta „se opune cu încăpăţânare, parcă pentru a-i face în ciudă, „părând să o amuze tot mai mult să-şi studieze soţul cum eşuează în încercările sale şi să-l provoace cu atitudinea ei încăpăţânată, neîngăduitoare", vede şi se mâhneşte imediat ce sesizează că, „după o ultimă tentativă dinamică de a deschide pumnul, Valentin abandonează", ca şi cum s-ar afla în faţa unei sarcini cu neputinţă de îndeplinit, de-a dreptul sisifice. Cu chiu cu vai, cei doi parteneri conjugali considerabil disociaţi recunosc, în cadrul următoarei probe psihologice, că odinioară au fost fascinaţi unul de altul, se pierd într-o romantică visare, rememorând vremurile când erau în armonie şi se scufundau, cu o mare bucurie, sub apă. Entuziasmat de evocarea lor hedonică, vibrantă, Consilierul „savurează momentul paşnic de concordanţă armonioasă". Spre regretul său, „atmosfera plăcută nu durează mult", se înveninează şi implicit se deromanticizează iarăşi. În tăcerea grea, ameninţătoare, „trăsăturile cuplului se umbresc", retensionându-se apreciabil. Drept urmare, eleganţa şi blajinătatea efemere sunt înlocuite de iritarea şi frustrarea persistente. Percepându-se drept ţap ispăşitor, Valentin face mare caz de condiţia-i de soţ umilit, neînţeles. Replicându-i neîntârziat, Ioana nu se poate înfăţişa decât ca o femeie vexată, neîmplinită. După „pauza şedinţei de consiliere", soţii certăreţi se aşază „parcă demonstrativ în exact aceeaşi poziţie de ignorare a celuilalt şi cu aceleaşi mine serioase ca la începutul şedinţei, de parcă ar dori să dea de înţeles că poziţiile lor rigide nu s-au modificat defel". Ceea ce-l face pe Consilier să fie abătut, „pierdut şi deprimat", „debusolat", „negativ". Sub apăsarea a „ceva personal", acesta se schimbă la faţă, îşi pierde autoritatea, capătă „un aer apatic", pare dus cu pluta. La insistenţa consiliaţilor, el recunoaşte că a fost părăsit de soţia sa cu puţin timp în urmă, că se află într-o situaţie stânjenitoare după „optsprezece ani fericiţi de căsnicie". Treptat-treptat, din investigator el devine invesigat de Ioana şi Valentin nemaipomenit de nerăbdători să scotocească intimitatea celuilalt. Mijlocită investigării pline de râvnă iese la iveală faptul că mariajul ratat al consilierului Harold e de o evidenţă incontestabilă, că destrămarea acestuia se datorează hipercorectitudinii capului familiei ce, din perspectiva soţiei fugare, nu-i „doar un consilier grozav", ci şi „un om minunat", decât că înzestrat cu o gândire „necruţător de pozitivă", cu o toleranţă „neîndurătoare", cu o lumină orbitoare, cu incapacitatea de a da curs fricţiunii. În faţa devastatoarei drame conjugale a Consilierului lamentabil, Valentin şi Ioana „fac schimb de priviri complice şi se apropie puţin, instinctiv, cu scaunele unul de celălalt". Adoptând o postură consiliantă, Ioana îl sfătuieşte pe Harald să-şi recupereze, cât de repede, consoarta, salvând-o „de la moartea prin congelare". Găsind situaţia celuilalt mult mai jalnică decât a sa, Valentin se consideră aproape privilegiat, nefalimentar. Declaraţiei de faliment conjugal a Consilierului, Ioana i se opune vehement, încurajându-l pe celălalt să supravieţuiască naufragiului domestic. Câtă vreme Consilierul se miră cum să încheie mai repede şedinţa, cei doi soţi fac vădite eforturi de apropiere, de împăcare, ba chiar ajung să se poarte „drăgăstos", sinergizând admirabil, ca pe vremea când efectuaseră împreună prima „scufundare", sesizând că a fi laolaltă e cu mult mai bine şi mai oportun decât a fi unul contra altuia. Din deznodământul (ce ni-l prezintă pe Harald vorbind la telefon cu soţia sa Annika) surprinzător aflăm că reuşita concilierii lor se datorează vicleniei, nescrupulozităţii Consilierului care-şi simulase dezastrul conjugal spre a le oferi clienţilor săi motivul de a păşi a contrario, în îmbucurătoarea direcţie inversă (către care nu-i putuse orienta atâta timp cât procedase corect, ca la carte, respectând cu rigoare codul deontologic al profesiei sale).

Trecut printr-un filtru romantic de factură Biedermeyer (din care motiv se vede nevoit să-şi domolească întrucâtva avântul demăsurat, să-şi domesticească starea de motivitate extremă, să se acomodeze circumstanţelor ce-l girează mai degrabă într-un mod condiţionat decât necondiţionat), glattaumerianul text comic Die Wunderiibung ne oferă bucuria savurării unei opere literare remarcabile, dotate cu un dispozitiv teatral simplu, dar deosebit de eficace, în interiorul căruia cascada de replici tăioase, de multe ori nemenajante, se desfăşoară fără niciun fel de reţinere, iar umorului discret i se îngăduie să circule nestânjenit, combinându-se fin cu sarcasmul matur sau cu ironia fină, contribuind din plin la demascarea inevitabilă a fiecărui personaj în parte.

Trecut printr-un filtru romantic de factură Biedermeyer (din care motiv se vede nevoit să-şi domolească întrucâtva avântul demăsurat, să-şi domesticească starea de motivitate extremă, să se acomodeze circumstanţelor ce-l girează mai degrabă într-un mod condiţionat decât necondiţionat), glattaumerianul text comic Die Wunderiibung ne oferă bucuria savurării unei opere literare remarcabile...

Victoria Fonari

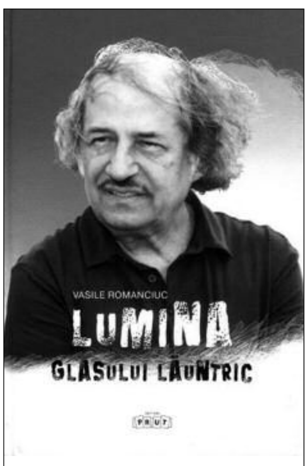

Orizonturile tăcerii lui Vasile Romanciuc în descifrarea Luminii…

Poezia își revendică varii fațete: dacă pentru S. Mallarmé poezia era apropierea de muzică, pentru A. Camus – o modalitate de a se construi, pentru N. Stănescu de a găsi „acel lazăr lingvistic", atunci V. Romanciuc este „purtător de cuvânt al tăcerii" (*Cad din litere* - p.13).

Tăcerea în studiul semiotic al Mirelei Arsith are o multitudine de semnificații. Într-unul din exercițiile de scriere faimosul regizor italian Vincenzo Cerami stipula că omul vorbește esențe în tăcere.

Antologia de versuri semnate de Vasile Romanciuc *Lumina glasului lăuntric*, apărută recent la Editura Prut (Chișinău, 2016), așteptată de cititorii din țară și din diasporă, conține trei secțiuni: *Priveghetoarea adâncurilor*, (unde timpul este identificat în semn, valorificând unicitatea trăirii: „Lasă neapărat, lasă neapărat/ un semn/ pe fața zilei ce trece/ un semn / numai de tine știut/ astfel, timpul/ nu te va putea înșela" (*Lasă un semn*); *Cuvântul ne adaugă vedere* include sonete petrarchiste unde sunt revigorate motivele culturii univerale în contextul cronotopului în care activează poetul, conjugând propriile viziuni ce ajung până la insolit: „O, Doamne! Moartea, azi, s-a sinucis!" (*Astăzi, Dumnezeu e în concediu...*) sau „Cireșe pentru omul de zăpadă! (*Era o altă lume când ningea*), sau „S-a încâlcit al Ariadnei fir..." (*Ce ai visat cândva*).; *O furnică în bibliotecă* include versuri pentru copii – în centrul atenției este cartea (*Câteva lucruri știute de carte și cărți*), dragostea de țară (*Patria*), familia (*Cântec pentru mama*), plăcerea vacanței și a jocului (*La bunici*, *Sfârșit de vacanță, Ploaia*).

Poetul iubirii Vasile Romanciuc conjugă tăcerea, își împletește versurile cu rosturile pronumelor „tu și eu... clepsidră din două inimi") (*Un izvor însetat*), de parcă ar face poezie din cartea lui Martin Buber: „Cuvântul fundamental Eu-Tu poate să fie rostit numai cu întreaga ființă. Adunarea și contopirea întregii ființe nu se poate face fără mine. Mă implinesc prin Tu; devenind Eu, îl rostesc pe Tu. Orice viață adevărată este întâlnire". Se întrevăd diferențele dintre filosoful teolog care trăiește un extaz continuu de a fi deschis la dialogul dintre om și Dumnezeu. Textul e atât de viu încât vocea se pare auzită, iar autorul nu mai continește de a înscrie această comunicare. De parcă ar avea o frică – dacă nu s-ar mai isca cuvinte pentru a comunica dispare esența sa de a fi.

Vasile Romanciuc percepe înțelegerea „tu și eu" ca un superlativ al iubirii, în care cuvintele își găsesc rostul în tăcere ca să nu distrugă emoțiile care-l copleșesc. Emoții care nu trebuie să se autodistrugă atunci când vor fi citite de pe paginile cărților. Tăcerea vine dintr-o introvertire a poetului de a-și păstra taina emoției, dar și de a păstra în veșnicia tăcerii prin cuvinte. În acest sens cuvintele oferă nuanțarea tăcerii de a fi împreună.

Pronumele personal nu mai este un joc superficial al formei de a dialoga cu celălalt – tăcerea este destăinuire. Este percepția iubirii în plan terestru care expansiv trece la cel celest: „între *acolo* și *aici* / o divină melodie / în anDante / *rotește sori și stele*" (*Acolo se naște lumina*).

Privind cu atenție cartea, aceasta se încheie cu o imagine „La cireșe, cu Valentina". Unde domină aceeași construcție de mișcare – în oglindă, unde mâinile formează un compas, în care încape o existență a poeziei pronumelor „tu și eu".

Imaginea luminii complementează acest sentiment și prin intermediul floral: „Ne privim tăcuți, / Luminați de-un mac. / Te cunosc de-o zi, / Te iubesc de-un veac..." (*Luminați de-un mac*). Macul – planta pasiunii – în alte contexte ar semnifica incertitudinea, nesiguranța, nebunia, maleficul, întunecarea eului liric, evadarea în inconștient, dezicerea de real. Totuși din structura cărții macul devine planta ce cunoaște arta de a păstra pasiunea în iubire, de a nu se dezice de admirație, de jocul cromatic al seducției. Cunoașterea nu semnifică absolutul constant, rațiunea este răvășită prin perceperea emotivă. Afirmațiile derivă din construcția similară, dar în antiteză: *zi* în raport cu *veac*, determină efemeritatea în a cunoaște. Raționalul nu este în opoziție cu sentimentul, acesta nu distorsionează în opacitate, invers rațiunea devine o pistă de a reflecta la tăcere și lumina iubirii, cunoașterea oferă posibilitatea de a descoperi continuu persoana iubită. Într-o poziție totalmente nespecifică timpului nostru de scriere: sentimentul devine elementul constant, cert. Versurile poetului Romanciuc confirmă una din sintagmele lui Ovidiu în *Ars amandi*, în care specifică diferențele dintre îndrăgostire și iubire. Iar sentimentul trebuie să fie îngrijit prin înțelegere și varitatea tăcerii.

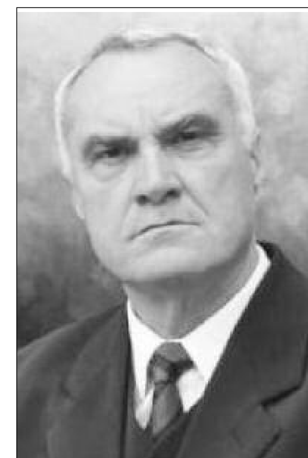
Semnele de suspensie denotă diversitatea tăcerii. Un efect eco, al refracției, insistă în lirica de dragoste. Fonemele cuvintelor picură repetitiv sensuri noi. Structura textului amplifică sensul văzut superficial în limbajul colocvial. Structurile se îmbrățișează în dimensiunile pronumelor posesive. Posesivul nu apare ca o obsesie ce ștrangulează sufletul, posesivul răsfață în tăceri: „Ochii mei au tradus / tăcerea ochilor tăi" (Ochii tăi...). Silențiozitatea emană mistere, fluviul de emoții ghidează eul liric în consolidarea propriei ființe de a trăi în armonie, de a savura și de a aprecia într-o veșnică adorație: „Ea / este cel mai vechi / cel mai nou poem / care, sfânt, mă-nfioară – / nu-l voi ști pe de rost niciodată, / chiar dacă-l învăț / dintr-o viață / anterioară..." (*Femeia pe care-o iubesc* – este o poezie-dedicație – pentru Valentina, soția poetului).

O determinare a unei tăceri de ecou coboară/urcă în plan ontologic. Viața anterioară nu e neapărat după modelul viziunii romanului lui Liviu Rebreanu *Adam și Eva*, deși ar înscrie și tangențe cu împlinirea destinului prin căutarea jumătății. Textele lui Vasile Romanciuc vin să abordeze într-un plan intuitiv cunoașterea în planul „diferenței ontologice". Expresia hiedeggeriană ce își trasează problema de a identifica deosebirile dintre ființă și ființare ține de partajarea ontologiilor din plan general spre cele particulare: „*Întrebarea privitoare la ființă vizează de aceea o condiție apriorică de posibilitate nu numai a științelor care explorează ființarea care este în cutare sau cutare fel și care se mișcă astfel deja, de fiecare dată, într-o înțelegere a ființei, ci deopotrivă condiția de posibilitate a înseși ontologiilor care stau înainte științelor ontice și le fondează. Orice ontologie, oricât de bogat și de bine articulat ar fi sistemul de categorii de care ea dispune, rămâne în fond oarbă și se abate de la intenția ei cea mai proprie, dacă nu a lămurit în prealabil în chip satisfăcător sensul ființei și dacă nu a conceput această clarificare ca fiind sarcina sa fundamentală*". Dacă din punct de vedere științific este complicat de explicat diferența ontologică, atunci instrumentariul artei permite să percepem această diferențiere, pe care G. Vattimo o explica la fel prin alegorie: „diferența, despre care Martin Heidegger ne vorbește, este aceea care întotdeauna se dă între ceea ce apare într-un anumit orizont și orizontul însuși ca apertură deschisă care face posibil să apară ființarea în el". Reflecția percepută încă din perioada arhaică – o viziune despre conexiune cosmică a lumii, unde momentul terestru se revede în cel celest. Din proiecție deducem că ontologicul perceput prin filiera iubirii devine mitic. Pentru că dorința de a ieși din timp nu este una de evadare, dar de păstrare intactă a tăcerii, înregistrată ca o posibilitate unică de a cunoaște lumea în forma ei paradisiacă, determinată de factorii de încredere – parafrazând viziunea creștină: credința; extragerea temporalității prin imaginea de pe retina ochilor este determinată de speranța de a persevera la dezvăluirea tuturor conotațiilor tăcerii: „Suntem un fel de pești / tereștri. / Limba noastră / e tăcerea" (*Peștii*).

Scriitorul oprește mitul lui Eco petru Narcis într-un moment crucial – până la blestem. Îi returnează cursul în făgașul propriului destin. Reflecția apare ca o componentă importantă a dragostei, este continuitatea de a intui ce gândește omul iubit. Continuitatea nu pledează pentru argumente în favoarea iubirii, sentimentul devine o componentă primordială în care este percepută ființa în raport cu ființarea, orizontul iubirii nu cunoaște limite, similar cum tăcerea depășește frontierele concrete ale unui cuvânt. Tăcerea, fiind o dimensiune a percepției, relevă segmentar timpul într-o admirație de a infiltra într-un timp concret unde de veșnicie.

Ion Buzași

„UN NOU PERPESSICIUS APĂRU”

Istoricul literar clujean, T. Tihan a dovedit o preocupare statornică pentru studiul operei lui Perpessicius, încă de pe când era cronicar al revistei „Steaua”, adică îndată după absolvirea facultăţii. În revista clujeană a publicat câteva studii: *În căutarea poetului Perpessicius, Un romancier în proiect Critica literară în viziunea lui Perpessicius* ş.a. Ultimul a fost remarcat de către fiul criticului, profesorul şi italienistul Dumitru D. Panaitescu, care îi adresează cuvinte de apreciere şi mulţumire. Tihan îi mărturiseşte că intenţionează să se înscrie la doctorat cu o teză despre viaţa şi opera lui Perpessicius, iar fiul acestuia s-a oferit să-i înlesnească documentarea punându-i la dispoziţie scrieri inedite, pagini de jurnal. T. Tihan a finalizat teza pe care a şi susţinut-o în mod strălucit; din paginile acesteia desprinde şi amplifică capitolele cu accentuat caracter autobiografic, aducând argumente pentru o posibilă interpretare biografică a operei autorului *Menţiunilor critice*.

Specie importantă a istoriei literare, biografia pretinde deopotrivă documentarea temeinică şi har evocator. Biografia scrisă de Tihan dovedeşte că autorul le stăpâneşte pe amândouă, oferindu-ne o scriere care se apropie de rosturile primare ale speciei, când avea un pronunţat caracter educativ, înfăţişând personalităţi exemplare, dacă ar fi să amintim doar câteva biografii celebre din literatura antică: *Vieţile paralele* de Plutarh, *Despre bărbaţi iluştri* de Cornelius Nepos şi *Vieţile celor doisprezece cezari* de Suetonius.

În biografia lui Tihan, scriitorul proteic care a fost Perpessicius devine un personaj viu, mai ales prin conferirea unor trăsături umane, mai puţin ştiute sau ocultate. Nu atât capitolele, scrise alert, care sunt obişnuite în orice biografie, cât mai ales oralitatea expunerii conferă particularitate acestei biografii. Autorul, înfăţişând drumul vieţii lui Perpessicius, ne invită să-l însoţim, prin îndemnuri repetate pe care ni le adresează în acest sens: să-l urmărim, să citim împreună această pagină, să rememorăm acest episod etc. Toate scrierile lui Perpessicius, de la „menţiunile critice”, la poezii şi prefeţe au un caracter autobiografic şi pe acestea se va întemeia în primul rând această biografie, la care adaugă pagini de corespondenţă şi puţinele pagini care ni s-au păstrat dintr-un „jurnal secret”. Aşadar îl vedem în Brăila natală, născut într-o familie săracă, trăind o copilărie asemănătoare cu a lui Panait Istrati, dar spre deosebire de autorul Chirei Chiralina, Dumitru Panaitescu, cum este înscris în actele şcolare, este un studios, un licean premiant şi un student care se bucură de aprecierea unor somităţi didactice universitare ca: Ovid Densuşianu, Ion Bogdan, Ion Bianu ş.a.. Şi aceştia şi dascălii de liceu sunt evocaţi cu simpatie şi recunoştinţă nu numai pentru erudiţia lor, dar şi pentru omenia lor. Astfel Ion Bianu, fost absolvent al Şcolilor Blajului, îl va ajuta să obţină o bursă vacantă, ceea ce însemna pentru viitorul critic „întâiul semn vădit al marii solicitudini ce Ion Bianu purta discipolilor săi cărora le-a întins întotdeauna o mână protectoare”. Ctitorul şi directorul Bibliotecii Academiei Române, - şi peste decenii şi Perpessicius îi urma în această funcţie - urma îndemnul binefăcătorului său de la Blaj, canonicul Ion Micu Moldovan, care îl ajutase şi pe el. La scrisoarea de mulţumire pe care Perpessicius o adresează lui Ion Bianu, aş vrea să adaug şi o scurtă recenzie la bibliografia *Dascălii Blajului* de N. Comşa,nepotul de soră al profesorului său de la Universitate apărută la Blaj în 1944, tot ca semn al aceleiaşi recunoştinţe.

Viaţa lui Perpessicius nu a fost scutită de greutăţi, pseudonimul său, de origine latină are „sunet de destin” – „cel deprins cu suferinţa”. După absolvirea facultăţii este înrolat ca sublocotenent de rezervă în Primul Război Mondial şi, în luptele din Dobrogea, grav rănit trebuie să sufere o rezecţie din cot a mâinii drepte, urmând chinuitoare, dar perseverente exerciţii de a deprinde scrisul cu mâna stângă. Cu timpul va dobândi chiar un scris caligrafic, asemănător cu al manuscriselor eminesciene, pe care le-a cunoscut şi despre al căror farmec a scris ca nimeni altul. Dar până la studiul manuscriselor eminesciene urmează ani de „apostolat didactic în Ardeal”, considerat ca o îndatorire patriotică pentru ridicarea culturală a provinciei de curând revenită la patria mamă. Revenit în Bucureşti, se afirmă, pe lângă dascălul de vocaţie, publicistul talentat care a scris la aproape toate publicaţiile vremii impunând sub semnătura sa o specie a criticii literare, „menţiunea critică”. Anii celui de-Al Doilea Război Mondial sunt trăiţi cu sentimente contradictorii: la început speranţa unei dreptăţi sociale, repede spulberată de instaurarea „dictaturii proletariatului” de provenienţă bolşevică. Retras o vreme din câmpul publicisticii, îşi găseşte o slujbă în cercetare la Institutul de Istorie Literară şi Folclor, convins fiind că, aici în studiul textelor şi manuscriselor vechi, nu i se va cere o manifestă angajare politică pentru care manifesta în sinea sa rezerve serioase. A fost însă un intelectual convins că are datoria să participe la „viaţa Cetăţii” şi după puterile sale să contribuie la propăşirea acesteia.

Evident, că o muncă didactică publicistica atât de laborioasă şi literatura sa atât de diversă şi rodnică i-au adus şi unele meritate recunoaşteri: este reconfirmat ca membru corespondent al Academiei Române, apoi membru titular, este numit director al Bibliotecii Academiei Române. Numele lui este legat în eternitate de eminescologie – editorul competent al manuscriselor eminesciene pentru care s-a dăruit până la sacrificarea vederii. Au apărut în timpul vieţii 6 volume din ediţia Perpessicius şi, spre finalul vieţii avea convingerea mâhnită că lasă „un zid părăsit şi neisprăvit”. Din fericire previziunea pesimistă a lui Perpessicius a fost infirmată, şi un colectiv de eminescologi competenţi au continuat munca lui, bucurând cultura românească cu Integrala operei lui Eminescu.

De numele lui se leagă două „ctitorii culturale”: *Muzeul Literaturii Române* care a devenit una din principalele instituţii culturale şi de cercetare ştiinţifică ale ţării, căreia i-a conferit o publicaţie trimestrială „Manuscriptum”, o revistă unicat – care excelează în publicarea ineditelor şi care în cele peste patru decenii de existenţă a îmbogăţit patrimoniul literaturii române. Dacă ar fi să găsim un „precursor” al revistei „Manuscriptum” aş aminti publicaţia blăjeană a lui Timotei Cipariu, „Arhiv pentru filologie şi istorie” (1867), care, şi ea, în intenţia redactorului era menită să publice pagini şi documente literare inedite.

Aceasta este imaginea cărturarului erudit care a fost Perpessicius şi care era în general cunoscută. Dar T. Tihan ambiţionează să ne ofere *un portret spiritual* şi *al omului* şi cred că aceasta este şi marea noutate a monografiei cu pagini în care istoricul literar citeşte documentele literare (în special scrisorile publicate de C. D. Zeletin în „România literară” nr. 49/2001, cu titlul *Yvoria sau drama secretă a lui Perpessicius*). Acestui portret viu şi autentic creionat de T. Tihan i se potriveşte maxima poetului latin Terentiu : Homo sum, humani nihil a me alienum puto. Şi într-adevăr nimic din ceea ce este omenesc nu i-a fost străin acestui benedictin al scrisului, care a îndurat şi injustiţii sociale, şi invidiile colegilor (chiar din Academie), consacrându-se atunci când era încercat de durere şi deznădejde muncii de creaţie, scrisului, făcându-şi o deviză de viaţă din înţeleptul îndemn: „Cât timp lucrezi, nu ai cum te gândi la moarte”. Însemnările din paginile de jurnal, puţine câte ne-au rămas, îl arată că uneori judeca oamenii cu „îndoită măsură” (vezi aprecierile despre Nae Ionescu, la a cărui revistă, „Cuvântul” fusese o vreme redactor şi colaborator, ceea ce ne-ar duce cu gândul la istoricul bizantin Procopius din Cezareea, care în *Istoria secretă* era un critic necruţător, cu cei pe care în ocazii publice îi elogia). Perpessicius n-a fost, hotărât lucru, un combativ, ci sub povara vremurilor, şi-a amintit de înţelepciunea cronicarului Miron Costin:„Nu sunt vremile sub om, ci bietul om sub vremuri”.

Revelaţia biografiei este prezentarea „iubirilor” lui Perpessicius, „un sentimental intratabil”, „incurabil sentimental”, „impenitent îndrăgostit” etc. T. Tihan avansează câteva explicaţii: s-a însurat foarte tânăr, fără a fi pregătit la servituţile vieţii conjugale, drama războiului i-a arătat cu brutalitate precaritatea vieţii omeneşti, convingerea că viaţa lui numai în tovărăşia cărţilor, oricât de ademenitoare, este totuşi incompletă. Trei amoruri, cu ecouri literare, în poezia, în proiectele de roman, şi în însemnările jurnaliere, capătă în această biografie aspectul unor pagini dintr-un roman de dragoste, cu eroinele pe care le cunoaştem acum: Olga, Viorica Secăşan (acea Yvoria), Cerission (alias Elena). Îndrăgostitul sau amantul are uneori un comportament caragialesc, pe care biograful său îl sancţionează, pentru că provoacă ca în cazul Vioricăi Secăşan, o senzaţională tragedie, printr-un suicid care a şocat lumea şi presa bucureşteană a anului 1927: Viori, cum o alinta Perpessicius, decepţionată că a fost minţită de iubitul despre care află că e însurat şi are un copil, se închide într-un cavou şi stropindu-se cu alcool îşi dă foc, arzând până la carbonizare. O dramă care l-a marcat pentru o vreme, din care îşi va reveni însă destul de repede, prin aceeaşi muncă tămăduitoare, şi, odată întremat sufleteşte, chiar în anii senectuţii va mai fi încercat de săgeţile năzdrăvanului Cupidon pentru o enigmatică Elena amor povestit voalat în *Pretext cehovian*.

Cu toate aceste păcate omeneşti, pe care biograful caută să le explice sau să le justifice, viaţa lui rămâne una exemplară. Unul dintre istorici noştri literari o consideră chiar o „viaţă eroică”, pentru că, să rămâi infirm de mâna dreaptă care îi slujea la scrisul zilnic, să fii de la 60 de ani cu vederea tot mai slăbită, până în pragul cecităţii, să vezi că fiul tău, un profesor universitar respectat, este întemniţat trei ani pentru că s-a pronunţat despre contrarevoluţia din Ungaria, să fii bântuit de gândul sinuciderii şi să ieşi din toate acestea prin ceea ce latinii postulau: *Labor improbus omnia vincit* (Munca îndârjită învinge toate greutăţile) învederează într-adevăr un caracter puternic. A năzuit şi a reuşit să fie un om complet: al unei exemplare trude scriitoriceşti, dar şi un om al timpului său, atent la ritmurile vieţii în toate manifestările, completând astfel înţelepciunea cărţii cu truda şi chinurile de care au parte muritorii, precum în poezia gnomică a lui Eminescu:„Nu e carte să înveţi,/ Ca viaţa s-aibă preţ,/ Ci trăieşte, chinuieşte/ Şi de toate pătimeşte/ Ş-ai s-auzi cum iarba creşte.”

Avem prin cartea lui Tihan un Perpessicius viu, autentic, memorabil, scos din şabloanele manualelor şi cursurilor universitare, un scriitor şi un om, cu măreţia şi decăderea inerente naturii umane.

În biografia lui Tihan, scriitorul proteic care a fost Perpessicius devine un personaj viu, mai ales prin conferirea unor trăsături umane, mai puţin ştiute sau ocultate. Nu atât capitolele, scrise alert, care sunt obişnuite în orice biografie, cât mai ales oralitatea expunerii conferă particularitate acestei biografii.

Ion C. ŞTEFAN

UN CĂLĂTOR NEOBOSIT PE MERIDIANELE LUMII

Ion PĂTRAŞCU, „Povestiri persane”, Editura PRINTECH, Bucureşti, 2017

...autorul care a reuşit o minunată îmbinare între experienţa sa diplomatică îndelungată şi talentul deosebit prin care ne-o înfăţişează, în volumele sale, care au devenit adevărate ghiduri spirituale pentru toţi cititorii săi.

Domnul ambasador Ion Pătraşcu este un argeşean dornic de a cunoaşte cât mai multe ţări şi locuri pitoreşti, de pe toate meridianele lumii.

În viaţa sa activă, a îndeplinit cu devotament, dăruire şi înţelepciune, munca de ambasador român, în China, Egipt, Siria, Cipru, Grecia şi altele – întorcându-se în ţară, de fiecare dată, cu importante informaţii culturale, istorice, geografice şi ştiinţifice, pe care s-a străduit apoi să le împărtăşească şi cititorilor, în momentele când amintirile erau încă vii şi strălucitoare în memoria sa. E vorba de un şuvoi al relatării din momentul imediat, care le urmează, când încă forţa de comunicare a naratorului era puternică şi convingătoare.

Astfel, am călătorit, împreună cu el, în paginile revistei ”Curtea de la Argeş”, încă de la înfiinţarea acestei publicaţii prestigioase, de către domnul academician Gheorghe Păun, care au fost sistematizate apoi în câteva volume reprezentative: „Peregrinările unui diplomat”, „Mozaic diplomatic”, „Popas în China” şi altele.

Memoriile lui Ion Pătraşcu au devenit literatură de cea mai bună calitate, fiindcă domnul ambasador are talent, dovedind o artă descriptivă impresionantă. Aceste îmbinări între informaţii atât de diverse, făcute cu multă pricepere, constituie deja un ghid al călătorului neobosit pe meridianele lumii. L-am însoţit, prin lecturi, pe autor cu emoţie şi curiozitate, i-am devenit prieten de călătorii imaginare, alături de sutele de cititori fideli ai revistei argeşene.

Ceea ce m-a impresionat mai mult însă, în anii care au urmat, a fost faptul că, după ieşirea la pensie şi retragerea în liniştea unui sat argeşean, dăruindu-se scrisului, domnul ambasador nu şi-a încetat activitatea creativă: floarea de colţ a curiozităţii sale încă înmiresmează în gândurile şi sentimentele naratorului, continuând să ne dăruiască imagini şi frumuseţi impresionante, culese, de data aceasta, ca simplu turist spre locuri încă nevizitate, căutând să rămână acelaşi neobosit turist, dăruindu-ne un alt volum de calitate, ca în aceste „Povestiri persane”, la care mă voi referi în continuare.

Titlul este atrăgător şi ne îndeamnă la lectură, deşi bănuim că nu este vorba de povestirile fantastice ale Şeherezadei, vestite în lumea întreagă, ci de-o prezentare modernă a frumuseţilor, monumentelor şi tradiţiilor cultuale ale Persiei contemporane.

De data aceasta, ghidul turistic de început ne este domnul ambasador Cristian Teodorescu, absolvent al Universităţii din Teheran şi membru onorific al Academiei de limba şi cultura persană din Iran, unde şi-a regăsit foşti profesori şi colegi, cunoscător, la faţa locului, printr-o activitate diplomatică îndelungată, a oraşelor, monumentelor şi personalităţilor pe care doreşte să le prezinte, pentru cititorii săi români, un confrate, la fel de prestigios, în diplomaţie: ”O lucrare impresionantă prin documentare şi cunoaştere aprofundată despre Iran, o ţară în care învăţaţii – inventatori, artizani, poeţi şi filosofi – au fost dintotdeauna şi sunt şi azi la mare cinste. Nu găsesc o descriere mai adecvată pentru cartea „Povestiri persane”, rezultată din asamblarea în volum de către diplomatul Ion Pătraşcu a componentelor unui serial omonim, în revista *Curtea de la Argeş* şi care vede lumina tiparului la ceas aniversar pentru prestigioasa publicaţie argeşeană” (*Prefaţă*, p. 5).

În continuare, la fel ca un cronicar de odinioară, parcurgem mărturia lui Ion Pătraşcu, adresându-ni-se cu acel prietenesc „Dragă cititorule”, „Consider ca un fapt normal continuarea periplului nostru tot prin lumea de basm a Orientului, acolo unde s-au plămădit cele mai vechi şi mai remarcabile civilizaţii ale omenirii. Sigur, în cazul meu intervine şi elementul subiectiv, întrucât puţin peste jumătate din misiunile mele diplomatice în străinătate s-au consumat în Orientul Îndepărtat sau Apropiat. /.../ Însă, din salba marilor civilizaţii ale Orientului îmi lipsea o piesă de bază. Îmi lipsea Persia cu fabuloasa ei istorie şi civilizaţie. /.../ Îmi doream însă, cu ardoare, să păşesc şi pe solul de unde porneau minunatele poveşti ale Şeherezadei şi se mai auzea încă ecoul faptelor marilor regi ahemenizi, sau de unde primeam cu dărnicie, şi noi, românii, influenţe trainice în cele mai diverse domenii ale creaţiei umane” (p. 9).

Pentru a păstra însă autenticitatea acestor meleaguri minunate şi farmecul legendar al trecutului lor, Ion Pătraşcu ne propune să călătorim împreună „Pe urmele Şeherezadei, cea cu har dumnezeiesc de naratoare. Desigur, povestea ei este arhicunoscută în lumea întreagă, dar eu nu-mi închipui serialul meu fără această eroină orientală” – ne mărturiseşte autorul (p.28), continuând: „Colecţia *O mie şi una de nopţi* apare adesea cu titlul de *Halimà*, nume arab, care semnifică gentileţe, generozitate, dar şi povestiri cu peripeţii, încurcături, confuzii” (idem), prezentându-ne apoi vechimea şi alcătuirea acestui volum de basme, traducerile lui şi răspândirea în Europa, incluzând şi partea românească, a receptării mesajului de către Anton Pann, care „a versificat una din poveştile Halimei şi a inclus-o în poema sa *O şezătoare la ţară* sau *Povestea lui Moş Albu*”.

Apoi este amintit „Divanul persan”, al lui Mihail Sadoveanu, care ne duce cu gândul tot la „O mie şi una de nopţi”, „la acel ciclu de snoave mucalite care, unele dintre ele, au rostul să scoată în relief, viclenia, nestatornicia şi necredinţa femeilor, trăsături care l-au înrăit pe regele Shahryar” (p. 31).

De aici, suntem transferaţi în Iranul modern, prezentându-ne realizările sale culturale şi ştiinţifice, în capitole ca: ”Cinci milenii de inginerie persană”, „Ştiinţa în vechea Persie”, „Arta covoarelor persane” şi altele, fiecare dintre ele fiind o sursă bogată de inspiraţie şi documentare, pe un ton literar modern şi convingător.

Capitolele care m-au interesat cel mai mult sunt însă tot acelea referitoare la influenţele tradiţiilor Iranului asupra unor scriitori români şi alţi oameni de cultură. Două dintre ele ne prezintă rezonanţa lor în creaţia lui Mihai Eminescu: ”Darius al lui Istaspe” şi ”Cu Eminescu prin ţara perşilor”. Ne amintim fragmentul din „Scrisoarea III”, a poetului nostru naţional, unde, în dialogul dintre Baiazid şi Mircea, domnitorul român îi aminteşte temutului sultan că, din faţa oştilor strămoşeşti, s-a retras însuşi vestitul rege Darius, deoarece „Marele rege era conştient că, la dimensiunile imperiului său, puterea centralizată putea fi oricând victimă a timpului şi a distanţei”(p. 50). „Este evident, adaugă autorul, că Eminescu cunoştea simbolistica persană a pământului şi a apei” („Cum veniră, se făcură toţi o apă şi-un pământ”). În plus, ”prin manuscrisele sale s-au găsit menţionate şi simbolurile din solia lui Idanthuras, respectiv pasărea, şoarecele, broasca, săgeţile şi plugul” (p. 46). Este amintit şi poemul ”Gemenii”, în care „Darius cel mare are locul lui bine definit”. Citatele alese de Ion Pătraşcu şi amănuntele îmbinate, între istoria lui Darius, informarea lui Eminescu şi ecoul pe care marele rege îl are în opera poetului român acest moment istorie, dovedeşte informarea multiplă a lui Ion Pătraşcu, dar şi măiestria de a le raporta unele la altele.

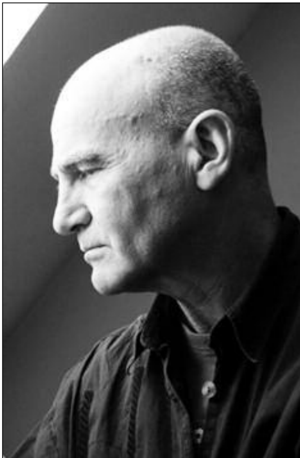
Apoi, în „Cu Eminescu în ţara perşilor”, el afirmă, cu aceeaşi forţă de convingere, că „Vechea Persie a exercitat asupra lui Eminescu o atracţie cu adevărat magică. Era rezultatul unui îndelung proces de cunoaştere, desfăşurat pe cele mai înalte registre” (p. 84), analizând geneza nuvelei fantastice „Sărmanul Dionis” şi ajungând la concluzia următoare: ”Cu această nuvelă, poetul adaugă o nouă filă la cronica îndelungatelor legături culturale româno-persane. Şi, după cum se ştie, aceasta nu este singura. Pe Eminescu îl întâlnim în multe puncte ale itinerarului nostru prin lumea perşilor” (p. 89).

Cu totul aparte este şi capitolul „Martha Bibescu prin grădinile persane”, înfăţişându-ne un moment diplomatic, în care Martha Bibescu, soţia prinţului George Valentin Bibescu, atunci când îl însoţeşte pe acesta, în calitatea sa de ambasador român, a fost invitată să viziteze celebrele grădini, moştenite de la regii ahemenizi: ”În Persia, Martha a avut trăiri puternice, incandescente, rezultate ale unei sensibilităţi deosebite şi pe fondul unei culturi alese, dobândită în familie şi prin ţările în care şi-a însoţit părintele (şi soţul) diplomat” (p. 181).

Ar mai fi încă multe pasajele intercalării dintre cultura persană şi cea românesc, scopul urmărit de autor fiind acela de-a demonstra că ”nasc şi la noi oameni”, vorba cronicarului, şi cred că tocmai în această demonstraţie stă meritul deosebit al cărţii domnului Ion Pătraşcu – autorul care a reuşit o minunată îmbinare între experienţa sa diplomatică îndelungată şi talentul deosebit prin care ne-o înfăţişează, în volumele sale, care au devenit adevărate ghiduri spirituale pentru toţi cititorii săi.

Alexandru Jurcan

Cehov eternul

Se poate trăi fără Cehov? Cine poate respira fără el? Eu unul nu, de aceea azi a trebuit să retrăiesc *Pescărușul* din 1972, în regia lui Yuri Karasik, cu Ludmila Savelieva, Alla Demidova, Iuri Iakovlev etc. Peliculă fără fisuri. Întregul Cehov tronează acolo, cu ratări, dezabuzați, plecări, reveniri, ceasuri și saloane ticsite de cărți, discuții și jocuri de loto, cina prelungită, iubirile neîmpărtășite... Știa Cehov perfect tribulațiile iubirii, ironia timpului, culisele gloriei.

Arkadina e actriță și vine pe moșie însoțită de scriitorul consacrat Trigorin. Fiul ei – Kostea - a scris o piesă și o joacă pe scena improvizată în fața lacului. „Nu putem trăi fără teatru...dar ne trebuie forme noi" – așa crede Kostea, nesuportând gloria lui Trigorin. Nina, iubita lui Kostea, cade în mrejele lui Trigorin, ca un fluture fragil atras de incandescența gloriei. Sigur că „o operă de artă trebuie să exprime o idee mare", așa cred cu toții, îmbrăcați în alb, uneori blazați. Mașa îl iubește pe Kostea, care o iubește pe Nina...Astfel e la Cehov, dar în realitate nu?? Nereciprocitatea, ca sursă de nefericire. Ca dezastru. „Cel puțin la sfârșitul vieții ar fi bine să nu ne ascundem, să nu mai mințim". Timpul deformează, modifică, schimbă reperele. „Ce nervoși sunteți și câtă dragoste!"... Kostea a împușcat un pescăruș, apoi a făcut o sinucidere ratată, știind că Nina nu-l iubește. Grupul estivalier avansează ca la Bunuel în *Farmecul discret al burgheziei*. Nina invidiază gloria lui Trigorin, dar acesta o simte ca o povară, mai apoi o seduce pe Nina și o abandonează, de parcă ar fi împușcat un ...pescăruș (metafora e evidentă). La final, după o viață chinuită, Nina știe că nu gloria e importantă, ci puterea de a suporta, de a-ți duce crucea. Fiecare personaj simte nevoia de confesiune, de a fi ascultat. Nu contează forme vechi sau forme noi în artă, ci omul cu sufletul lui. Fiecare se crede un ratat : am vrut să fiu scriitor, n-am reușit; am vrut să mă căsătoresc, nu s-a întâmplat; am vrut să trăiesc la oraș, dar iată-mă la țară". Mocneli, răbufniri și plecările ca o dispariție din viață. Iar finalul...ca la Cehov... împușcătura... mereu prezentă ca o sabie a lui Damocles. „O fi plesnit ceva în trusa mea de medicamente" – minte doctorul, știind că s-a sinucis Kostea, care tocmai a aflat că Nina, deși umilită și părăsită, îl iubea în continuare pe Trigorin cu o deznădejde maladivă, precum Mașa, care, deși căsătorită, nu-l poate uita pe Kostea. Acesta e Cehov, aici e viața întreagă, nimic nou sub soare. Alte măști, aceeași suferință.

Fiecare personaj simte nevoia de confesiune, de a fi ascultat. Nu contează forme vechi sau forme noi în artă, ci omul cu sufletul lui. Fiecare se crede un ratat: am vrut să fiu scriitor, n-am reușit; am vrut să mă căsătoresc, nu s-a întâmplat; am vrut să trăiesc la oraș, dar iată-mă la țară". Mocneli, răbufniri și plecările ca o dispariție din viață. Iar finalul... ca la Cehov...

A.J.

Enescu și Basarabia

Onisifor Ghibu (31 V 1883 – 31 X 1972) ne-a lăsat volumul OAMENI ÎNTRE OAMENI, publicat de editura Eminescu în 1990. Enciclopedică mărturie peste veac, cartea e azi o ilustră galerie a marilor conștiințe ale Culturii românești.

Pantheon

Octavian Goga, Caragiale, Șt. O. Iosif, Mihail Sadoveanu, George Coșbuc, Nicolae Iorga, Vasile Lucaciu, Nicolae Titulescu, George Enescu, Sextil Pușcariu, Ioan Lupaș, Emil Racoviță, Vasile Stroescu, Vasile Pârvan și Lucian Blaga sunt evocați cu diferite prilejuri, în evenimente memorabile, care uimesc și înfioară și rămân pilde și modele pentru aceia care, demni și devotați Țării, au apărat-o și înveșnicit-o cu excelența strădaniilor lor intelectuale și istorice.

Enescu și Ghibu

Întâlnirea lor s-a petrecut „La Iași, în ziua de 27 noiembrie 1917 (...) în cabinetul căpitanului Constantin Petrescu, aghiotantul generalului Prezan, șeful Marelui Stat Major" – în plin refugiu al Tronului și al Guvernului, Ardealul și Regatul fiind ocupate de nemți, Moldova, de ruși. „Câțiva ofițeri și un civil așteptau să fie primiți". Civilul „avea și el câteva proiecte frumoase, în legătură cu care voia să stea de vorbă cu generalul". „Păi, să faceți cunoștință!", a spus căpitanul aghiotant, invitându-i în cabinetul său. Astfel, Ghibu avu râvnita ocazie a apropierii lui, de Enescu, pentru un sfert de veac de prietenie.

Spiritul Unirii

Octavian Ghibu: „Aveam chiar de gând să vă caut, să vă rog să veniți într-una din zile la Chișinău, să dați un concert (...) Să vadă basarabenii, atât moldovenii cât și rușii, că avem și noi artă și mari artiști. Când credeți că ați putea veni?". George Enescu: „...Iau act de dorința dumneavoastră și îndată ce-mi va fi posibil, voi veni". Onisifor Ghibu: „...Un tânăr (...) mi-aduce o scrisoare de la mult așteptatul „scripcar" – cum numeau moldovenii pe violoniști. O desfac cu răsuflarea reținută și citesc: „Iași, 17 martie 1918 st. v.4 bis, strada Vovidenia. Mult stimate Domnule Ghibu, Dacă n-am venit pân'acum la Chișinău este că plănuiam în ascuns să vin c'o pleiadă de muzicieni, adecă cu orchestră, pentru ca să se vază-n Basarabia că la noi sunt multe elemente, și bune, nu numai câte unul ici colea. – Vă rog să-l primiți pe delegatul meu, Domnul Profesor Jean Bobescu, care vă va comunica proiectele mele (...)".

Trei zile Enescu

Redactor la revista FAMILIA (5 VI 1865- 31 XII 1996), întemeiată de Iosif Vulcan (31 III 1841-7 IX 1907), Onisifor Ghibu publică un anunț: „Neîntrecututl violonist român G. Enescu va da, la Chișinău, cu concursul orchestrei regale de la Iași, trei mari concerte (...) în marea sală a Adunării Nobilimii (Blagorodnaia Sobrania)", astfel; „Întâiul concert, 24 martie 1918, solist Nicu Caravia (piano). În folosul refugiaților transilvăneni". (...) „Al doilea, duminecă 25 martie 1918, orele 8 ½ seara. În folosul orfanilor soldaților moldoveni morți în război". „Al treilea concert, marți, 27 martie 1918, orele 8 ½ seara, un singur concert de violină, dat de George Enescu. În folosul societății „Făclia".

Prutul – trecut

„În nr. 53 , din 23 martie 1918, al ziarului România Nouă, eu (O. Ghibu – n. red.) am publicat, sub titlul „O glorie a culturii românești: George Enescu – Cu prilejul concertelor d-sale la Chișinău", următorul articol (...)". Un fragment: „Moldovenii din Basarabia nu știau nimic din tot ce se petrecea la românii din celelalte țări (provincii – n. red.); ei nu cunoșteau pe oamenii mari ai neamului, ba nici chiar pe (...) A. Donici, Al. Russo, B. P. Hașdeu ș. a. Rușii îi învățaseră să creadă că românii n-au nimic de semă, nici limbă, nici literatură, nici cultură, nici știință".

Pro Unire

„Enescu ia parte, la Chișinău, la manifestația Basarabiei pentru Ardeal și a Ardealului pentru Basarabia. În ziua de 25 martie, când a avut loc al doilea concert Enescu, eu (Onisifor Ghibu - n. red.) am ținut, în cadrul Matineului Universității populare moldovenești, o conferință publică în Sala Eparhială, despre Ardeal. (...) La conferință a asistat și maestrul Enescu, care a venit însoțit de colaboratorul său N. Caravia".

Răsunetul

Onisifor Ghibu se referă din nou la „România Nouă": „A doua zi (în nr. 60, din 31 martie 1918), în articolul de fond al gazetei, George Tofan semnează o lungă și elogioasă dare de seamă asupra concertelor: „Un mare și neîntrecut artist, George Enescu, un geniu care apare așa de rar în istoria unui neam, a robit prin puterea dumnezeiască a artei sale, sufletele și, scuturându-le de mizeriile zilei, le-a ridicat în sferele luminoase ale idealului vecinic".

Unirea – împlinită

„În timpul petrecut de Enescu la Chișinău (...) Sosit la locuința lui Vladimir Herța, unde Enescu fusese găzduit, Onisifor Ghibu îl imploră să amâne al treilea concert. Maestrul refuză categoric. „Peste o jumătate de ceas Sfatul Țării proclamă unirea Basarabiei cu România (...) sala va deveni sală de banchet (...) Și îi intinsei gazeta, care avea tipărit cu caractere mari: „Basarabia s-a unit cu Țara-Mamă". Maestrul citi cu ochii scăldați în lacrimi atât articolul cât și declarația de unire și-mi zise: - Bineînțeles că, în fața situației date, sânt de acord cu amânarea concertului și cu România până la Nistru și până la Tisa. Doamne ajută!" Copleșit de sublimitatea momentului, mă îmbrățișă ca pe un frate, fixându-mă prelung cu privirea lui atât de mult grăitoare".

SERGHIE BUCUR

Cartea zilelor noastre

Călătoru' cărturar, contemporan cronicar

Este, în cazu` de față, Titus (Constantin) Vîjeu. A multe știutor, prin lume umblător. Pe foaie scriitor, de carte autor. Poet, traducător, fertil cugetător și harnic călător. Pământu-n lung și lat intens a colindat. Ochiu` și-a bucurat, secvențe-a adunat. Mintea și-a încărcat și s-a pus pe lucrat. A povestit bogat, eseuri a creat, cultură a iscat cu vârf și îndesat. Căci strânsura din volume ("Miazăzi – Miazănoapte", "Memorie de rezervă", Ed. CLUSIUM, 1996, 2000) o dovedește clar. Și ne arată cert un condeier cu har...

A fost și-n Nord, și-n Sud, și-n Vest. Pe ape și pe sus, pe jos și cu folos. Prin porturi și aeroporturi. Catedrale, monumente. Teatre, universități. Muzee și parcuri. Pe străzi nenumărate, de ani, vitrine, oameni specific încărcate. Când s-a întors acasă, s-a așezat la masă și le-a descris pe rând. Imagini mii creând, trecutu` cu prezentu` dibaci îngemănând. Doar prin puterea slovei aproape excelentă, deplin eficientă. Ce merită parcursă de vrei să știi, să afli și să îți zboare gândul unde nu ai visat vreodat`...

Pe Titus îl cunosc încă din tinerețe. Ne intersectam în Radio, des. Făcea emisiuni de artă și-l ascultam, firesc, mereu cu interes. De la el și alții de acolo învățând jurnalism, apăsat. D-aia, cu nesaț cetii de curând ăle două cărți și, pe cât mă pricepui, aste vorbe așternui, la revistă le dădui. Sugerând eu totodată publicarea laolaltă. Într-un tom revigorat, amplu, actualizat. Și c-un om la corectură să o facă pe măsură. Adică, fără fisură. Fincă poartă-n ele artă și cultură, vie-nvățătură și în viitor. Cin` le-o lectura, se va desfăta. Cin` le-o ignora, poate-o regreta...

Muzicantu` povestaș

În acte, Crețu Răducan. Brăila, 1 decembrie, 1931. Pe afișe, Johnny Răducanu. Pianist, contrabasist. Compozitor, orchestrator. Om de jazz până-n măduva oaselor. Recunoscut ca atare chiar peste ocean. Findcă genul a slujit vrednic și neobosit. Copios l-a propășit, prin el țara și-a fălit...

Cui vrea să-l cunoască mai bine, îi recomand să citească neapărat "Singurătatea... meseria mea". O carte* din primul an de mileniu. Lucrată echilibrat și ușor de lecturat. Plină de-ntâmplări, tablouri, judecăți inerente și adevăruri. Scrisă fluent, curat, colorat. Cu sinceritate, vervă și claritate. Mărturisire povestire despre el și existența-i deloc anodină. Deopotrivă mărturie senină despre locuri și oameni, obiceiuri și moduri de trai într-un veac cu frământările sale enorme. Îndeosebi pledoarie, cu modestie, despre muzică și pruncul ei numit jazz...

În ce ne-a lăsat pe foaie, Răducan s-a spovedit. A vorbit și-a izbutit să nu-l facă, astfel, uitat pe "Giohny de Răducanu", din neam de Petrea Crețu Solcanu. "Boier din stirpea de mahon a Brăilei". Nu numai artist vestit, ci și condei iscusit, de Istrati amintind. Cu nesaț eu l-am citit, da` sunt un pic necăjit că textu` mic mi-a ieșit pe lângă ce-a povestit și-a destăinuit bogat, inedit, pasionat. Precum a fost înzestrat și din plin a demonstrat prin ceea ce a creat și în urmă a lăsat. Are dreptate Florian Lungu spunând că Johnny trăiește în noi și după moartea ce l-a răpit păgubos...

*Johnny Răducanu, *Singurătatea... meseria mea*, Ed. RHP&P, 2001

ADRIAN SIMEANU

Mariana Şenilă-Vasiliu

Jurnal de călătorie

O săptămână la Râmeţi (II)

Cât timp am stat la mănăstire am băut cea mai minunată apă, pură și rece ca gheața. O astfel de apă nu mai băusem decât în două ocazii, o dată dintr-un izvor de pe culmea Apusenilor, iar a doua oară din izvorul subteran din curtea geamiei lui Ali Gazi Pașa de la Babadag - se prea poate ca după atâta apă sălcie băută în Dobrogea, dând de gustul apei dulci, să-i fi supraestimat calitățile, deși faptul că-i păstrez până azi amintirea îi confirmă calitățile. Cât despre apa cu care mi-am astâmpărat setea dintr-un izvor de pe o culme din Apuseni, aceea era cu adevărat dumnezeiască, simțeai că te purifică și te sfințește pe dinăuntru precum cea de sub altarul vechii biserici de la Rîmeți.

Întâiul hram al bisericii de la Rîmeți fusese „Nașterea Precistei", schimbat ulterior în hramul „Adormirii Maicii Domnului". Mai târziu acestui hram i s-a adăugat cel al „Izvorului Tămăduirii", lesne de înțeles și de ce - izvorul țâșnise chiar sub altarul bisericii, lucru care a fost interpretat ca de natură divină. Alături de biserica veche, în curtea bisericii a fost construită o a doua, cu hramul „Sfinților Apostoli Petru și Pavel". Biserica veche ar fi fost ctitorită de doi călugări ermiți, Ghenadie și Romulus, în 1214. Cea de-a doua în 1792, când după răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan, Viena s-a văzut obligată să facă unele concesii românilor și implicit cultului ortodox. Trebuie că imperialilor le vor fi persistat în urechi cuvintele călugărului Sofronie din Cioara, premergătoare marii răscoale: „Așteptați voi numa să înfrunzească pădurile...". Există și o a treia bisericuță în imediata apropiere a casei parohiale, modestă și oleacă ferită de puhoiul de lume care se bulucește la slujbă în biserica cea nouă, despre care maica Ioanichia îmi spusese că este biserica satului, dar unde, eu cel puțin, n-am văzut pe nimeni intrând.

Soarta vitregă a bisericilor românești ortodoxe a fost decisă de cele petrecute în 1054, evenimente care au dus la Marea Schismă dintre biserica de apus și biserica răsăriteană.

Ținând cont de năpastele istorice de care a avut parte, supraviețuirea bisericii de la Rîmeți, cea mai veche dintre construcțiile de zid din Transilvania aflată neîntrerupt în funcție până în zilele noastre, poate fi considerată un miracol. Mai puțin faimoasă decât vestitele surate din Țara Românească, ea este un simbol în ce privește soarta bisericilor ortodoxe din Transilvania, Banat și Crișana, repetând tristul lor destin provocat de Marea Schismă. Persecutată de catolici, biserica ortodoxă transilvană a plătit un preț greu de-a lungul secolelor cât timp pământul cuprins în arcul carpatic s-a aflat sub ocupație ungurească, austriacă și austro-ungară. Prigoana împotriva ei a început încă din veacul al XIII-lea. La 1204, papa Inocențiu al III-lea (1198-1216) cerea cercetarea stării bisericilor ortodoxe din Transilvania, Banat și Crișana. Neliniștea papei Inocențiu al III-lea era provocată de existența undeva în sudul Transilvaniei, pe teritoriul de atunci al Ungariei catolice, a unui episcopat ortodox. Și mai iritați de acest lucru au fost urmașii săi în scaunul papal, Grigore al IX-lea (1227-1241) și Nicolae al IV-lea (1288-1291). În 1234, papa Grigore al IX-lea i-a cerut insistent, printr-o scrisoare, regelui Bela al Ungariei să ia măsuri împotriva episcopilor valahi „care țin ritul grecilor", precum și supunerea/ subordonarea bisericii ortodoxe. Mai vehement încă, papa Nicolae al IV-lea i-a solicitat regelui maghiar Ladislau Cumanul să-i alunge pe ortodocși din Ungaria și țările supuse ei. Regele s-a conformat înaltelor porunci venite de la Roma, a pus de a fost convocat în 1279 sinodul de la Buda prin care preoților și episcopilor ortodocși „Să nu li se dea voie a ține cultul dumnezeiesc, a zidi capele sau alte case sfinte și credincioșilor să participe la astfel de cult divin sau de a intra în astfel de capele". Sic! Văzând însă că românii nici gând n-au să renunțe la credința strămoșească, mai târziu ocupanții au limitat interdicția doar la împrejmuirea de cetăți și biserici de zid, îngăduind doar construcții de lemn. Diabolică gândire, dar fără prea mare efect din moment ce românii au făcut o adevărată artă din arhitectura în lemn. Iar de cumva crezuseră că odată cu năruirea bisericilor din cauza putrezirii lemnului, românilor ortodocși li se va prăbuși și credința, trecând la catolicism, apoi amarnic s-au înșelat. Pitite în locuri ferite de ochii vigilenți ai oficialilor unguri și austrieci, până și bisericuțele de lemn au înfruntat vremurile și vremuielile, unele din ele rămânând în picioare până în ziua de azi. Este cazul bisericii de lemn a mănăstirii din Lupșa. Construită în 1421 și refăcută în 1429 de Vladislav Cândea - familia Cândeștilor și-a maghiarizat mai târziu numele în Kendofi - -, bisericuța din Apuseni a rezistat timpului până în zilele noastre. Adevăratul pericol o pândește abia acum. Înconjurată nepermis de aproape - o desparte doar un zid împrejmuitor de mică înălțime de exploatarea de bauxită -, bătrâna biserică este în pericol să ia oricând foc de la vreo țigară sau un chibrit aprins aruncat neglijent. Ca una legată de Apuseni prin strămoși, naștere și educație, m-am adresat lui Horia Bernea, pe atunci directorul Muzeului Țăranului Român să întreprindă ceva pentru salvarea bisericii de la Lupșa și a unei case țărănești din Bucium, veche de vreme - să tot fi avut trei secole sau chiar mai mult în cârcă - cu o arhitectură specifică zonei. Ce s-a întâmplat, de va fi făcut diligențele necesare, a uitat sau nefiind de competența lui directă n-a făcut nimic, cert e că murind Horia Bernea, n-am mai avut cui mă adresa. Cui? Acelui director al Muzeului Satului care din răzbunare că fusese schimbat a dat el însuși foc unor case? Ministerului Culturii la care miniștrii se tot schimbau și unde cu alte ocazii intervenisem fără alt rezultat excepțând o singură scrisoare de răspuns semnată de Mona Muscă? Zbateri vane, banii erau cheluiți pe fel de fel de expoziții inepte în străinătate la New York, în Germania și Austria sau aiurea. Că așa-i în cultura noastră post-decembristă...

Soarta vitregă a bisericilor românești ortodoxe a fost decisă de cele petrecute în 1054, evenimente care au dus la Marea Schismă dintre biserica de apus și biserica răsăriteană. Protagoniștii nefericitei rupturi au fost papa Leon al IX-lea (1040-1054) și patriarhul bisericii de la Constantinopol, Mihail Kerularios (1000-1059). Cauza n-a fost de natură dogmatică, deși și acest lucru a fost invocat de patriarh, ci una mult mai pământească și concretă. Râca dintre cele două capete bisericești a avut ca pretext chestiuni de ordin ritualic religios, pe care patriarhul, prin interpuși le reproșa bisericii latine. Într-o scrisoare adresată de arhiepiscopul „grec" de Ochrida, episcopului latin de Trani - inspirată pare-se chiar de Mihail Kerularios -, acela făcea trei reproșuri: că se folosește azimă în eucharistie și că ține sabatul, două lucruri preluate din ritualul ebraic, precum și celibatul impus preoților de biserica de la Roma. Tradusă în limba latină, scrisoarea acuzatoare a arhiepiscopului de Ochrida a ajuns în mâinile papei... Aceasta n-a fost decât scânteia care a aprins uriașul scandal ce a urmat și care a avut consecințe atât de nefaste pentru lumea creștină. Adevăratele cauze erau însă altele. În primul rând amestecul papei în posesiunile bizantine din sudul Italiei și alianța militară și politică, încheiată cu concursul Argyros, duce de Italia, dintre papa Leon al IX-lea cu împăratul Constantin Monomahul, peste capul patriarhului Kerularios, prin care papa urmărea infiltrarea latinilor în Bizanț, mai cu seamă în porturi, importante centre nodale comerciale. Or, ins ambițios și temperamental, Kerularios tindea să domine ambele lumi, pe cea religioasă, dar și pe cea politică bizantină. Deși plătise cu exilul amestecul în politică (participase la conspirația contra împăratului Mihail al IV-lea, cu care s-a împăcat mai târziu), ambiția îl mâna să controleze și conducerea prealumească a imperiului. Interesat doar să păstreze tronul, Monomahul (1042-1055) era dispus să încheie alianțe care erau favorabile sieși, dar păguboase pentru interesele imperiului. Așa cum a fost cea cu papa, neținând cont de patriarh. Pe de altă parte, poziția lui Mihail Kerularios în scaunul patriarhal era vulnerabilă. Succedase patriarhului Alexis fără să fi primit însă insemnele ecleziastice obișnuite, ceea ce îl lăsa descoperit atacurilor papei Leon al IX-lea, care îl trata de sus, ca pe un „neofit" (apud L. Bréhier). Între papă, patriarh și împărat a urmat un schimb încrucișat de scrisori otrăvite. În cele din urmă Kerularios i-a spus răspicat papei ce se voiește: autocefalia Bisericii de Constantinopol și egalitatea între papă și patriarh. La escaladarea conflictului dintre cei doi trebuie adăugate și diferențele temperamentale și de caracter ale protagoniștilor scandalului, cel perfid-pragmatic al papei, și cel vulcanic-nestăpânit al patriarhului. Dacă urâta cu coasa s-ar fi grăbit puțin, ruptura dintre biserici n-ar mai fi avut loc, papa murind chiar în 1054, împăratul în 1055, iar patriarhul a fost ucis în 1059... Poate. Sau nu?

În volumul „Vie et mort de Byzance", istoricul francez Louis Bréhier dă amănunte despre cum s-au petrecut lucrurile. Înfuriat de aroganța papei, patriarhul a adus la cunoștința populației tratatul călugărului Nicetas Steathos în care erau înșirate erorile ritualului romano-latin, apoi a închis toate bisericile latine din Constantinopol, i-a incriminat pe rând pe papă și împărat. Papa a reacționat prompt, și, culme a tupeului și aroganței, a trimis la Constantinopol trei dintre oamenii săi, pe cardinalii Humbert, pe Frederic de Lorena și pe episcopul de Amalfi. Dacă împăratul i-a primit pe trimișii papei, Kerularios a refuzat să stea de vorbă cu ei, acuzând că nu sunt reprezentanții papei, ci ai lui Argyros, pe care patriarhul îl ura pentru imixtiunile în politica bizantină. La 15 iulie 1054, cei trei trimiși ai papei s-au dus la catedrala Sfânta Sophia și, în fața mulțimii, chiar în mijlocul slujbei, au depus pe altar bula de excomunicare a patriarhului, după care și-au luat tălpășița. De unde se vede că actul de excomunicare fusese oricum ticluit dinainte, la Roma și că indiferent de situație, papa era decis să-l excomunice pe patriarh. Cinci zile mai târziu, patriarhul a convocat la rândul său sinodul „care a redactat parțial enciclica lui Photius către episcopii din Orient în care erau înșirate toate atacurile patriarhului împotriva bisericii romane și toate greșelile reproșabile ei" (L. Bréhier) în urma căreia, la 20 iulie, papa a fost la rândul lui excomunicat. După alte cinci zile, la 25 iulie, Kerularios a dat dispoziție să fie arse toate copiile bulei papale traduse în limba greacă, l-a afurisit pe Leon al IX-lea și pe cei care traduseseră textul latin. În numai zece zile, din cauza urii neîmpăcate dintre cele două capete bisericești, de unitatea bisericii creștine se alesese praful. Dacă nefastului eveniment i se adaugă comportamentul bestial al cruciaților din 1204, când în loc să se ducă să lupte pentru Sfântul Mormânt, s-au năpustit asupra

Constantinopolului, masacrând populația și jefuind toate bunurile care i-au ieșit în cale - printre altele au luat celebra cvadrigă cu caii de bronz auriți aflată acum la basilica San Marco, de la Veneția! -, e de înțeles alergia vehementă a grecilor la catolicism; doar la auzul veștii că actualul papă intenționează să viziteze Grecia, grecii au reacționat printr-un vehement NU. Nici tentativa papei Ioan Paul al II-lea și a patriarhului Bisericii Române, Teoctist de a întinde un pod al împăcării între cele două biserici nu s-a soldat cu vreun rezultat concret. Ura viscerală stârnită de cele ptrecute în 1054 și 1204 nu s-a stins nici după aproape o mie de ani.

Prigoana împotriva bisericii ortodoxe din Transilvania, Banat și Crișana a îndârjit preoții și populația românească. Pentru aceștia, dar și pentru locuitorii Țărilor Române, ortodoxia a însemnat mai mult decât un ritual religios, a însemnat apărarea ființei naționale. Prin Ortodoxie ne-am păstrat limba și ideea de unitate teritorială. A fost cea mai fermă reacție la intenția străinilor de a ne înghiți teritorial și la intenția de catolicizare sau calvinizare. Cu ocazia sărbătoririi a o mie de ani de când ungurii ocupaseră pământul transilvan, un grof l-a întrebat pe un țăran român invitat să asiste la festivități: „Nu te bucuri că ai venit la sărbătoarea Mileniului, o mie de ani de când am venit noi aici?" La care, țăranul i-a replicat: „Îți fi venit 'mneavoastră. Că noi am fost aici dintotdeauna". Când despre credință, atunci când în vremea Mariei Tereza s-a încercat calvinizarea românilor, răspunsul unui țăran român a fost categoric: „Am două mâini. De vrea împărăteasa lucrul mâinilor mele i-l dau. Am un cojoc și de-l vrea împărăteasa i-l dau. Dar n-am decât un suflet, iar acela e al lui Dumnezeu, și pe acela nu-l dau". Mai mult decât orice teorii și demonstrații istorice, răspunsurile ferme și pline de bun-simț ale celor doi țărani demonstrează forța credinței și atașamentul de glia strămoșească.

Biserica mănăstirii Rîmeți a trecut prin toate relele și stricăciunile aduse de timp - mai puțin, și de evenimentele istorice - cel mai mult. Numele i se trage de la ermiții/eremiții care s-au retras din calea lumii la poalele Trascăului, lângă apa Geoagiului. Asupra datării bisericii celei vechi - la Rîmeți există și o altă biserică, zisă cea nouă - există opinii diferite, unii istorici afirmă că ar fi fost construită în secolele XII și XIII, alții atribuindu-o chiar veacului XIV. Legenda care circulă încă, cum că pictarea bisericii s-ar fi făcut în vremea lui Matei Corvin, n-are niciun suport, din cercetări rezultând limpede că a fost pictată la 1377, anterior cu aproape un secol domniei Corvinului. Și pentru că tot am pomenit de zugrăvirea bisericii celei vechi, există mai multe straturi de pictură, opt parcă, ceea ce demonstrează de câte ori s-a reparat biserica. Într-un rest de zugrăveală datând din 1377, destul de deteriorat, este menționat numele pictorului Mihul de la Crișul Alb. Datarea frescei arată că bisericile ortodoxe păstrau legătura între ele, dar demonstrează și altceva, că pictarea s-a făcut pe vremea regelului Ungariei, ulterior și al Poloniei, Ludovic d'Anjou (1343-1382), iar nu în timpul domniei lui Matei Corvin (1458-1490), cum susține legenda și cum eronat a fost preluată de unii istorici. De fapt, cu toate cercetările făcute până în prezent, informațiile sunt incomplete. Prezența miraculosului izvor subteran a împiedicat săpăturile arheologice ce ar fi putut furniza noi date și probe concrete privind istoria bisericii de la Rîmeți.

Asemeni altor așezăminte religioase și monahicești ortodoxe din Transilvania, biserica de la Rîmeți a figurat pe lista de conscripție a generalului austriac Bucow care a pus în 1762 tunul pe modesta construcție de la poalele Trascăului. Pentru bisericile din Transilvania, Crișana și Banat, sinistrul general a fost biciul, nu al lui Dumnezeu, ci al ungurilor și austriecilor, catolici sau calviniști, care la incitarea Romei doreau nimicirea cu orice preț a bisericii ortodoxe ce menținea prin credință rezistența românească. Între 1761 și 1763, generalul Bucow a făcut ravagii, incendiind biserici de lemn și dărâmându-le pe cele de piatră. Ce a omis „tunarul", a fost că dacă în zid poți face gaură iar lemnul poate fi prefăcut în cenușă, de suflet n-ai cum să te atingi. Biserica din Rîmeți a fost reconstruită într-un moment de aproximativă toleranță, pe vremea Mariei Tereza, însă a fost dărâmată din nou în 1785, de astă dată din ordinul împăratului Iosif al II-lea. Motivul noii condamnări a bisericii din Rîmeți a fost faptul că localnicii participaseră la răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan. Executarea prin tragere pe roată a lui Horea și Cloșca, în 1785 nu a însemnat însă încetarea tensiunilor în Transilvania, drept care împăratul Iosif al II-lea s-a văzut nevoit să facă unele concesii și românilor. În 1792, localnicii din Valea Mănăstării Rîmeți au putut să-și refacă biserica, cu apostila că ea nu mai putea fi folosită decât ca biserică de mir, revenind la destinația inițială de loc de închinăciune abia în 1827. Dar cu asta calvarul românilor tot nu se încheiase. Crearea monarhiei austro-ungare, la 1867, sub dubla calitate de împărat al Austriei și rege al Ungariei a lui Franz Iosif nu l-e adus nicio ușurare românilor, ba, din contră. Abia instalat pe tronul de la Budapesta ca rege al Ungariei împăratul a și dat întâile legi antiromânești, abrogându-le pe cele votate în dieta de la Sibiu privind „egala îndreptățire a națiunii române și a limbii române" cu alte naționalități care compuneau imperiul austro-ungar. Abia după încheierea Primului Război Mondial, când prin tratatul de la Trianon din 1920, s-a recunoscut unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, a încetat prigoana împotriva credincioșilor ortodocși români din această parte a țării și, implicit, contra bisericii ortodoxe. După 1918, biserica, reparată și reorganizată de călugărul Evloghi Ota, venit taman de la Muntele Athos, a devenit mănăstire de călugări, iar în 1955 a fost transformată în mănăstire de maici (în 1992 având 70 de călugărițe). În luna iunie a lui 1992, biserica de la Rîmeți a fost sfințită de însuși Preafericitul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Teoctist.

Cu toate că biserica-monument de la Rîmeți are dimensiuni modeste, i s-a spus la un moment dat „catedrală" a Apusenilor. Înălțarea la rang a bisericii de la Rîmeți nu ține nici de grandoarea construcției și nici de calități arhitecturale deosebite, faima ei decurge din vechimea și rezistența în timp, dar mai cu seamă de capacitatea sa de a uni prin credință românii din Transilvania, de a se opune înghițirii religioase, etnice și lingvistice a acestora de cei care cotropiseră *Țara de dincolo de păduri,* o prăduiseră și o ținuseră sub călcâi timp de o mie de ani.

După lunga, dar incompleta lecție de istorie dată mutește de biserica de la Rîmeți am simțit nevoia să mă destind cumva. Trecând prin curtea mănăstirii, am dat peste cimitirul de lângă ea. Minune de flori smălțate în toate culorile, departe de a-mi da fiori, cimitirul are mai degrabă un aer vesel. E marea calitate a cimitirelor de țară românești de a incita gândul mai degrabă la viață decât la moarte și asta datorită pomilor și florilor, a ierbii ce crește în voie printre morminte. În „Hronicul vârstelor", Lucian Blaga povestește cum, împreună cu alți copii de-o seamă cu el, se cățărau în prunii din cimitir fiecare apreciind gustul fructului de deasupra mormântului. „Mortul ăsta e foarte bun", zicea vreunul, mușcând din poamă. Nici teamă, nici oroare, moartea la țară intră în firescul vieții. Am vizitat, totdeauna când a fost posibil, cimitirele din orașele mari occidentale, pentru că așa cum zicea fostul rector al Institutului de Arte din Cluj, Daniel Popescu, civilizația unui popor se vede după WC-uri, tonele de săpun consumate și cimitire, prin ultimele înțelegând cultul morților. De fiecare dată am simțit însă o oarecare stânjeneală în fața alinierii militărești a cavourilor și mormintelor în piatră sau beton, cu sculpturi în marmură, dar fără niciun fir de verdeață între ele. Singurele morminte acoperite de o pătură de iederă pe care le-am văzut sunt cele fraților Theo și Vincent van Gogh de la Auvers-sur-Oise. În rest, pustie de piatră împodobită ici și colo de mici coroane de trandafiri din porțelan. Asemeni călugărului Naum Râmniceanu, mi-am zis și eu că de e să mori, apoi mai dulce e să fi îngropat în pământul patriei.

În cimitirul mănăstirii Rîmeți este îngropat istoricul Vasile Drăguț. Biblioteca asiduului cercetător al monumentelor din Transilvania a revenit și ea mănăstirii. Vasile Drăguț a fost ceea ce se numește un istoric harnic, poate prea harnic pentru a nu și greși din când în când. S-a ocupat de teme din cele mai diverse, de la „Monumentele din Mitropolia Moldovei și Sucevei" la „Frescele din Tassili", de la „Pictura medievală din Transilvania", la „Arhitectura gotică din România" sau de „Dicționarul Enciclopedic de Artă Medievală Românească" și încă multe altele. Cantitatea, se știe, înseamnă riscul de a greși. Pripeala i-a provocat lui Vasile Drăguț unele mici renghiuri care n-au trecut neobservate de ochiul vigilent și limbii ascuțite a bunei mele prietene, arhitecta Eugenia Greceanu, interesată și ea de monumentele de arhitectură transilvane. Antipatia ei față de istoric ținea însă mai mult de modul diferențiat de tratament al oficialităților: răsfățat și oricând publicabil, V. Drăguț, pe când ea, nefiind în grațiile oficiale, nu și-a putut susține, cu toată calitatea studiului arhitectonic, decât cu mare

dificultate doctoratul. Nu era membră de partid, nu-și putea susține doctoratul... Cel care i-a venit în ajutor, în mod paradoxal, a fost mult hulitul general Ion Dincă, zis Teleagă, ins abrupt în comportament, dar care, dacă recunoștea cuiva calitatea, îl susținea până în pânzele albe. Dincolo de ranchiunile dintre celebra arhitectă și istoric, păstrez în bibliotecă scrierile ambilor. În aprecierea lor, îmi asum dreptul la opinia personală. Între timp, zgomul disputelor de odinioară s-a stins și peste tot s-a așternut liniștea. Veșnicia, se știe, e mută...

În mănăstirea de maici s-a înființat un atelier de țesut covoare. Nostalgică după vechea mea meserie, tapiseria, am dat o scurtă raită să văd ce țes maicile. Mâinile lor pricepute alergau șerpește printre firele de urzeală trăgând după ele firele de lângă colorată. Un sunet scurt, o bătaie exactă repetată de trei ori, și degetele își reluau cursa. Harnice, apucau alt fir de lână, de altă culoare. Și așa, fir cu fir, erau create imagini florale, geometrice sau animale. Tândălind prin curtea mănăstirii, am ajuns la capătul ei, unde fusese creat un mic heleșteu plin cu pește. Spinările lor întunecate năluceau niște umbre mișcătoare în unda apei limpezi de munte.

Cu toate că biserica-monument de la Rîmeți are dimensiuni modeste, i s-a spus la un moment dat „catedrală" a Apusenilor.

În ultima zi ne-a venit ideea să traversăm muntele, de la Rîmeți la Huda lui Papară, una din peșterile de care sunt ciuruiți Munții Apuseni. Cei 12 kilometri de parcurs la dus și alți 12 la întors, umblărețe cum ne e firea nu erau o problemă. Necazul era altul, trebuie să parcurgem o porțiune de drum chiar prin vadul Geoagiului, plin de bolovani lustruiți și alunecoși. Când am văzut ce ne așteaptă, iar ne-am uitat una la alta. Perspectiva nu era deloc roz, mai ales că eram încălțate doar cu sandale. Am pus piciorul pe o piatră, două, trei... Alunecam ca niște păpuși dezarticulate, așa că, pentru a doua oară de când eram la Rîmeți a trebuit să renunțăm să ne vitejim. Ne-am găsit o scuză în lipsa unui echipament adecvat. Și, la urma-urmei, nu eram geologi, ci doar două zănatice îndrăgostite de natură.

Pe seară, ne-am adunat puținele lucruri aduse cu noi, am mâncat ceva și, obosite, ne-am culcat. În întunericul catifelat al nopții de la munte am început să visăm la apropiata călătorie. Mâine plecăm la Câmpeni. Mâine mă duc acasă.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

Multiculturalism: întâlnire cu pictoriţa Hoda Radsha

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de istorie „Armand Călinescu" a organizat simpozionul cu tema „Istorii medievale despre confort", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie şi istorii cu Marin Toma". Evenimentul, susţinut de istoricul Marin Toma, secretar de redacţie al revistei-document Restituiri – Piteşti a adus informaţii interesante şi exemple inedite despre conceptul de confort, în diverse perioade de timp şi spaţii geografice. „Confortul este în sfera civilizaţiei şi nu a culturii; când vorbim de confort pornim de la nevoie, care poate ajunge la plăcere şi lux. Când analizăm aceste elemente trebuie să ne raportăm la epoca istorică, pentru că în timp, nevoile s-au schimbat, la fel şi conceptul de lux. Ideea de confort poate fi extinsă către numeroase sfere: alimentaţie, vestimentaţie, sănătate, religie şi chiar relaţiile interumane", a precizat Marin Toma.

Tabăra Naţională de Creaţie Plastică, Pictură, Grafică „Ion Gheorghe Vrăneanţu"

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, o nouă ediţie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Poveşti de viaţă-poveşti de suflet cu Denisa Popescu", avându-l invitat pe poetul şi prozatorul George Baciu. Originar din comuna Stăneşti, judeţul Argeş, George Baciu este doctor în istorie medievală, predă istorie la Liceul Tehnologic „Petre Ionescu – Muscel" din Domneşti, este redactorul-şef al revistei de cultură „Pietrele Doamnei", membru al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România şi al Ligii Scriitorilor Români. A fost premiat în anul 2010 de Liga Scriitorilor Români – Filiala Bucureşti cu „Premiul Tudor Arghezi pentru întreaga activitate culturală". Despre creaţia literară a distinsului invitat, precum şi despre noul său volum de versuri cu titlul „Cu mine la o vorbă" au luat cuvântul amfitrioana manifestării, poeta Denisa Popescu, profesorii de limba şi literatura română Constantin Voiculescu şi Vasile Ghiţescu, publicistul Constantin Băjenaru, scriitorul Mihail Ghiţescu şi alţi admiratori.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu" au organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii de poezie cu titlul „Pe lira timpului" şi a volumului de proză de călătorie „Ţări şi impresii", semnate de Maria Chirtoacă. Născută în Câmpulung Muscel, autoarea a fost profesoară de limba şi literatura română la o unitate de învăţământ din localitate, este membră a Uniunii Scriitorilor din România, a Uniunii Epigramiştilor din România, redactor-şef al unor reviste literare şi a publicat peste 20 de volume de poezie şi de literatură pentru copii. Despre activitatea culturală şi noile apariţii editoriale ale Mariei Chirtoacă au vorbit poetele Allora Albulescu, Denisa Popescu, Anca Lovin, scriitorul Mihail Ghiţescu, profesorul de limba şi literatura română Vasile Ghiţescu, publicistul Constantin Băjenaru, epigramistul Constantin Mândruţă. Atmosfera a fost animată de un recital muzical, oferit de maestrul Moise Mitulescu la pian şi de interpreta de romanţe Mariana Filipescu.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, un eveniment inedit, care a stat sub semnul multiculturalismului. Manifestarea a debutat cu o întâlnire cu pictoriţa Hoda Radsha, originară din Iran, dar stabilită de 10 ani în Olanda. Distinsa invitată a cucerit auditoriul cu modul în care şi-a prezentat câteva dintre zecile de lucrări realizate de-a lungul timpului, lucrări în care şi-a zugrăvit trăirile, percepţiile şi sentimentele, faţă de oamenii din jur, situaţii şi fapte de viaţă. Hoda Radsha a fost acompaniată cultural de poetele Denisa Popescu şi Allora Albulescu, iar traducerea a fost asigurată de profesorul de limba persană, Mihai Cernătescu. Evenimentul a continuat cu o fascinantă prelegere, cu tema „Istoria Minciunilor", susţinută de redactorul-şef al Revistei-document Restituiri Piteşti, istoricul Marin Toma, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul „Istorie şi istorii cu Marin Toma".

■ Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti a organizat în perioada 16 - 22 august, cea de-a treia ediţie a Taberei Naţionale de Creaţie Plastică, Pictură, Grafică „Ion Gheorghe Vrăneanţu". La evenimentul coordonat de artistul plastic Daniel Preduţ, preşedintele Uniunii Artiştilor Plastici din România Filiala Argeş au participat 7 artişti plastici de notorietate naţională: Aurel Bulacu din Bucureşti, Anca Ciofârlă din Bucureşti, Dan Dimulescu din Caracal, Bogdan Hojbotă din Bucureşti, Horia Cristina din Bucureşti, Ion Pantilie din Piteşti şi Daniel Preduţ din Piteşti. Lucrările realizate în timpul taberei s-au constituit într-o expoziţie, al cărei vernisaj a avut loc la Galeria de Artă „Metopa". La manifestare au luat cuvântul curatorul taberei, Daniel Preduţ, viceprimarul Municipiului Piteşti Sorin Apostoliceanu, vicepreşedintele Uniunii Artştilor Plastici din România Gheorghe Dican şi criticul de artă Luiza Barcan.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Complexul Expoziţional „Casa Cărţii", Expoziţia Personală de Arte Decorative, sub genericul „Timp în Spaţiu Mioritic", realizată de artistul plastic Mariana Frătiţa. Originară din judeţul Neamţ, stabilită în

Municipiul Târgu Jiu, autoarea a absolvit Institutul Politehnic „Gheorghe Asachi” din Iași, Școala Populară de Artă, Secția Pictură din Târgu Jiu și Facultatea de Pedagogia Artelor Decorative a Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Este membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Gorj și s-a remarcat printr-o serie de expoziții personale și de grup în mai multe orașe din țară. La vernisajul expoziției de la Centrul Cultural Pitești, Mariana Frățița s-a bucurat de o primire călduroasă din partea creatorilor și consumatorilor de cultură, printre care s-au numărat elevi și cadre didactice de la Colegiul Național „Ion C. Brătianu” și de la Școala Gimnazială „Nicolae Simonide”. Despre lucrările sale au vorbit președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Argeș, Daniel Preduț, artistul plastic Ion Pantilie, poetele Denisa Popescu, Allora Albulescu, traducătoarea și publicistul cultural Dorina Mihai Moise, redactorul-șef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu, consilierul local Tatiana Preduț, arhitectul-șef al Primăriei Municipiului Pitești, Cătălin Victor Ghiță, promotorul cultural Adina Perianu și autoarea.

CARMEN ELENA SALUB

„Timp în Spațiu Mioritic”

Stric, oare, faimei tale?...

(urmare din p. 32)

Grigore. Casa Vasile Voiculescu”, „Vasile Voiculescu/ Caricatură”, „Imagine din pridvor”, „Un portret în ulei al poetului”. Asta-i tot./ That’s all. Am întrebat-o pe d-na muzeograf Fănuța Gorgan dacă aș putea face câteva poze în interiorul Casei. „Da”, mi-a confirmat domnia sa, „dacă achitați taxa de 20 de lei”. M-am lăsat păgubaș. Cu banii ăștia puteam face cinste pârscovenilor cu 20 de cafele, luând la rând toate magazinele din sat. Afară am pozat, gratis, bustul poetului și o seamă de cruci de piatră depozitate (culcat) în curtea casei. Dela d-na Gorgan am aflat că în spatele Casei memoriale se află clădirea dezafectată a fostei fabrici de conserve din localitate. Acolo lucra tot satul iar fructele de pădure, legumele cultivate și conservate la Pîrscov erau căutate și exportate în 13 țări ale lumii. După revoluție, fabrica a fost falimentată și s-a ales praful de tot exportul pîrscovian. În acea vreme, în satul poetului erau un spital și o maternitate. Tot de la d-na Fănuța Gorgan am aflat că impozanta hardughie de peste drum (care adăpostește „Faryna Land”-ul) a fost ridicată de un investitor local care a crezut că faima poetului va atrage turiștii ca un magnet. Că Poetul și Pîrscovul vor fi mereu împreună precum sunt emisferele de Magdeburg. S-a înșelat amarnic. Auzind o astfel de grozăvie am uitat, brusc, de anunțul văzut, anterior, pe un stâlp de telegraf: „Vând urgent casă Pîrscov, gaze, apă, baie, centrală, beci, 2 camere, hol, verandă. Teren 1000 mp. Preț f. negociabil”. Mai fac o ultimă încercare ca să nu plec cu mâna goală din Casa memorială. Sunt, într-o casetă de sticlă, câteva cărți fără nici o legătură cu poetul. Am ales, totuși, o carte ieftină și groasă. E vorba de „Buzău. Mică enciclopedie istorică” editată, în anul 2000, de Muzeul Județean Buzău. Are 358 de pagini, format A5, și costă 6 (șase) lei. (“E prețul de-acum 17 ani!”) Am crezut că acolo, în acel voluminos op, voi găsi ceva despre Poet. L-am căutat în paginile capitolului “Personalități buzoiene” și nu l-am aflat. Așa cum nu l-am prea întâlnit nici acasă, nici în sat la el... Ajuns în Valea Jiului am consultat o carte intitulată „Muzee și colecții din România”, un volum coordonat de doamnele Irina Oberlander-Târnoveanu și Aurelia Duțu, editată, în 2009, de Institutul de Memorie Culturală. La pagina 285 am găsit ceea ce am căutat: o poză, un orar, o adresă și câteva rânduri despre Casa Poetului. “Documente, facsimile de scrisori, fotografiile, cărțile, icoanele de lemn și pe sticlă, mobilierul reconstituie atmosfera și etape ale vieții și creației scriitorului Vasile Voiculescu (1884- 1963)”. Am comparat cele două poze ale casei și am descoperit detalii esențiale care fac diferența dintre o carte și un pliant. Acea plantă agățătoare care ajungea, în carte, doar la înălțimea pridvorului, în pliant a ajuns până la acoperiș. Iată un motiv serios ca să apară în țara noastră, periodic, cărți & pliante pentru ca omul să poată să-și facă o idee despre cum trece timpul și în ograda Poeților.

Epilog. Mă uit cum cade noaptea, aluzie la moarte...

Mi-ar fi plăcut să pot vedea, în casa natală a scriitorului, măcar o copie după „Caietul negru”, păstrat de scriitor până în momentul arestării sale. A fost confiscat de Securitate și înapoiat familiei zece ani mai târziu. A dispărut din casa lui Ion Voiculescu, fiul Poetului, a doua zi după moartea acestuia, survenită în anul 1973. „Caietul negru” nu a putut fi valorificat, atunci, într-o carte. O fotocopie a lui a fost recuperată de la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității de către Andrei Voiculescu, nepotul scriitorului. „Ultimele sonete ale lui Shakespeare. Traducere imaginară” au apărut pentru prima oară în volumul „V. Voiculescu. Opera literară. Poezia”, o ediție îngrijită de Roxana Sorescu pentru Editura Cartex 2000 din București, în anul 2004. De când am văzut, fotocopiate, paginile *Caietului negru*, am fost fascinat de faptul că sonetele lui Vasile Voiculescu parcă au fost scrise dintr-o singură suflare. Ziua și sonetul. Fără ștersături, fără adausuri, fără cuvinte suprimate. Sunt convins, pe zi ce trece, că e vorba de o creație divină. Altfel nu cred că era cu putință să poți scrie o capodoperă, zi de zi, noapte de noapte, fără ezitări și fără repaus. Când am văzut, în Muntele Athos, urechea neputrezită a lui Ioan Gură de Aur am făcut, inevitabil, legătura cu “Caietul negru” voiculescian. *Iubirea este geniu: cum poți s-o pui în frâu?* Răspunsul vine la finalul sonetului CCXVII: *Noi doi lăsa-vom lumii un duh ce nu se schimbă,/ Căci noi și veșnicia vorbim aceeași limbă.* Mi-ar fi plăcut să fi putut asculta, la Pîrscov, vocea Poetului, mai cu seamă că a colaborat frecvent cu postul național de radio. D-na Gorgan ne-a spus că benzile au fost șterse și că pe una singură, unde ar fi fost și vocea lui Vasile Voiculescu, erau înregistrate trei voci. Una feminină și două bărbătești. Dar specialiștii noștri nu au putut stabili, cu precizie, care din cele două voci masculine ar fi cea a Poetului. Am vrut să cumpăr o carte de-a scriitorului chiar din Casa în care s-a născut. “Le găsiți pe net!” „Aveți dreptate, doamnă, mă mir că nu mi-a trecut prin cap...”

Final deschis

S-a făcut târziu. (*Se vestejește Timpul în noi ca floarea-n glastră...*) E timpul să părăsim Pîrscov-ul. Până acasă mai avem de străbătut încă 500 de kilometri. Mai întoarcem, odată, capul după umbra Poetului la Pîrscov și aruncăm, prin oglinda retrovizoare, o ultimă privire. Pe peretele ultimului bloc de pe strada Principală stă scris, negru pe alb, cu o mână tremurândă, câteva propoziții englezești: „I loved you! I trusted you! You left me!” (“Te-am iubit! Am avut încredere în tine! M-ai părăsit!”) și “Friends can break your heart too!”/ “Și prietenii îți pot zdrobi inima, nu-i așa?”

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu xilogravuri populare din Transilvania.

actualitate

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2017, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești; **http:** www.centrul-cultural-pitesti.ro; **tel./fax:** 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS